T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

GÖÇ VE MÜLTECİ SORUNU: TOPLUMSAL BİR HAREKETLİLİĞİN ÇERÇEVELEME ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Berfi YILDIRIM

KOCAELİ 2017

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

GÖÇ VE MÜLTECİ SORUNU: TOPLUMSAL BİR HAREKETLİLİĞİN ÇERÇEVELEME ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Berfi YILDIRIM

Danışman
Doç.Dr.Mustafa YILMAZ

KOCAELİ 2017

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI

GÖÇ VE MÜLTECİ SORUNU: TOPLUMSAL BİR HAREKETLİLİĞİN ÇERÇEVELEME ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Berfi YILDIRIM

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu Karar ve No: 12.07.2017/17

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Mustafa YILMAZ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. İhsan KARLI

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Orhan BAYTAR

KOCAELİ 2017

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **iv**

ÖZET ..... **v**

ABSTRACT ..... **vi**

KISALTMALAR ..... **vii**

TABLOLAR ..... **viii**

GRAFİKLER ..... **ix**

RESİMLER VE GÖRÜNTÜLER ..... **x**

GİRİŞ..... **1**

1.BÖLÜM

1. ULUSLARARASI BİR SORUN: GÖÇ VE MÜLTECİLER

1.1. Göç Kavramı ve Türleri **3**

1.1.1.Göç Olgusunun Nedenleri **5**

1.2. Bir Dünya Sorunu: Mülteciler ve Sığınmacılar **6**

1.3. Türkiye'nin Mülteci Sorununa Bakışı **9**

2.BÖLÜM

2.ORTADOĞU'DA SAVAŞ VE GÖÇ

2.Ortadoğu Halklarının Sonbaharı: "Arap Baharı" Ortaya Çıkışı ve Etkileri..... **12**

2.1. Büyük Ortadoğu Projesi ve Yeniden Şekillenen Ortadoğu.....**19**

2.2. Suriye'de Arap Baharı Süreci ve Etkileri **21**

2.2.1. Suriye Ulusal Konseyi ve Ulusal Koordinasyon Komitesi'nin İç Savaşa Etkisi **25**

2.2.2. Özgür Suriye Ordusu'nun İç Savaşa Etkisi **28**

2.2.3. Kürtler ve Demokratik Birlik Partisi'nin İç Savaşa

Etkisi 29
2.2.4. Irak Şam İslam Devleti'nin İç Savaşa Etkisi 31
2.2.5. Suriye Muhalefeti ve Devrimci Güçler Koalisyonu'nun İç Savaşa Etkisi 31
2.3. Diğer Devletlerin Suriye'deki Arap Baharına Karşı Tutumları...32
2.4.Türkiye ve Suriye İlişkilerinin Tarihsel Boyutunun Arap Baharı'nın Etkileri 36
2.4.1. Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Konusunda İzlediği Politika

3.BÖLÜM

3. GÖÇ VE MÜLTECİ SORUNUNUN ÇERÇEVELEME ANALİZİ YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ

3.1.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE AMACI

3.1.1. Problem 47
3.1.2.Çalışmanın Amacı ve Kapsamı 47
3.1.3. Evren ve Örneklem 48
3.1.4. Varsayımlar 49
3.1.5.Sınırlılıklar 49
3.1.6.Yöntem Olarak Çerçeveleme Analizi 50
3.2. Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi 59
3.2.1. Haber Sayılarına Göre İnceleme 60
3.2.2.Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumuna Göre İncelenmesi 63
3.2.3. Haber – Yorum İnceleme 69
3.2.4. Fotoğraf Kullanımı İnceleme 74
3.2.5. Fotoğraf İçeriklerinin İncelenmesi 77
3.2.6. Başlık – Metin Uyumunun İncelenmesi 82
3.2.7. Haber Fotoğraflarında Yer Alan Aktörlerin İncelenmesi 86
3.2.8. Haber Aktörlerinin İncelenmesi 88

3.3.Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Çerçeveleme Analiziyle İncelenmesi **.....91**

3.4. Gazetelerin İlk Sayfalarında Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranın İncelenmesi **.....98**

SONUÇ 103

KAYNAKÇA 108

ÖZGEÇMİŞ 115

ÖNSÖZ

"Göç Ve Mülteci Sorunu: Toplumsal Bir Hareketliliğin Çerçeveleme Analizi Yöntemiyle İncelenmesi" isimli çalışmamda, konunun belirlenmesinden tezimi bastırana kadar ki süreçte tecrübeleri ile yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Mustafa YILMAZ'a, bu tezi yazabilmem için alt yapı oluşturan değerli bütün Gazetecilik Bölümü hocalarıma, öğrenci asistanlığını yaptığım süre boyunca desteğini hiç bir zaman esirgemeyen saygı değer hocam Hasan Fehmi KETENCİ'ye ve aileme, tezi yazarken her türlü yardımda bulunan Aykan HURMA'ya, Fulden DARAMA'ya ve manevi desteklerini hiç eksik etmeyen Zeynep KILINÇ, Kübra AKTAŞ ve Kadir ŞAHİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Berfi YILDIRIM

ÖZET

Medya haber sunumunda kullandığı dil ve anlatım teknikleri ile kamuoyunu etkilemekte ve halkın, nasıl düşünmesi gerektiği konusunda algı oluşturmaktadır. Araştırmaya ilişkin incelenen haberlerde medya tarafından oluşturulan çatışma, göç ve mülteci kalıpları ile bölge halkının temsil biçimi araştırmanın temel konusunu destekleyici niteliktedir. Arap Baharı süreciyle başlayan olaylar Suriye'de iç savaşa neden olmuş ve bu iç savaş nedeniyle mülteci sorunu baş göstermiştir. Bu çalışmada çevre ülkelere sığınan bu mültecilerin gazetelerdeki temsil biçimleri incelenmiştir. Araştırma neticesinde göç ve mülteci konularının gazetelerde ne tür haberlerle yer bulduğu, nasıl sunulduğu ve nasıl temsil edildiği çerçevelerle ortaya konulmuştur. Bu bağlamda *Cumhuriyet, Hürriyet* ve *Yeni, Şafak* gazetelerinin 2010 -2016 yılları arasındaki baş sayfalarında konuya ilişkin haberleri çerçeveleme analizi ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Arap baharı, İç Savaş, Mülteci, Sığınmacı, Haber, Medya, Çerçeveleme

ABSTRACT

Media effects public opinion with language and expression techniques which uses during news presentation.Media do perception operation about how people need to think. In the inspected news that related this research,region people's mode of representation supports research main topic with conflicthe, immigration and refugee molds. Events,which starts with Arab spring period, coused civil war in Syria and refugee issue happened because of this civil war.In this research, refugee's form of representations, who take shelter in mearby countries, has been examinated. As a result of the research, some points established as what kind of news the immigration and refugee issues,how it is represented and presented. In this context, Cumhuriyet Hürriyet and Yeni Şafak newsletters, which has been written between 2010 and 2016, has been analysed with news which are exist in the main pages and related this topic.

Key words: Syria, Arabian spring, Civil War, Refugee, Defector, News, Media, Framing

KISALTMALAR

AFAD : Afet Acil Durum

AİHS : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

BM : Birleşmiş Milletler

BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

UAÖ : Uluslararası Af Örgütü

UGÖ : Uluslararası Göç Örgütü

UNHCR : United Nations High Commissioner for Refugees

UNİCEF : United Nations Children's Emergency Fund

TABLOLAR

Tablo 1: Arap Baharı'nın yaşandığı ülkelerin profilleri

Tablo 2: İncelenen Aylarda Gazetelerin Konuya İlişkin Çıkardıkları Haber Sayıları

Tablo 3: Dahinden'in Araştırmalarda Ortaya Çıkan Tür Çerçeveleri ve Görülme Frekansları (Dahinden, 2005:7)

Tablo 4: 2011 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

Tablo 5: 2012 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

Tablo 6: 2013 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

Tablo 7: 2014 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

Tablo 8: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

Tablo 9: 2016 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

Tablo 10: 2011 Yılı İncelenen Gazetelerin Haberin Sayfadaki Konumu

Tablo 11: 2012 Yılı İncelenen Gazetelerin Haberin Sayfadaki Konumu

Tablo 12: 2013 Yılı İncelenen Gazetelerin Haberin Sayfadaki Konumu

Tablo 13: 2014 Yılı İncelenen Gazetelerin Haberin Sayfadaki Konumu

Tablo 14: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerin Haberin Sayfadaki Konumu

Tablo 15: 2016 Yılı İncelenen Gazetelerin Haberin Sayfadaki Konumu

Tablo 16: 2011 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Şubat – Haziran) 2011

Tablo 17: 2012 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Şubat – Temmuz) 2012

Tablo 18: 2013 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Mayıs - Ağustos) 2013

Tablo 19: 2014 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Eylül - Ekim) 2014

Tablo 20: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Temmuz - Ekim) 2015

Tablo 21: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Mart - Eylül) 2016

Tablo 22: 2011 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

Tablo 23: 2012 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

Tablo 24: 2013 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

Tablo 25: 2014 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

Tablo 26: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

Tablo 27: 2016 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

Tablo 28: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2011

Tablo 29: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Temmuz) 2012

Tablo 30: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Mayıs – Ağustos 2013)

Tablo 31: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2014

Tablo 32: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2015

Tablo 33: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2016

Tablo 34: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2011

Tablo 35: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2012

Tablo 36: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2013

Tablo 37: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2014

Tablo 38: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2015

Tablo 39: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2016

Tablo 40: Fotoğraf Aktörleri 2011-2016

Tablo 41: Haber Aktörleri 2011-2016

Tablo 42: Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Çerçeveleme Analizi (2010-2016)

Tablo 43: 2011 Yılı Haber Çerçeve Analizi

Tablo 44: 2012 Yılı Haber Çerçeve Analizi

Tablo 45: 2013 Yılı Haber Çerçeve Analizi

Tablo 46: 2014 Yılı Haber Çerçeve Analizi

Tablo 47: 2015 Yılı Haber Çerçeve Analizi

Tablo 48: 2016 Yılı Haber Çerçeve Analizi

GRAFİKLER VE ŞEKİLLER

Grafik 1: Suriyeli Mültecilerin Yıllara Göre Artışı

Grafik 2: Avrupa'ya Toplam Sığınma Başvuruları

Grafik 3: 2017 Yılı Unicef Kayıtlarına Göre

Grafik 4: Suriyeli Mültecilerin Dağılımı

Grafik 5: Yaş Grubuna Göre Dağılımı

Grafik 6: Toplam Okula Giden ve Gidemeyen Suriyeli Çocuk Oranı

Grafik 7: Türkiye'deki Okul Çağındaki Suriyeli Çocukların Okula Kayıt Oranı 2017

Grafik 8: Kaynaktan alınan bilgiler doğrultusunda hazırlanan grafik, Suriye'de zarar gören bina, okul ve tarihi sit alanlarının oranlarını göstermektedir

Grafik 9 : Türkiye-Suriye Sığınmacı Zaman Çizelgesi

Grafik 10: İncelenen aylarda gazetelerin konuya ilişkin haber sayılarının grafiği

Grafik 11: 2011 – 2016 Yılları Arası İncelenen Gazetelerde Yer Alan Haberler Çerçeveleri

Grafik 12: Göç ve Mülteci Haberlerinin Konularına Göre Dağılımı 2010 - 2016

Grafik 13: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2011

Grafik 14: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2012

Grafik 15: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2013

Grafik 16: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2014

Grafik 17: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2015

Grafik 18: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2016

Şekil 1: Çerçeveleme Etkileşim Süreci

Şekil 2: Medya Çerçeveleri-Birey Çerçeveleri İlişkisi

Şekil 3: Gündem Kurma, Önceleme ve Çerçevelemenin Analitik Modeli

Şekil 4: Çerçeveleme Araştırmaları Süreç Modeli

RESİMLER VE GÖRÜNTÜLER

Resim 1: Göçmen Güzergahı

Resim 2: Birleşmiş Milletler Arap Birliği Özel Temsilcisi Kofi Annan, 6 Maddelik Barış Planı

Resim 3: Suriye Ulusal Konseyi Logosu

Resim 4: Ulusal Koordinasyon Komitesi

Resim 6: Özgür Suriye Ordusu Logosu

Resim 5: SUK'un Uluslararası Alanda Tanınması Haritası

Resim 7: Suriye Genel Durum Haritası 2017 Yılı

Resim 8: SETA Yayınları, Suriyeli Çocukların Yıllara Göre Eğitim Verileri Ve Okullaşma Oranları

Görüntü 1: 2011 2015 Yılları Arasında Suriye'de Yaşanan Yıkım

GİRİŞ

Kitle iletişim araçlarının değişmesi, gelişmesi ve genişlemesi ile dünyada yaşanan olayların çok kısa sürede kamuoyu tarafından öğrenilmesi sağlanmaktadır. Kamuoyunun haber alma isteği ve medyanın haber verme işlevi ile dünyada yaşanan gelişmeler gazete, radyo, televizyon ve internet üzerinden paylaşılmaktadır. Dünya düzeni değişmekte ve gelişmektedir bu da dolaylı olarak bir takım sorunlar getirmektedir. Bu durum geçmişten günümüze değişime direnen otoriter rejimler ile halk arasında uçurumu derinleştirmektedir. Dünya üzerinde bu duruma bir çok örnek verilebilir ancak çalışmanın konu sınırlılığı bağlamında Ortadoğu ülkelerinde yaşanan olayları ele almak doğru olacaktır. Ortadoğu'da patlak veren halk ayaklanmaları, rejim değişiklikleri, ekonomik ve sosyal krizler söz konusu olmuştur. Bu değişimlerin yakın zaman içinde halk ile rejim arasında şiddetli çatışmalara dönüştüğü görülmüştür. 2010 yılında Tunus'ta başlayan halk ayaklanmalarının kısa zaman içerisinde çevre ülkelerde görüldüğü ve baskıcı rejimlere karşı kitlesel eylemlere dönüştüğü görülmüştür. Bu ayaklanmalar sonucunda bir çok rejim değişmiş, düşürülmüş ya da değişime direnen liderlerin ölümü ile sonuçlanmıştır. Bu süreçlerin her ülkede farklı sonuçları olmuştur. Ancak Suriye'de yaşanan yıkım günümüzde dahi devam etmektedir.

Suriye rejimi diğer ülkelerde yaşanan protesto ve rejime karşı reform hareketleri çağrısı ile başlamış fakat halk tarafından benimsenen bir refah söz konusu olmamıştır. Süreç içerisinde eylemler devam etmiş ve rejim tarafından halka orantısız güç uygulanmıştır. Baskı ve şiddetin artması ile eylemlerin çatışmaya dönüştüğü yaralı ve ölümlerin arttığı bir ülke profili meydana gelmiştir. Ülke içindeki kargaşa, yıkım ve şiddet insanları çıkmaza sürüklemiştir. Yaşanan bu iç savaşın uluslararası boyut kazanmasının temel nedeni ise ülkede yaşanan olaylardan kaçan insanların çevre ülkelere sığınmacı olarak kaçması ile başlamıştır.

Bu çalışmada Arap Baharı süreci ile Suriye'de yaşanan iç savaşın da etkisiyle başlayan göç ve mülteci konularının gazetelerin baş sayfasında nasıl işlendiği konusu ele alınmıştır. Arap Baharı'nın tarihsel süreci, seyri ve sonucunda yaşananlar irdelenmiştir.

Birinci bölümde uluslararası bir sorun olan göç kavramının tanımı bu bağlamda ortaya çıkan sığınmacı ve mülteci kavramlarına yer verilmiştir. Aynı zamanda sığınmacı ve mülteci sorununa dünya ülkelerinin ve Türkiye'nin bakış açısı

değerlendirilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde Arap Baharı sürecinin tarihsel boyutu ele alınıp olayların yaşandığı ülkeler incelenmiştir. Özellikle Suriye'de yaşanan iç savaş ve sonrasında ortaya çıkan örgütler ele alınmıştır. Özellikle Türkiye'ye kaçan mülteciler ile ilgili araştırmalar yapılmıştır.

Üçüncü bölüm araştırmanın yapıldığı bölümdür. Çerçeveleme analizinin tarihsel boyutu ve bu bağlamda örneklem olarak ele alınan *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin 2010 ve 2016 yılları arasında baş sayfalarında konuya ilişkin verdikleri haberler incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır.

1.BÖLÜM

1. ULUSLARARASI BİR SORUN: GÖÇ VE MÜLTECİLER

İnsanlar yüzyıllar boyunca bir takım doğal ya da doğal olmayan nedenlerden dolayı yaşamlarını sürdürdükleri yerleri terk etmiş ya da terk etmek zorunda kalmıştır. Bu olgu da göç kavramının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Coğrafi koşullar, doğal ve doğal olmayan afetler, savaşlar, çatışmalar ve daha bir çok nedenden etkilenen insanların, yaşamlarını idame ettirdikleri yerleri terk etmeleri göç kavramını ortaya çıkarmıştır. Göç sadece zorunlulukla bağdaştırılan bir kavram değildir, aksine insanların daha iyi yaşam koşullarına sahip olma ümidiyle ekonomik, sosyal ve siyasal alanda daha gelişmiş olan şehir ya da ülkelere gitmeleri de göç kavramı içerisinde yer almaktadır. Daha iyi yaşam kalitesi, iş olanakları, eğitim fırsatları, ulaşım ve sağlık imkanları, göç edilmesine neden olan faktörler arasında yer almaktadır. Bu bölümde göç kavramının tanımı ve tarihsel süreç içerisinde göstermiş olduğu dönüşüm incelenmiştir.

1.1. Göç Kavramı ve Türleri

Tarih boyunca insanlar savaş, çatışma, salgın gibi bir çok nedenden dolayı bulundukları yerleri terk etmek zorunda kalmış ya da bu duruma zorlanmıştır. Hükümetlerin ya da askerlerin bir takım dayatmacı uygulamaları nedeniyle yurtlarını terk etmek zorunda kalan insanlar göç ettikleri ülkelerde sığınmacı veya mülteci olarak varlık göstermiştir. Göç kavramı durağan ya da evrensel bir tanımlamaya sahip olmamakla birlikte ülkelerin sosyal, siyasal, ekonomik, tarihsel, kültürel yapıları içerisinde farklılık göstermiş ve bu nedenle terimsel anlam açısından ortaklık kurulamamıştır.

Bu konu ile ilgili Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration-IOM) tarafından hazırlanan "Uluslararası Göç Hukuku Alanında Göç ile İlgili Terimler Sözlüğü"nde göç şu şekilde tanımlanmaktadır; "Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir (www.goc.gov.tr [06.02.2017])." Türk Dil Kurumu tarafından yapılan

tanımlamada ise ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret şeklindedir (www.tdk.gov.tr [06.02.2017]). Göç, genelde mesafeli, fiziki, coğrafik ayrılmalar veya hareketlilik olarak tarif edilmektedir (Hoşgör, 1998: 104).

Göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, sürekli ya da geçici bir süre için bir yerleşim ünitesinden bir başkasına yerleşmek amacıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme eylemidir (Akkayan, 1972:77). İnsanlar çok eski zamanlardan bu yana, gerek daha iyi yerleşim yerleri bulabilmek, gerek hayvanları için daha uygun otlaklar ve sulak araziler bulabilmek için sürekli olarak yer değiştirmişlerdir. İnsanların yer değiştirme hareketleri ise uluslararası literatürde göç olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle göç olgusunun, insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir. İlk insanların oluşturduğu avcı takımları yaklaşık 50.000 yılda Antarktika hariç tüm kıtalara yayılma göstermişlerdir (McNeill, 1984: 1). Kıtalara yayılma özellikle son yıllarda şiddetini arttıran savaş ve çatışmalar ile devam etmektedir. Ayrıca göç, durağan bir olgu olarak kabul edilmemektedir; nedenleri ve sonuçları ile birlikte değerlendirilen bir süreç olarak kavranmaktadır (İçduygu ve Sirkeci,1999: 249). Önceleri devlet sınırları belirgin değil iken göç etme hususunda herhangi bir engel bulunmamasına karşın, ulus devletlerin ortaya çıkışından itibaren, başka devletlere ait topraklara göç etmek belli kurallara tabii hale getirilmeye başlanmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra mülteci ve sığınmacıların da ortaya çıkmasıyla birlikte, uluslararası göç alanında hukuki düzenlemeler ve uygulamalar da görülmeye başlanmıştır (www.unhcr.org [6.02.2017]).

Göç kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için göçün oluşum süreci ve bu konuyla ilişkili olarak kullanılan diğer terimlerin de anlaşılması gerekmektedir. İnsanların ve toplumların bireysel olarak ya da toplu hareket ederek şehir ya da ülkelere göç ettikleri ve bu göçlerin nedenlerinin de farklılaştığı bilinmektedir. Uluslararası göç, kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları, dolayısıyla, uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusu (www.goc.gov.tr

[07.02.2017]) olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu geçici ya da daimi yerleşim durumuna genellikle savaşlar, iç karışıklıklar, siyasi veya ekonomik baskılar neden olmaktadır. Son yıllarda kırdan kente, kentten kırsala göç kavramları da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. İç göç olarak tanımlanmakta olan bu göç türünde insanlar yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde insanların, ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç etmektedirler (www.goc.gov.tr [07.02.2017]). Türk Dil Kurumu göçmen kavramını; kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden kişi ya da kişiler olarak tanımlamaktadır. Geçmişte oranı düşük olan kırdan kente göçler günümüzde hızla artmaktadır. Daha iyi yaşam standartı daha iyi eğitim ulaşım ve sağlık olanakları kenti cazip kılmaktadır.

1.1.1. Göç Olgusunun Nedenleri

Göç olgusunun kavramsal tanımlaması yukarıda yapılmış olup göç kavramının türleri ve sebepleri incelendiğinde karşımıza çıkan ilk nedenin siyasi ve politik olduğu görülmektedir. Ülkeler arası ya da ülkelerin kendi içinde yaşadıkları çatışma, savaş, terör, iç karışıklıklar ya da ihtilaller insanları yeni yaşam alanları aramaya itmiş ve böylelikle insanlar yaşadıkları toprakları terkederek huzurlu ve güvenli yerlere yerleşme eğilimi göstermişlerdir.

Yaşanılan yerdeki siyasal sistemin çöküşü, rejim değişikliği, iç karışıklıklar ve istikrarsızlıklar da insanları göçe iten nedenlerdendir. Ülke hükümetinin, ülkedeki istikrarsızlıkları giderme konusunda aktif rol oynayamadığı durumlarda, ülke vatandaşları ciddi insan hakkı ihlallerine maruz kalmakta ve çare olarak göçü görmektedirler (Sander, 1998: 219). Toplum içerisindeki bir etnik grubun diğer grup ya da gruplara oranla daha güçlü olması ve güçlü olan etnik grubun diğer gruplara nazaran kendi grubuna oransızca yarar sağlaması durumunda ortaya çıkabilecek olan ve kimi durumlarda politik sömürü sorunu ile de sonuçlanan ve güçsüz olan azınlık grubun kitlesel göçüne neden olan göç bu unsurlardandır (Buz, 2004: 19).

Bir başka göç nedeni de, göç edilen bölgede var olan açlık ve işssizlik durumu ile mücadele eden insanların daha iyi yaşam koşullarına sahip olma ümidi ile bulundukları yerleri terk etmelerine neden olan ekonomik göçtür.

Günümüzde göçler genel olarak, kişi başına düşen ulusal gelirin az olduğu

ülkelerden, yüksek olduğu ülkelere doğru olmaktadır. Rakamlarla belirtmek gerekirse; günümüzde göç edenlerin menşe ülkelerine bakıldığında başı çeken ülkeler olarak, Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Moldova gibi ülkelerde kişi başına düşen milli gelir 500 Amerikan dolarının altında iken, ABD, Batı Avrupa ülkeleri, Japonya, Kanada, Avustralya gibi yoğun olarak göç alan ülkelerin hepsinde kişi başına düşen milli gelir 10.000 Amerikan dolarının üzerindedir (Sönmez, 2001:104). Göç edenlerin yerlerini terk etmeleri, "erozyonun toprağın verimli tabakasını götürmesi"ne benzetilmektedir. Buna göre, göç de tıpkı erozyon gibi, toplumsal katmanın içindeki verimli olan tabakaları ve bunun sonucunda kalkınmanın motoru olma potansiyelindeki insanları alıp götürmektedir (Başel, 2003: 73).

Görüldüğü üzere göçlerin temelinde iyi bir yaşam ve ekonomik açıdan iyi bir gelir elde etme arzusu vardır. Günümüzde devam eden açlık, işsizlik, savaş ve çatışma gibi nedenlerden dolayı insanlar bulundukları bölgeleri terk ederek yüksek yaşam standartına sahip, işsizliğin az olduğu ülkeleri tercih etmekte ve bu doğrultuda her türlü riski göze almaktadır. "Savaşın kazananı yoktur" sözü ile savaş, çatışma ya da iç karışıkların doğrudan ya da dolaylı olarak bir çok etkisinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Savaş ya da çatışma bölgesinde yaşayan insanların temel ihtiyaçları zarara uğramakta, bu durum insanların yaşadıkları yerlerden ayrılma kararına itmekte ya da bu karara zorlamaktadır.

1.2. Bir Dünya Sorunu: Mülteciler ve Sığınmacılar

İnsanların bireysel ya da toplu olarak savaş, çatışma, yoksulluk, kıtlık, hastalık gibi bir çok nedenden kaçıp başka ülkelere gitmesi insanlık tarihi kadar eskidir. İlk çağlardan bu yana belirli nedenlerden dolayı bulundukları yerleri terk eden ya da terk etmek zorunda kalan toplumlar olmuştur. Bu insanların veya toplumların korunması ve her insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerden (ırkı, dini, yaşı ya da cinsiyeti fark etmeksizin) yararlanabilmesi için dünyada bir çok antlaşma ve sözleşme yapılmıştır.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 1. maddesinin A bendinin 2. fıkrası mülteci kavramına ilişkin belirli bir hukuki tanım vermektedir. Bu tanıma göre mülteci:

"1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından, haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi" olarak tanımlanmaktadır

(www.goc.gov.tr [14.02.2017]).

Kavramsal olarak "mülteci", ülkesinde ırkından, dininden veya siyasal ya da sosyal görüşlerinden dolayı kendisini huzursuz ve baskı altında hisseden, kendi ülkesine olan güvenini ve kendi devletinin ona karşı tarafsız davranma imkânını kaybettiği düşüncesine kapılan, takiben ülkesini terk edip başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve de sığınma talebi o ülkenin yetkilileri tarafından kabul edilmiş bir kişidir. Gerek uluslararası gerekse ulusal mevzuatlar açısından bir çok hakka sahip belli bir statüsü olduğu kabul edilen kişilerdir (Pazarcı, 2006: 212). Küresel göç olarak tanımlayabileceğimiz bu olgu ile ülke sınırları dışında insani ya da insani olmayan koşullar ile ülkelerini terk etmekte olan milyonlarca insan bulunmakta ve başka ülkelere sığınmaktadır. Bu bağlamda uluslararası kanunda mülteciler, hayatlarını kurtarmak, yaşamlarını idame ettirebilmek ve özgürlüklerini koruyabilmek adına ülkelerini terk etmeyi seçmektedir.

Göçmenlerin aksine mülteciler ülkelerini terk etmeyi kendileri seçmezler, bunu yapmaya bir anlamda mecbur kalırlar. Ekonomik kaygı taşıyarak ülkelerinden ayrılan bireylerin ana amacı yaşam standartlarını artırmaktır. Mülteciler ile ekonomik kaygılarla göç edenlerin arasındaki en büyük fark, birinci grup göçmenlerin geldikleri ülkeleri ile bağları koparmak zorunda olmayışları ve ülkelerinin kendilerine sağladığı devlet korumasından faydalanıyor olmasıdır. Oysa mülteciler ülkeleri ile bağlarını koparmak zorunda kalmış ve devlet korumasından faydalanma imkânları kalmamıştır. Bu nedenle mülteci ve sığınmacılar uluslararası korunmadan faydalanırlar (Parlamenterler için El kitabı,2001:41).

Mülteci kavramı ile sığınmacı kavramı sıkça karıştırılan anlamsal bağlantısı olan fakat belli bir noktada ayrılan iki kavramdır. Sığınmacı; İnsan Hakları Evrensel

Bildirgesi'nin 14. maddesinde;

"Herkes, zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir" denilmektedir. Sığınmacı, kendi ülkesinde işkence görme yolunda haklı nedenlere dayanan bir korkusu bulunan ya da silahlı çatışma ve şiddet olayları nedeniyle yaşamı tehlikede olan, bu yüzden de bir başka ülkeden mülteci statüsü isteyen kişi için kullanılmaktadır (BMMYK, 1997:183).

Sığınmacı, mülteciler gibi ülkesinde gördüğü şiddet, baskı, kıtlık ya da yoksulluk gibi durumlardan kaçarak başka bir ülkeye sığınmış olup mülteci statüsüne erişmek için başvuruda bulunmuş olan başvurular hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından onay bekleyen kimse ya da kimselerdir.

Sığınmacı tabiri, bir ülkeye kabul edilerek mülteci statüsü için başvuru yapmış kişileri ifade eder. Bu kişilerin başvuruları uluslararası hukuka ve ilgili ulusal hukuka göre değerlendirilir ve karara bağlanır. Statünün reddi durumunda ülkede bulunmalarını haklı (hukuki) gösterecek başka bir gerekçe yoksa bunların ülkeden ayrılması istenir yahut sınır dışı edilebilirler. İstisnai olarak iltica başvurusu reddedilmiş sığınmacılara insani gerekçelerle ikamet izni verilebilir. İlk sığınma ilkesi iltica başvurusunun kişinin risk içinde olmadığı ilk ülkeye yapılmasını öngörmektedir (Parlamenterler için El kitabı, a.g.e.:10).

Özellikle son yüzyıl çeyreğinde yaşanan savaş, terörizm ve bağımsızlık mücadeleleri göç hareketliliğine büyük ivme kazandırmıştır. Bölgesel çaptan ulusal çapa yükselen bir göç akını mevcuttur. Tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde göç ve göç ile birlikte ortaya çıkan mülteci ve sığınmacı olgularının yaşanmasında en büyük etkenin siyasi ve etnik çatışmalar olduğu görülmektedir. İkinci en büyük neden olarak ekonominin gösterilmesinin nedeni ise yine tarihsel çerçevede bakıldığında anlaşılmaktadır. Yani geçmişten günümüze milletler hem kendi içlerinde hem de ulus devletler ile ekonomik istikrarsızlık mücadelesi vermiş böylelikle dini ya da siyasi otoritenin görüşlerini paylaşamadıklarından dolayı da göç etmek zorunda bırakılmıştır. Bir çok nedenden dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan mülteci ve sığınmacıların kendileri ile birlikte getirdikleri yetenek, beceri ve meslekleri bulunmakta ve böylelikle geldikleri ülkelere katkı sağlayabilmektedirler. Her sığınmacının veya mültecinin işsiz olmadığı gerçeğinin farkına varılması ve bu

algının yıkılması gerekmektedir. Doktor, mühendis, öğretmen, çiftçi, tamirci gibi bir çok meslek dalına mensup insanların da mülteci veya sığınmacı olarak ülkeye katkı sağlayabileceği düşüncesi akıllardan çıkarılmamalıdır. Fakat bunun dışında bazen ülke yönetimi sığınmacı veya mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalabilmektedir. Sadece bu konuda sıkıntılı olan ülkelere sınırı olan devletler değil tüm dünya ülkelerinin mülteci sorununa çözüm getirmesi gerekmektedir. Ancak bazı devletler kendi ülkelerine girişi engellemektedirler. Soruna kayıtsız kalan ülkeler mali yardımlar yaparak mülteci sorununa çözüm ürettiklerini düşünmektedirler.

1.3. Türkiye'nin Mülteci Sorununa Bakışı

Türkiye tarihsel geçmişi de göz önünde bulundurulduğunda göç almış ve almaya devam eden bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlaması ve Afrika'yı yakınlaştırdığından dolayı da göç güzergahında bir köprü görevi görmektedir. Ortadoğu'ya yakınlığı, orada yaşanan sıcak çatışmaları sınırlarında hissetmesine neden olmaktadır. Komşu ülkelerinde yaşanan ekonomik krizlerden, iç çatışmalardan, yoksulluktan ve ihtilallerden etkilenmektedir. Özellikle son 10 yılda yakın sınırda yaşanan savaşlar nedeniyle göç almış ve almaya devam etmektedir. Göç durumunun Türkiye için olağan bir durum haline geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun nedeni olarak sadece çevre ülkelerde yaşananları göstermek yanlıştır, çünkü Türkiye bulunduğu coğrafi konumu, yer altı ve yer üstü zenginliklerinden kaynaklanan rezervleri ile ilk çağlardan bu yana üzerinde kurulan medeniyetlerden dolayı her zaman diğer ülkelerin ilgisini çekmiş ve bu bağlamda sürekli göç almıştır.

Günümüze bakıldığında ise, Avrupa'dan gelen mülteci sayısının yok denilecek kadar az olmasının yanında, Avrupa dışından gelenlerin sayısının gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Yaklaşık 15 yıldır Avrupa dışından gelenlerin, siyasi düzen kurulamayan ve çatışmaların giderek arttığı Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden olduğu gözlemlenmektedir. Bunun yanında, eski Sovyet cumhuriyetlerinden, ekonomik maksatlarla gelen göçmenler de bulunmaktadır (İçduygu, 2003: 267).

20. Yüzyılın son dönemlerinde siyasal istikrarsızlığın ve şiddetli çatışmaların yaşandığı ülkelerde gerçekleştirilen soykırımlar, insan hakları ihlalleri ve savaş

suçlarındaki artış sebebiyle dünya genelinde mülteci sayısı artmaya başlamıştır. 2010 yılından itibaren, Afrika'da Fil Dişi Sahili, Orta Afrika Cumhuriyeti, Libya, Mali, Nijerya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Sudan, Burundi, Orta Doğu'da Irak, Suriye, Yemen, Avrupa'da Ukrayna, Asya'da Myanmar, Kırgızistan ve Pakistan'dan oluşan dünyanın on beş ayrı bölgesinde etnik, dinsel, kültürel ve ekonomik sebeplerle yaşanan çatışmalardan etkilenen insanlar can güvenliklerini sağlayabilmek için yaşadıkları toprakları terk ederek ve güvenli gördükleri komşu devlet topraklarına sığınmışlardır (www.unhcr.org, [06.02.2017]). Bu gibi nedenlerle özellikle son yıllarda dünyada mülteci ve sığınmacı sayısında büyük artış meydana gelmiştir. Özellikle yakın coğrafyamızda meydana gelen Suriye iç Savaşı'nın büyük bir ivme kazanmış ve savaştan kaçan insanlar komşu ülkelere sığınmacı olmuşlardır.

İlk olarak 2011 yılının Nisan ayında başlayan sığınmacı akını sonrasında Türkiye sığınmacılara karşı açık kapı politikası yürüteceğini ilan etmiştir. AFAD'ın Haziran 2011 yılında yaptığı ilk açıklamada 8.538 sığınmacının Türkiye'ye sığındığını bildirmiş, tarih Kasım 2014'ü gösterdiğinde ise bu rakamın 1.645.000 olduğunu açıklamıştır. Bu durum Suriyeli göç dalgasının Türkiye'nin beklentisinin üzerinde olduğunu göstermiştir. Zira Türkiye sınırları içinde 10 ayrı şehirde kurulan 16 çadırkent, 1 geçici kabul merkezi ve 6 konteynır kent olmak üzere toplam Suriyeli sığınmacılara ayrılan 23 yerleşim yerinde 221.189 sığınmacının ikamet etmekte, geriye kalan büyük çoğunluk ise şehirlerde yerel halk ile bir arada yaşamaya çalışmaktadır. Türkiye beklentisinin üzerinde gerçekleşen göçlere rağmen günümüzde halen Suriyeli sığınmacılara kapılarını açık tutmaktadır. Türkiye kritiğin eşiğinden fazla sığınmacıyı topraklarında misafir etmekte ve bu durum mülteci sorununu ve bir takım sorunları beraberinde getirmektedir (www.afad.gov.tr Erişim Tarihi:[12.02.2017]). Dünya genelinde artan mülteci sayısı ile beraber son yirmi yılda Türkiye'ye yönelen büyük çaplı sığınma ve düzensiz göç hareketlerinde artış olduğu görülmektedir (Güleç, 2015:92).

Sonuç olarak göç kavramı kendisi ile birlikte sosyal, siyasal, ekonomik ve daha bir çok alanda çok boyutlu ve derin ilişkiler yaratmaktadır. Sanayi, ticaret ya da refah seviyesindeki çekici yükselişler göç olgusunu tetiklemekte ve insanların bulundukları yerleri terk etmelerine neden olmaktadır. Aynı zamanda terör gibi yıkıcı unsurlar sonucu insanların can ve mallarını koruma endişesi nedeniyle de

göçler ortaya çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda Ortadoğu'da meydana gelen savaş ve çatışmalar ile mülteci ve sığınmacı oranında büyük artış olmuştur.

Resim 1: Göçmen güzergahı (Kaynak: www.aljazeera.com.tr) ET: 02.02.2017

2.BÖLÜM

ORTADOĞU'DA SAVAŞ VE GÖÇ

Ortadoğu coğrafyası tarihi süreç içerisinde bir çok savaş ve göçe şahitlik etmiştir. Özellikle 21.yy başlarında Ortadoğu bölgesinde derin çatışmalar ve savaşlar sonucu göçler meydana gelmiştir. 2010 yılında Tunus'lu bir gencin kendisini yakması ile başlayan bu süreç, halk ayaklanmalarına ve hatta rejim değişikliklerine yol açmışır. Arap Baharı olarak nitelendirilen bu süreçte Afrika'nın kuzey ülkeleri başta olmak üzere tek partili rejimleri sancılı bir sürece sokmuş, çoğu ülkeyi de iç savaşa sürüklemiştir. Bu iç çatışmaların bazıları bastırılmış ya da rejim değişikliği ile sona ermişken bazıları hala devam etmektedir. Tarih boyunca dünya devletleri özellikle küresel bağlamda güç sahibi olan ülkeler bu coğrafyada etkin olmaya çalışmışlardır. Küresel göçler, Arap Baharı süresince bu bölgelerde bulunan ülkeler üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak bir takım politikalar üretmiş ve bunları uygulamaya çalışmışlardır. Konu bu bölümde ayrıntılı olarak işlenecektir.

2.Ortadoğu Halklarının Sonbaharı: "Arap Baharı" Ortaya Çıkışı ve Etkileri

Konu ile ilgili ayrıntılı bilgiye geçmeden önce Arap Baharı'nın yaşandığı ülkelerin profillerini, din, dil ve tarihsel kuruluşlarını vermek faydalı olacaktır.

	TUNUS	**MISIR**	**LİBYA**	**YEMEN**	**BAHREYN**	**S.ARABİSTAN**	**SURİYE**
Başkent	Tunus	Kahire	Trablus	Sana	Manama	Riyad	Şam
Dil	Arapça / Fransıca	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça	Arapça
Din	İslam	İslam	İslam	İslam	İslam	İslam	İslam
Yüz Ölçümü	163.610 km^2	1.010.000 km^2	1.760.000 km^2	528.970 km^2	765,3 km^2	2.150.000 km^2	185.180 km^2
Kuruluş Tarihi	20 Mart 1956	18 Haziran 1953	24 Aralık 1951	22 Mayıs 1990	17 Aralık 1971	23 Eylül 1932	8 Mart 1920
Arap Baharı	2010	2011	2011	2011	2011	2011	2011

Tablo 1: Arap Baharı'nın yaşandığı ülkelerin profilleri

Bazı Batılı oryantalistler Kuzey Afrika ülkelerinde meydana gelen olaylara olumlu bir takım anlamlar yüklemiş ve bu sürece "Arap Baharı" adını vermiştir. Ancak bu baharın ilkbahar mı sonbahar mı olduğu tartışma konusudur. Başlangıçta olayların seyri ve dönüşümüne atfen "Bahar" kelimesinin kullanılması, olayların bu şekilde anılması, bu kelimeye yüklenen pozitif anlamla ilişkilendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Fakat başlangıç aşamasında olumlu yönde tepki ve sonuçlar alınmasına karşın ilerleyen aşamalarda kanlı ve sancılı bir süreç başlamıştır. Olayların başladığı tarihten itibaren bir çok hükümet devrilmiş, rejimler değişmiş, iç savaşlar çıkmış, insanlar yurtlarından edilmiş ve bu süreçte milyonlarca insan yaşamını yitirmiştir.

Tunuslular bu ismi benimsememektedir. 29 yaşındaki Tunuslu genç Mahti Buhjar bu durumu şöyle özetlemektedir: "Biz Yasemin Devrimi tanımlamasını sevmiyoruz. Bu ne bizim koyduğumuz bir isim ne de eylemlerin ruhunu yansıtıyor. Fransızlar Tunus'tan ülkelerine dönerken yanlarında yasemin çiçekleri ile döndükleri için bu ismi verdiler. Ancak bizim hareketimiz böyle isimlendirilemez. Bu halk hareketinin asıl sebebi ekmekte değil aslında. Sokaklara dökülmemizin temel nedeni onurumuzu korumaktır " (Dinçer ve Coşkun, 2011: 19).

Ortadoğu demokratikleşme ve insan hakları konusunda Avrupa ya da diğer ülkelere oranla daha az gelişmiştir. Arap Baharı bu durumu gözler önüne sermiştir. Tarihi süreç içerisinde birçok devlet tarafından sömürge olarak kullanılan Ortadoğu'da insan hak ve hürriyetine karşı bir gecikmişlik söz konusudur. Bir başka neden de aile bağlarının güçlü olması, otoriter yönetim ve onun getirilerine zemin hazırlamıştır. Arap Baharı'nın nedenleri arasında genç nüfusun fazlalığı, gelecek vaadiyle yönetime gelen kadroların zamanla yolsuzluk ve rüşvet mekanizmaları kurmaları, bölgedeki demokrasi eksikliği, dışarıya bağımlılık ve teknoloji alanındaki gelişmelerin Twitter, Facebook gibi platformlarda kitlelerin hızlı bir şekilde örgütlenmelerine neden olan küreselleşmenin etkisinden söz etmiştir (Şahin,2011:86).

Bölgedeki olumsuz ekonomik durumu ile gittikçe kötüleşen hayat şartları, baskıcı rejimlerinden duyulan rahatsızlık, bastırılmışlık ve mahrumiyet hissine karşı

ilk tepkiyi 17 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta 26 yaşındaki Muhammed Buazizi kendini ateşe vererek göstermişti (Köchler, 2014: 366). Muhammed Buazizi iş bulamamış ve sokakta seyyar satıcılık yapmıştır. Satıcılık yaparken polisler tarafından seyyar arabasına el konulmuş, hakarete uğramış ve belediye binası önünde kendini ateşe vermiştir. Bu olayla birlikte kamuoyu ayağa kalmış ve herkes sokaklara dökülmüştür. Bu durum Arap Baharı'nın ateşinin yakıldığı ilk olay olarak kabul görmüştür. Ülkede infiale yol açan olay kartopu etkisiyle diğer ülkelere de sıçramıştır. Tunus'ta her geçen gün artan protestolar hükümet karşıtı eylemlere dönüşmüştür. Arap Baharı'nın başlamasındaki en önemli etkenlerden biri olan işsizlik ve yolsuzluktur. Devlet başkanı, eşi ve eşinin ailesi ülke ekonomisini pay etmiş ve her sektörde diktatör bir biçimde faal olmuştur. Devlet başkanı işssizlik konusunda yeni iş alanları açacağını söylemesine rağmen halk protestolara devam etmiş ve hükümeti istifaya çağırmıştır. Bu süreç içerisinde çok fazla çatışma yaşanmış ve yaşanan bu çatışmalar sonucunda pek çok insan yaşamını yitirmiştir. Bu olayları bastıramayan ve verdiği sözleri tutamayan Tunus Devlet Başkanı Zeynel Abidin Bin Ali ve ailesi 14 Ocak 2011'de Sudi Arabistan'ın Cidde kentine kaçmıştır.

Protestoların bu denli hızlı bir şekilde yayılmasının en temel nedeni sosyal medyadır. Küreselleşen, değişen, gelişen ve genişleyen teknoloji ağları ile halkın olaylardan ve gelişmelerden haberdar olması kolaylıkla sağlanmıştır. Arap Baharı çerçevesinde bakıldığında olayların başladığı andan itibaren sosyal medyanın ciddi bir şekilde kullanıldığı ve insanların toplanmasını hızlandırdığı görülmüştür. Özellikle Tunus'ta yaşanan gelişmelerden sonra dahi insanlar sosyal medya ağlarını ciddi şekilde kullanmaya devam etmiştir.

Zeynel Abidin Bin Ali'nin ülkeyi terk etmesi sonrası geçiş sürecinde Meclis Eski Başkanı Fuat Mubzi geçici Cumhurbaşkanı olmuş, Muhammed Gannuşi Başbakanlık görevine gelmiştir. Fakat Gannuşi'nin Başbakanlığa gelmesi halkı tatmin etmemiştir. Bin Ali'ye yakın bir isim olması ve Bin Ali'nin eski kadrolarını hükümete yerleştirmesi halktan tepki toplamış, bunun üzerine halk tekrar sokaklarda gösteriler yapmaya başlamıştır. Neticede 27 Şubat 2011 tarihinde Gannuşi Başbakanlıktan çekilmiştir. Yerine Dışişleri Bakanı olan Elbacı el Sibsi Başbakan olmuştur. Teknokrat geçmişe sahip kişilerden bir kabine oluşturan el Sibsi ilk iş olarak onu engelleyebilecek kademede olan ve Bin Ali'ye yakın olduğu bilinen

siyasi polis ve devlet bünyesindeki güvenlik kurumlarını kapatarak göreve başlamıştır (Ulutaş ve Torlak 2011, 7). Daha sonraki süreçlerde ise Kurucu Meclis seçimleri yapılmış, her kesimden insanın görevlendirildiği bir Anayasa Komisyonu kurularak Anayasa oluşturulmuştur.

Tunus'ta yaşanan bu gelişmeler diğer Arap ülkelerini de etkilemiştir. Bu olayların en yoğun olarak kendini gösterdiği ülkelerden biri de Mısır'dır. Mısır tarihsel süreç içerisinde bir çok protesto gösterilerine ev sahipliği yapmıştır. 25 Ocak 2011 tarihinde halk meydanlara inmiş ve özellikle Tahrir Meydanı'nda eylemler şiddetini artırarak devam etmiştir.

Başkent Kahire'deki Tahrir Meydanı'nda insanlar "Ekmek, Hürriyet, Adalet" sloganları atmışlardır. Protestolar ülkedeki sorunların hem ekonomik hem de sosyal boyutunu işaret etmektedir (Atacan, 2014: 105; Gök, 2014: 41). Daha önce de söz edildiği gibi Arap ülkelerinin genelinde antidemokratik bir rejim ve ekonomik istikrarsızlık söz konusudur. Ekonomi üst düzey yöneticiler arasında pay edilmiş ve halk bu duruma daha fazla sessiz kalamamıştır. Burada yaşanan olaylar belli bir birikimin sonunda patlak vermiştir. Son on yıl içerisinde Mısır'da bir çok protesto yapılmış ve bu protestoların temel sebebi olarak ekonomi gösterilmiştir. Bu olayları tetikleyen Tunus'taki ayaklanma olmuştur. Sistemdeki bozuklukların ciddi boyutlara ulaştığı bir dönemde Halid Said isimli bir gencin iki polis tarafından öldürülmesiyle olaylar büyük çapta eylemlere dönüşmüştür. Tunus'ta yaşanan olayları başlatan neden 26 yaşındaki bir gencin kendisini ateşe vermesiyken Mısır'da 27 yaşındaki Halid Said'in polisler tarafından dövülmesi ve işkenceye maruz kalması ülkeleri harekete geçirmiştir. Yine sosyal medya etkin bir şekilde kullanılarak kamuoyu oluşturulmuş ve olaya karşı halk birlikte örgütlenerek karşı çıkmıştır.

Mısır'da Hüsnü Mübarek yönetimi siyasi alanda fiili tek parti yönetimini uzun süre sürdürerek demokratikleşmenin yolunu kesmiştir. Mübarek, Müslüman Kardeşler hareketi gibi gerçekten muhalif oluşumları sistem dışına itmiştir. Fakat daha zayıf ve zararsız gördüğü partileri siyasi rüşvetlerle kendisine bağlamıştır. Kötü yönetim, sosyal ve ekonomik sorunları daha derinleştirmiştir. Baskı, yolsuzluk, işsizlik ve yoksulluk artmıştır. Mısır'da Mübarek yönetiminin son 20 yılında ekonomik dışa açılmayı öngören anlayışla beraber ihaleler ve adam kayırma gibi yollarla devletten beslenen yeni bir tekelci burjuvazi oluşmuştur (Uysal,

2011:2).

Mısır iç çalkantılarla son on yılını geçirmiş, bu süreç içerisinde pek çok eylem gerçekleşmiş, sosyal ağlar üzerinden birleşmeler olmuştur. Tunus'ta yaşanan olayların etkisi ve Halid Said'in ölümü ile halk ayaklanmış ve yaklaşık 18 gün içerisinde Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek 30 yıllık iktidarını bırakmak zorunda kalmıştır. Olayların ilk tırmandığı dönemde Mübarek açıklama yapmış ve görevi bırakacağını söylemiştir. Ancak öfkeli halk bu durumdan rahatsız olmuştur. Aynı zamanda Silahlı Kuvvetler'in de Mübarek'e olan desteğini çekmesi ile Mübarek rejimi yıkılmıştır.

Mısır'da Hüsnü Mübarek'i deviren, Müslüman Kardeşler'in temsilcisi Mursi yönetime gelmiştir. Ancak, daha birinci yılında Mursi devrilerek, Genelkurmay Başkanı Sisi yönetime el koymuştur. Müslüman Kardeşler'in temsilcisi Mursi'yi Türkiye ve Katar desteklerken, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri Sisi'yi desteklemiştir (Acun, Akkaya, 2014:8).

Arap Baharı'ndan etkilenen bir diğer ülke ise Libya'dır. Libya olayların en şiddetli şekilde yaşandığı ülkelerden biridir. Mısır ve Tunus'ta yaklaşık 30 yıllık rejim yıkılmış ve Arap Baharı ile demokratik yönetimler getirilmiştir. Libya yaklaşık 42 yıl boyunca Muammer Kaddafi tekelinde yönetilmiş ve yaşanan olaylarla birlikte Libya sancılı ve kanlı bir döneme girmiştir. Şiddet içeren protestolar, silahlı çatışmalara ve işgallere dönüşerek iç savaşa neden olmuştur.

Protestoların artması üzerine Kaddafi, Mısır ve Tunus'ta yaşananların aksine iktidardan barışçıl yollarla ayrılmayı tercih etmemiş ve kendi halkına karşı kanlı bir savaş açarak yanıt vermiştir (Mesrati, 2013: 89). Sosyal medya üzerinden anlaşıp sokağa dökülenleri Kaddafi "asi" olarak nitelendirmiş ve ateş açtırmış, yüzlerce insanın ölmesine neden olmuştur. Bu durum olayların büyümesine ve daha karmaşık bir hal almasına neden olmuştur. Hükümet ve halk arasında çıkan bu çatışmalar yerini iç savaşa bırakmıştır. Ülke Kaddafi yanlıları ve karşıtları olarak ikiye ayrılmıştır. Tunus, Mısır, Yemen gibi Arap Baharı'nı yaşayan ülkelerden farklı olarak Libya'da silahlı direniş söz konu olmuştur.

20 Ekim 2011'de Kaddafi öldürüldükten sonra muhalifler, memleketi Sirte'de tam bir katliam yapmışlar, Kaddafi'nin tüm ailesini ve onu seven herkesi

öldürmüşlerdir (Ersoy,2014:248). Tarih 22 Ocak 2012'yi gösterdiğinde Libya'da siyasi partiler kurulmaya başlamıştır. Yine son özgür genel seçimin 1952'de yapıldığı Libya'da 7 Temmuz 2012 tarihinde Geçici Libya Ulusal Konseyi'nin yerini alacak "Ulusal Kurucu Meclis" seçimleri yapılmıştır. Libya'daki olaylarda dönüm noktası 27 Şubat 2011'de toplanan muhaliflerin Libya Ulusal Geçiş Konseyi'ni kurmaları olmuştur. Libya halkının meşru temsilcisi olduğunu ilan eden UGK'nın kurulması ile dağınık olan muhalefet birleştirilmiş ve daha organize hareket ederek Libya'da devrime ve özgürlüğe olan inancı artırmıştır (Doğan, Durgun,2011:80).

Arap Baharı'nın etkisi Körfez ülkelerine sıçramış ve ekonomik problemlerle uğraşan Bahreyn'de Sünni Krallığa karşı Şiilerin ayaklanmasına neden olmuştur.

Bahreyn'de ilk ve önemli direniş hareketlerine Şubat 2011'de rastlanmıştır. 14 Şubat 2011 Öfke Gününde İnci Meydanı'nda onbinlerce Bahreynli eylem yapmak için sokağa çıkmış ve siyasi reform talebinde bulunmuştu. Gösterilerin üçüncü günü 17 Şubat 2011'de göstericilerle çatışan güvenlik güçleri 7 eylemciyi öldürmüştü. 16 Mart 2011'de sıkıyönetim ilan edilip meydana gelen herkes ihanetle, İran yanlısı olmakla suçlanmıştır (Aldairy, 2013:153). Ayaklanmanın mezhepsel bağlamda ele alınması, bölgesel ve küresel aktörlerin olaylara bakışlarını etkilemiş ve Bahreyn'deki halk isyanı bölgesel bir soruna dönüşmüştür (Tisdall, 2011).

Bahreyn'deki gösterilerin kendi ülkelerine sıçrama ihtimaline karşı Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri başta olmak üzere Bahreyn'e asker göndermişlerdir. Olayların bastırılması için yapılan bu girişim pek çok ülkenin dikkatini çekmiş ve asker gönderen ülkelerin eleştirilmesine neden olmuştur. Asker gönderen ülkelerin siyasi ya da kendi varlıklarına gelebilecek herhangi bir yapılanmaya karşı birlikte hareket edebilecekleri ortaya çıkmıştır.

Temmuz 2011'de Kral, bir "Ulusal Diyalog" yürüteceğini duyursa da eylemler, Temmuz ve Ağustos ayları boyunca genellikle yoksul Şii köylerinde günlük olarak devam etmiştir (Hanieh, 2014: 123).

Arap Baharı tüm şiddetiyle kendisini Yemen'de de göstermiştir. Ekonomik ve siyasi bir takım prblemlerden dolayı halk ayaklanması görülmüş ve devlet bu durumu bastırmak adına bir takım önlemler alma yoluna gitmiştir. 18 Ocak 2011 günü halk protestolara başlamış ve eğitim, sosyal, ekonomik yapılanmalarda

iyileştirmeler aynı zamanda yolsuzluk, eşitsizlik gibi durumların sona ermesi taleplerinde bulunmuştur. Devlet Başkanı Salih bu durumu görmezden gelmemiş, bir takım ekonomik ve siyasal önlemler almaya çalışmıştır.

Ancak eylemlerin sona ermemesi ve zamanla kendisine muhalefet edenlerin sayısındaki artış, bölgenin tüm otoriter rejimleri gibi Salih'i de şiddet kullanmaya itmiştir. Kendi taraftarlarını sokağa döken Salih, sivil polisler ve keskin nişancılarla ayaklanmacıları yıldırmaya çalışmıştır. 18 Mart'ta sivil giyimli keskin nişancıların Sanaa'daki Değişim Meydanı'na bakan binaların çatılarından ateş açarak çoğu genç protestoculardan 52 kişiyi öldürmesi, başta Taiz olmak üzere Yemen'in diğer şehirlerinden ciddi ölüm ve yaralanma haberleri gelmesi, Salih için ülkenin yönetimini daha da zor hale getirmiştir. Bunun üzerine 150 bin kişi Sana'nın o zamana kadarki en büyük öfke gününde yürüyüş yapmıştır. Salih olağanüstü hal ilan etmiş etse de Silahlı kuvvetlerden, Dışişlerden, İç işlerden, Genel Halk kongresinden, pek çok istifalar olmuş (Carapico: 2014: 163) ve devlet başkanı Ali Abdullah Salih dokunulmazlık verilmesi şartı ile istifasını sunmuştur.

Arap Baharı kapsamında meydana gelen gelişmeler, Suudi Arabistan yönetimini harekete geçirmiştir. Arap Baharı'nın patlak verdiği diğer ülkelerdeki gelişmeleri yakından takip eden Suudi Arabistan hükümeti olası eylemlere karşı tedbirler almıştır.

Suudi Arabistan değişim dalgasını durduramayacağını fark edip iki türlü siyaset izlemiştir. Birinci strateji, kendi çıkarlarına zarar vermediği yerlerde demokratikleşme hareketlerini desteklemek olurken ikinci strateji kendi çıkarlarına zarar gelmesi ihtimali karşısında statükoyu korumak olmuştur. Arabistan birinci stratejiyi daha çok, gergin ilişkileri olduğu Libya ve Suriye gibi cumhuriyet rejimlerinde meydana gelen halk ayaklanmalarına karşı uygulamıştır. İkinci strateji de yanı başındaki komşu monarşiler başta olmak üzere Tunus'taki Bin Ali rejimi gibi dostça ilişkiler içinde olduğu ülkelerde meydana gelen olaylar karşısında benimsenmiştir (Ataman, Demir, 2012:17).

Tüm bu gelişmelerin temelinde yatan sorunun yönetimden kaynaklı olduğu çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır. Aynı zamanda tüm ülkelerde yapılan protestolarda halkın istekleri benzerlik taşımıştır. Genel yapıda ekonomik iyileştirme

ve siyasal alanda reform çağrıları yapılmıştır. Arap ülkelerinde din ve devlet kavramlarının ayrımını yapamayan yöneticilerin krallık, diktatörlük veya demokrasi adı altında otoriter rejimler kurması yerel halkı baskılayan durumların doğmasına neden olmuştur. Çünkü ekonominin yönetimin tekelinde olması eşitlikçi, barışçıl ve adeletçi yapılanmanın önüne geçmiştir. Dünyadaki pek çok ülkede yaşanan insan hakları, adalet, eşitlik, ekonomik, sosyal ve siyasal alandaki gelişmelerin bu ülkelerde yaşanmaması halkın ayaklanmasına neden olmuştur.

Arap Baharı kapsamındaki protestolarda halk; siyasi, ekonomik ve sosyal haklarının arayışındaydı. Bu hakların arayışında meydanlara dökülen halkın yarattığı ruh, tüm dünyaya yansıdı. Tüm dünya, Arap Baharı ile sokaklardaki mücadeleyi yeniden hatırladı. Tunus'ta Zeynel Bin Abidin; Mısır'da Hüsnü Mübarek; Libya'da ise Kaddafi siyasetten çekilmiştir. Bu, Ortadoğu tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir başkaldırı hareketidir ve ülkelerin birbirini etkilediği ve birbirinden etkilendiği açıktır (Şen, 2012: 97).

Olayların kar topu etkisi ile diğer ülkelere sıçrayarak büyümesinin nedeni bu ülkelerin birbirleri ile olan temas ve etkileşimleridir. Bu nedenle de bir ülkede olan olay diğer ülkelerden duyulabilmekte hatta yayılabilmektedir.

Arap Baharı'nın bu denli hızlı yayılması ve bu denli yüksek ses getirmesinin en önemli nedenlerinden biri de sosyal medya olmuştur. Halkın sosyal medya üzerinden koordine olup hızlı bir şekilde toplanmasını sağlamıştır. Sosyal ağlar, Arap Baharı'nın gelişim süreci içerisinde sokak siyasetinin dijital hali gibi işlemiştir. Bu çerçevede sosyal ağlar, otoriter yöneticilerin baskısı altında yaşayan insanların bir ölçüde gizlenerek mobilize olmalarını sağlamıştır (Kırık, 2012:93). Sonuç olarak sosyal medyanın rolü azımsanmayacak kadar çoktur. Lakin temel neden baskı altında yıllarca yaşamış halkın ekonomik özgürlüklerini kazanma çabasıdır. Sosyal medya ise bu çabaya ışık tutmuştur.

2.1. Büyük Ortadoğu Projesi ve Yeniden Şekillenen Ortadoğu

Arap Baharı, Arap dünyasında yaşanan en büyük toplumsal değişim ve dönüşüm hareketidir. Bu değişim ve dönüşüm hareketi 2010 yılında başlamış ve etkisini günümüze kadar taşımıştır. Temelde yatan ekonomik nedenler dışında insan hak ve hürriyetine uzanan dayatmalardan, zorlamalardan usanan halkın demokratik

bağlamda istek ve beklentilerini dile getirdikleri bir süreç olarak ifade etmek mümkündür. Ancak bu süreç uzun yıllar iktidarda kalan kesimin şiddet yanlısı tavrı ile boyut değiştirmiş ve hareket silahlı direnişe dönüşmüştür. Kartopu etkisine dönüştüğünü dile getirdiğimiz bu süreç diğer Arap ülkelerinde de hissedilmiş ve temelde yatan neden değişmemiştir. Halkın beklentisi ve iktidarın dile getirdiği reform süreci birbiri ile uyuşmamış ve halk ayaklanması hızla artarak devam etmiştir.

Ortadoğu diye ifade edilen coğrafya, en geniş anlamda batıda Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Somali, Etiyopya, Sudan ve Mısır'dan başlayarak doğuda Umman Körfezi'ne kadar uzanan ve Irak, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Umman'ı içine alan, kuzeyde Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerini kapsayan, ayrıca İran, Afganistan ve Pakistan'ın da dâhil edildiği, güneyde ise Suudi Arabistan'dan Yemen'e kadar uzanan Arap yarımadasını çevreleyen ve ortada Suriye, Lübnan, Ürdün, İsrail ve Filistin'in de yer aldığı büyük bir coğrafya olarak tanımlanabilir (Arı,2005:25). Bu coğrafya yeraltı zenginlikleri bakımından petrol yuvası olarak bilinmektedir. ABD ve diğer Avrupa ülkeleri tarihsel süreç içerisinde sömürge düzenini yine bu coğrafya üzerinde kurmuştur. Ekonomik bağlamda petrol gelir kaynağı olan ülkeler üzerinde bir hegomonya kurmaya çalışan devletler bulunmaktadır. Bu devletlerin başında ABD gelmektedir. ABD bu ekonomik pazardan istediği payı alabilmek ve rakiplerinden önce kontrol kurabilmek adına girişimlerde bulunmaktadır. Adına Büyük Ortadoğu Projesi dedikleri bu projede amaç adı geçen bu bölgede otorite kurarak siyasal bir yapılanma kurmak ve bir ekonomik pazar elde etmektir.

Büyük Ortadoğu Projesi'nin açıklanan resmi amacı, geri kalmış ve özgür olmayan bölgelere demokrasi getirmektir (Tekkaya, 2009: 31). ABD'nin açıkladığı Büyük Ortadoğu Projesi, 11 Eylül 2001 saldırısından sonra derhal uygulamaya konmuştur. 11 Eylül olayının sonucunda Asya'da stratejik önemi olan Afganistan işgal edilmiştir. İşgalin ardından Ortadoğu'nun kalbi Irak'a harekat düzenlenmiştir. İlk aşamada başarılı gözüken bu harekatların sonuçları günümüzde incelendiğinde tam olarak hedefine ulaşmadığı belirtilebilir (Tekkaya, 2009: 91). Sözde demokrasi ve özgürlük adı altında bir ülkeye harekat düzenlenmiştir. Yine sözde bölge halkının kalkınması, kadının her alanda var olacağı, ekonomik istikrar, eğitim ve sağlık gibi alanlarda refah vaadi verilerek ülkelere girmiştir.

2.2. Suriye'de Arap Baharı Süreci ve Etkileri

Suriye, pek çok yönüyle Ortadoğu'nun önde gelen devletlerinden biridir. Rejim sorunlarıyla, savaşlarıyla, sorunlu ve genelde demokratik olmayan yönetimleriyle, geri kalmış haliyle, çeşitli sebeplerle dünyayı meşgul eden olaylarıyla Suriye devleti Ortadoğu'nun odağında durmaktadır. Suriye halkı uzun süre yabancı yönetimlere maruz kalmış olmasına rağmen, Arap kimliğini koruyabilmiştir. Suriye, Ortadoğu'da pek çok sorunla karşı karşıya kalmıştır ve bu sorunların büyük bir kısmında, taraf olmuştur (Erendil,1992:8). Ortadoğu tarihsel süreç içerisinde bir çok medeniyete beşiklik etmiş, ticari ve ekonomik anlamda orada varlık göstermiş olan devletlere pek çok avantaj sağlamıştır. Ortadoğu siyasi coğrafyası iç ve dış aktörlerin, bölgede veya ülke genelinde ortaya çıkabilecek eğilimlere karşı dikkatli olmasını gerektirmektedir. Arap Baharı toplumsal hareketleri ile bu coğrafyada ekonomik, siyasi, sosyal ve toplumsal bağlamda değişimler, dönüşümler yaşanmıştır. Bu değişim ve dönüşümü kapsayan tüm dinamikler dengelerin değişmesine neden olmuştur. Dini, ideolojik ya da etnik yapılanmalardan herhangi birine karşıt olan rejimler, amaca ulaşmada şiddeti meşru kılmaya çalışmıştır. Toplumsal dinamiklerin bu meşrulaştırmayı kabul etmemeleri ve bütünleşip hareket etmeleri denklemlerin bozulmasına neden olmuştur. Otoriter yönetimler halkın direnişini şiddet ve baskı ile sindirmeye çalışmıştır. 1963 yılına kadar iktidar mücadeleleri ile yönetilen Suriye 63 Darbesi ile yönetimi tek bir yapının elinde toplamıştır. Günümüze kadar uzanan bu yapılanma Arap Baharı toplumsal hareketleri bağlamında kırılmaya başlamış, özgürlük, bağımsızlık ve demokrasi isteyen halk ile iktidar arasındaki sürtüşme sonucu iç savaş patlak vermiştir. Suriye'de meydana gelen bu ayaklanmanın temel sebebi olarak ekonomik durgunluk, siyasi yaşamdaki tek taraflılık, din, insan hak ve özgürlüğüne yönelik reformların yapılmaması, iktidarın babadan oğula geçmesi olarak gösterilebilir.

2000 yılında 20 milyar dolar olan Suriye Gayrı Safi Milli Hasılası 2010 yılında 59 milyar dolara çıkmıştı ama gelir eşitsizliği de büyümüştü. Liberalleşme politikaları nedeniyle ülkeye giren ucuz ve kaliteli mallar küçük üreticiyi zora sokmuştu. Ülkede 2006'da başlayan kuraklık nedeniyle tarım üretimi yıllık ortalamanın yarısına gerilemişti. Temel ihtiyaç maddelerindeki sübvansiyonların

bir kısmı kaldırılmış, kırsaldan kente göç hızlanmış, özellikle gençler arasında işsizlik oranı yaklaşık yüzde 50'ye çıkmıştı (www.aljazeera.com.tr, Erişim Tarihi: [26.11.2016]). 2011 Mart ayında ülkenin güneybatı bölümünde yer alan Dera şehrinde 9 ile 15 yaşları arasında 15 çocuk okul duvarına yazdıkları slogan nedeniyle tutuklanmıştır. Gözaltına alınmaları, günlerce devam eden işkence ve kötü muamele sebebiyle tutuklu yakınları olayı protesto etmek istemiş ve kolluk kuvvetleri tarafından şiddetle karşılık verilmiştir. Halk, bölgenin ileri gelenlerini araya sokarak çocuklarının serbest bırakılması için taleplerde bulunmuşsa da sonuç alınamamıştır. Neticede olaylar kitlesel bir harekete dönüşmüş ve ülkenin farklı şehirlerine (İdlib, Halep, Hama, Humus, Lazkiye...) yayılarak toplumsal olay halini almıştır (Brown 2012:8).

Bu tarihten itibaren her Cuma namazından sonra halk gösterileri yapılmış, reform çağrıları dile getirilmiştir. Gösterilerin giderek yoğunluk kazanması üzerine Devlet Başkanı Beşar Esad reform yapılacağına dair vaatte bulunmuştur.

6 Mayıs 2011 tarihinde Suriyeli muhalifler Dera kentinde ülkedeki en büyük protesto gösterisini gerçekleştirmiştir. Şam yönetimi bu gösteriye izin vermeyeceğini açıklamışsa da muhalifleri engelleyememiştir. Yaşanan arbede neticesinde 30 gösterici yaşamını yitirmiştir. Beşar Esad yaptığı açıklamada reformların hızla devam ettiğini ve isyanların sona ermesi gerektiğini ifade etmiş, bu açıklamalarla halkı bir nebze olsun sakinleştirebileceğini düşünmüştür (Ayhan, 2012:377). Kısa süre içerisinde Esad; siyasi partilere ilişkin yasal düzenlemeler yapmış, Kürtlere vatandaşlık hakkı tanımış, 50 yıllık olağanüstü hal durumunu kaldırmıştır. Toplumsal olayları bastırmak için şiddet ve silahların kullanılması halka reformların gerçekleşmeyeceği sinyalini vermiş ve Temmuz 2011'de muhalifler silahlanmaya başlamış, ülkede iç savaş patlak vermiştir. Bu süreç içerisinde dünya ülkeleri olası Suriye iç savaşına karşı yönetimi uyarmıştır.

Uluslararası tüm uyarı ve tepkilere rağmen Esad rejimi muhaliflere olan sert tutumunu değiştirmemiştir. 22 Nisan'ı "Büyük Cuma" ilan eden ve o güne kadarki en büyük gösterileri gerçekleştiren muhaliflere karşı gerçek mermi kullanılmış ve birçok kişi hayatını kaybetmiştir. Olaylara tepki gösteren Arap Birliği göstericilere destek vermiş ve yanlarında olduğunu açıklamıştır. 28 Nisan'da toplanan BM ise Rusya'nın muhalefeti sonucu Suriye'yi kınayan ortak bir açıklama yapamamıştır.

Olayların daha da şiddetlenmesi üzerine Suriye'den Türkiye ve diğer komşu ülkelere mülteci göçleri başlamıştır (Toroman,2015:65). Nisan ayından sonraki süreçte olaylar diğer şehirlere de sıçramış bununla birlikte ölüm oranları ve göçler artmıştır.

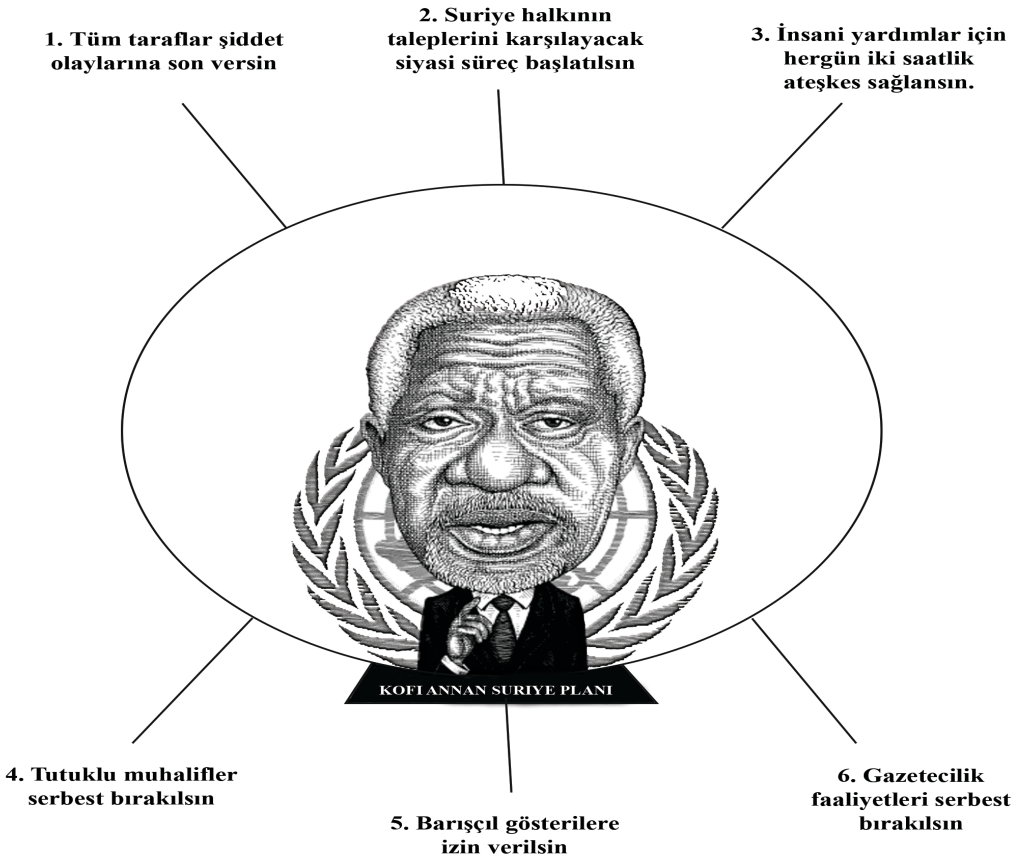
Suriye devlet televizyonuna konuşan Esad "Bugün olup bitenlerin reformla bir ilgisi yok. Bu, her şeyi yakıp yıkmaktan başka bir şey değil" demiş, bir reform planı için ulusal bir diyalog grubu oluşturulduğunu bildirmiştir. Bir yandan 20 Haziran'a kadar işlenmiş her türlü suçu af kapsamına aldığını açıklayarak reform sürecini devam ettiren Esad, diğer taraftan devlet kanalında yaptığı konuşmada muhaliflere karşı "mikroplar" ifadesini kullanmış ve "ülkemiz mikroplardan temizlenmeli" demiştir (www.bbc.com, Erişim Tarihi: [20.04.2017]). 'Devrimci Blok'tan bir grup, Suriye Devrimi Genel Komisyonu isminde bir oluşum kurmuştur. Bu, Esad rejimini sona erdirmek için başlatılan ve farklı grupları içinde barındıran ilk muhalif koalisyondur. Yapı daha sonra oluşturulacak Suriye Ulusal Koalisyonu'nun bir parçası haline geldi. Aynı ay içerisinde dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Şam'da Esad'la yaptığı görüşme de rejimin göstericilere yönelik sert müdahalesini engelleyemedi. El Kaide'nin Suriye kolu Nusra Cephesi adıyla kuruluşunu ilan etti. O zamandan bu yana Suriye'de rejime karşı savaşan en aktif muhalif gruplardan biri olmuştur. Örgüt BM, ABD, İngiltere ve Türkiye gibi ülkeler tarafından 'terör örgütü' olarak kabul edilmektedir. (appsaljazeera.com, [20.04.2017]). Esad anayasal reformun hayata geçmesi için halkı sandıklara götürmüştür ancak bu olay uluslararası baskının azalmasını sağlayamamıştır. Yapılan oylamalar ile yeni anayasa kabul edilmiştir. Mart 2012 tarihinde tüm silahlı direniş örgütleri tek bir çatı altında toplandı.

Suriye'de muhalefetin sivil direnişinin netice vermemesi ve Esad rejiminin katliamlara devam etmesi, sivil direniş sürecinin başarıya ulaşamayacağı kanaatini oluşturmuştur. Bunun neticesinde muhalifler de silahlı direnişe geçme kararı almışlardır. Esad'a bağlı Suriye Ordusu'ndan ayrılan asker ve subaylar Özgür Suriye Ordusu adını verdikleri bir grup oluşturmuş ve ordunun başına yine Rejim ordusundan ayrılan Albay Riyad al Assad geçmiştir (www.aktuel.com.tr [10.04.2017]).

Arap Baharı'nın yaşandığı tüm ülkelerde ayaklanmalar iktidarın devrilmesi ile sona ermiştir. Lakin Suriye'de yaşanan ayaklanma 2011'den bu yana devam

etmektedir. Devlet Başkanı Beşar Esad'a yönelik sürdürülen isyan ve ayaklanmalara karşı hükümetin uyguladığı şiddet politikası ülkeyi büyük bir kaosa sürüklemiştir. Yalnızca bölgesel bir sorun olmaktan çıkıp uluslararası bir soruna dönüşmüştür. 2010 yılının sonunda Tunus'ta oluşan kıvılcım, Mısır'a sıçradığında hızlı bir biçimde alev halini alırken Suriye ile birlikte kontrolü mümkün olmayan bir yangına dönüşmüştür. Gelinen noktada ise bu yangın, sadece bölgesel dengeleri değiştirmekle kalmamıştır. Küresel dengeleri de sarsar hale gelmiştir. Arap uyanışı ve hatta daha öncesindeki gelişmelerle birlikte beliren "barış, demokrasi ve işbirliği" dili yerini istikrarlı yönetimlerin tesis edilememesi nedeniyle yeniden çatışma diline bırakmış durumdadır (www.usak.org.tr [02.02.2015]).

Bu gelişmeler ışığında BM Arap Birliği Özel Temsilcisi Kofi Annan, altı maddelik barış planı hazırlamış lakin Suriye rejimi ve muhalifler arasındaki anlaşmazlıklar ve ateşkes durumunun söz konusu olamaması nedeni ile istifa etmiştir.. Hazırlanan bu barış planın içeriği ise şu şekildedir;

Resim 2: Birleşmiş Milletler Arap Birliği Özel Temsilcisi Kofi Annan, 6 maddelik Barış Planı

2.2.1. Suriye Ulusal Konseyi ve Ulusal Koordinasyon Komitesi'nin İç Savaşa Etkisi

Resim 3: Suriye Ulusal Konseyi logosu

Suriye Ulusal Konseyi (SUK), Suriye'deki muhalefetin oluşturduğu bir örgüttür. 2 Ekim 2011 yılında İstanbul'da toplanan ve resmi olarak bu tarihte kurulan bu örgüte başkan olarak Siyaset Sosyolojisi Profesörü Burhan Galyun getirilmiştir. Suriye Ulusal Konseyi'nin amacı Esad rejimine karşı çıkan muhalifleri birleştirmek ve onlara destek sağlamaktır. Aynı zamanda Esad rejimi sonrasına da hazırlık yapan konsey nasıl bir ara dönem izleneceği ve sonrası hakkında da görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda yapılan görüşmeler sonucu demokratik, çoğulcu sivil bir idarenin hakim olduğu ve hukukun üstünlüğünün temel alındığı bir devlet inşa etme hedeflerinin olduğu ifade etmiştir (www.setav.org Erişim Tarihi: 20.04.2017). SUK farklı siyasi görüşe sahip grupları bir arada barındıran bir örgüttür. Bu özelliği örgütün ortak hareket etmesinde bir takım problemler oluşturmaktadır. Rejimin protesto gösterilerine şiddetle karşılık vermesi muhaliflerin ülke dışında bir araya gelerek ortak bir çatı altında toplanma ve konsey oluşturmasına yol açmıştır. Bu amaçla Suriye Ulusal Konseyi kurulmuştur. Suriye halkının taleplerini uluslararası topluma aktarmak ve Esad rejimine son vermek adına kurulan SUK içerisinde pek çok kesimden farklı muhalifler barındırmaktadır (Ziadeh, Hadar ve Katz, 2012:3). Konsey, hedeflerini şu şekilde belirlemiştir;

- Bütün meşru vesileleri kullanarak Esad rejimini düşürmek.
- Suriye toplumunun bütün bileşenlerini kapsayacak biçimde Milli Birliği oluşturacak (Araplar, Kürtler ve diğer bütün etnik gruplar ve dini ve mezhebi kesimleri içerecek biçimde).
- Suriye devriminin barışçı özelliği ve ahlakiliğine riayet etmek.
- Ulusal bağımsızlık ve milli egemenlik ilkesine bağlı olmak (tr.etilaf.org Erişim Tarihi: [12.03.2017]).

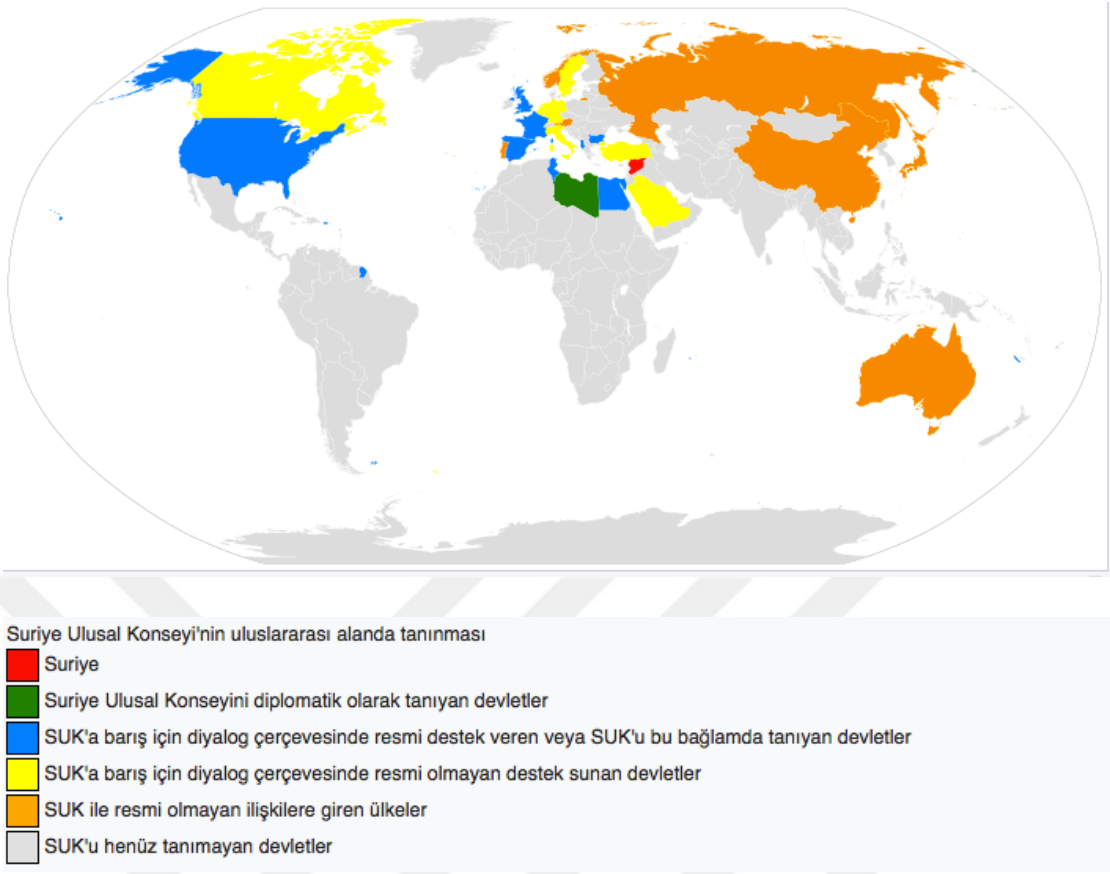

Resim 4: Ulusal Koordinasyon Komitesi logosu(tr.wikipedia.org, E.T.: 04.04.2017)

Ulusal Koordinasyon Komitesi (UKK), Baas rejimine karşı olan akademisyen, eylemci ve siyasiler tarafından 30 Haziran 2011 tarihinde kurulmuştur. 6 Ekim tarihinde yaptıkları bir basın toplantısıyla da konseyin yapısı ve icra komitesi hakkında bilgi verilmiştir (www.setav.org, Erişim Tarihi: [02.03.2017]).

Bu komite içerisinde sol merkezli partiler, Kürt partileri ve muhalif partiler bulunmaktadır. UKK, ordunun halka karşı uyguladığı şiddetten vazgeçmesini ve sokaklardan geri çekilmesini istemektedir. Ayrıca bir diğer amacı da siyasi suçtan mahkum edilmiş olan tüm suçluların serbest bırakılmasını sağlamaktır. UKK, SUK'dan farklıdır. SUK Esad rejiminin varlığını tanımıyor ve bu rejimin hemen değişmesini ve aynı zamanda devrilmesini istemektedir. Ancak UKK Esad rejimini tanımakta ve rejim tarafından da faaliyetlerini yürütebilmek adına tanınmamaktadır. SUK askeri müdahaleden yanayken UKK bu müdahaleye karşıdır. SUK Esad'ın devletin başından gitmesi gerektiği düşüncesini taşırken UKK, Esad'ın devlet başkanlığı görevine devam edebileceğini ama rejimin değişeceğini ileri sürmektedir.

Suriye Ulusal Konseyi bünyesinde bulunan Müslüman Kardeşler'den rahatsızlık duyan bir takım grupların konseyden ayrılarak Suriye Vatanseverler Grubu'nu oluşturduğu bilinmektedir. 2012'de kurulan bu grubun daha önce SUK bünyesinde kurul üyesi olarak bulunan Haysem Malih yapmıştır. SUK'un Özgür Suriye Ordusu'na yardım etmemesi bu grubun SUK'tan ayrılmasını tetiklemiştir.

Resim 5: SUK'un uluslararası alanda tanınması haritası (tr.wikipedia.org, E.T.: 04.04.2017)

Yukarıdaki dünya haritası Suriye Ulusal Konseyi'nin uluslararası alanda tanınırlılığını göstermektedir. Suriye Ulusal Konseyi'ni diplomatik olarak tanıyan devletler yeşil renk ile gösterilmektedir. SUK'a resmi olarak destek veren veya bağlantı kuran devletler mavi, resmi olmayan desteklerini sunan devletler sarı, resmi olmayan ilişkilere giren devletler turuncu olarak gösterilirken SUK'un varlığını henüz tanımayan ülkeler ise gri renk ile harita üzerinde taranmış olarak gösterilmiştir.

2.2.2. Özgür Suriye Ordusu'nun İç Savaşa Etkisi

Resim 6: Özgür Suriye Ordusu logosu(tr.wikipedia.org, E.T.: 04.04.2017)

Suriye'de muhalifler arasında SUK ve UKK gibi örgütler dışında silahlı mücadele yönetiminin olması gerektiğini savunan silahlı gruplar da bulunmaktadır. Bu grupların başında Özgür Suriye Ordusu bulunmaktadır. ÖSO'nun tamamı Sünni subay ve astsubaylardan oluşmaktadır.

Özgür Suriye Ordusu, Suriye ordusundan kaçan askerler tarafından 29 Temmuz 2011 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur.

Suriye'de halk hareketi başladıktan dört ay sonra muhalefet silahlı güç kullanma seçeneğine yönelmiş, bu yönde teşkilatlanmaya başlamıştır. ÖSO, Suriye Hava Kuvvetleri'nden albay rütbesinde istifa eden Riyad El-Esad ve ordudan ayrılan bir grup asker tarafından 29 Temmuz 2011 tarihinde kurulmuştur. ÖSO, Esad rejimini silahlı kuvvet kullanarak devirmek hedefiyle ve muhalif silahlı unsurları tek çatı altında birleştirmek amacıyla tesis edilmiştir. Ordunun mevcut komutanı Riyad El-Esad, hâlihazırda 70 bin askerinin olduğunu beyan etmektedir. Kuruluş evresini yurtdışında tamamlayan ÖSO, 22 Eylül 2012 tarihinde karargâhını Suriye'deki kurtarılmış bölgelere taşıdığını açıklamıştır (Güçtürk,2014:35). Hatay'a sığınan Albay Riyad el Esad tarafından, farklı muhalif grupları bir şemsiye altında toplayarak direnişte daha etkili olmak ve ordudan kaçanları bu organizasyona dahil ederek tek direniş gücü oluşturmak maksadıyla kurulmuştur. Ayrıca Suriye ordusundan kaçarak bu orduya katılan düşük rütbeli subaylarda dahil olmak üzere ÖSO 25 binden fazla sayıya ulaşmıştır (Phillips, 2012:37).

ÖSO'nun asıl amacı Esad rejimini yıkmaktır. Bu yıkımın ancak silahlı mücadele ile kazanılacağını savunan bir gruptur. Masa başında siyaset yaparak emellerine ulaşamayacaklarını dile getirmişlerdir.

İlk olarak Ocak 2012'de Lübnan sınırında bulunan Hıristiyan ve Müslümanların beraber yaşadığı şehir olan Zebedani'yi ele geçirmişlerdir. Rejim güçleri ile ÖSO arasında 5 gün süreyle çatışmalar yaşanmış, ordu-sokak çatışmasına dönen bu savaştan daha fazla zarar görmeme adına 18 Ocak 2012 günü muhaliflerle ateşkes imzalamıştır. ÖSO ülkenin değişik bölgelerinde rejim ordularına karşı başarılı direnişler sergilemiş olsa da ilk defa ordunun kontrolünde bulunan bir bölgenin anlaşma yapılarak alınması muhalifler açısından önemli bir zafer olarak görülmüştür (Ayhan, 2012:383). Albay Riyad Musa El Esad, Al Jazeera'ye yaptığı açıklamada Özgür Suriye Ordusu'nun hafif ve orta düzey silahlarla savaştığını belirtmiş ve bu silahların ordudan ayrılan askerlerden ve Özgür Suriye Ordusu'nun rejim organlarına yönelik operasyonlarından ele geçirildiğine ileri sürmüştür (www.aljazeera.com.tr, Erişim Tarihi: [03.01.2017]).

2.2.3. Kürtler ve Demokratik Birlik Partisi'nin İç Savaşa Etkisi

Suriye'deki en büyük etnik azınlık olarak nitelendirilebilecek toplum Kürtler'dir. Fakat bu topluluk Suriye'deki en büyük azınlık olmalarına rağmen siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamda fazla etkin olamamıştır. Merkez kuruluş olarak Suriye'nin Kamışlı şehrinde kurulmuştur. .

Kuzey Suriye'de neşet eden Demokratik Birlik Partisi (PYD) Halk Koruma Birlikleri (YPG) de bu yeni dönemin en önemli aktörlerinden birisi olarak ortaya çıktı. Suriye'de yaşanan kaostan istifade ederek, Esad rejimiyle girdiği angajman sayesinde kısa sürede Türkiye-Suriye sınır hattında bazı bölgeleri kontrolü altına alıp buralarda kanton ilan etti. PYD örgütlenmesi Esad rejimi tarafından hoş karşılanmamış ve bu yapıya yönelik tutuklamalar gerçekleştirilmiştir (ORSAM, 2012:127) PYD 2011 yılında patlak veren ayaklanmalarla etkinliğini arttırmış ve bu süreç içerisinde Esad Rejimi ile birlikte hareket etmeye başlamıştır. Bu sürece karşılıklı çıkar ilişkisi demek yanlış bir kullanım olmayacaktır. Rejimin desteği ve PKK ile kurmuş olduğu bu diyalog ile askeri angajman oluşturmuşlardır. Bu angajman YPG adı verilen silahlı milislerden oluşmaktadır. YPG ise Suriye'nin kuzeyinde Türkiye sınırında bulunan ve kürt asıllı olan grupların oluşturduğu bir oluşumdur. Daha sonraki süreçte ise "Silahlı devlet dışı bir aktör" olarak varlık göstermeye başlamıştır.

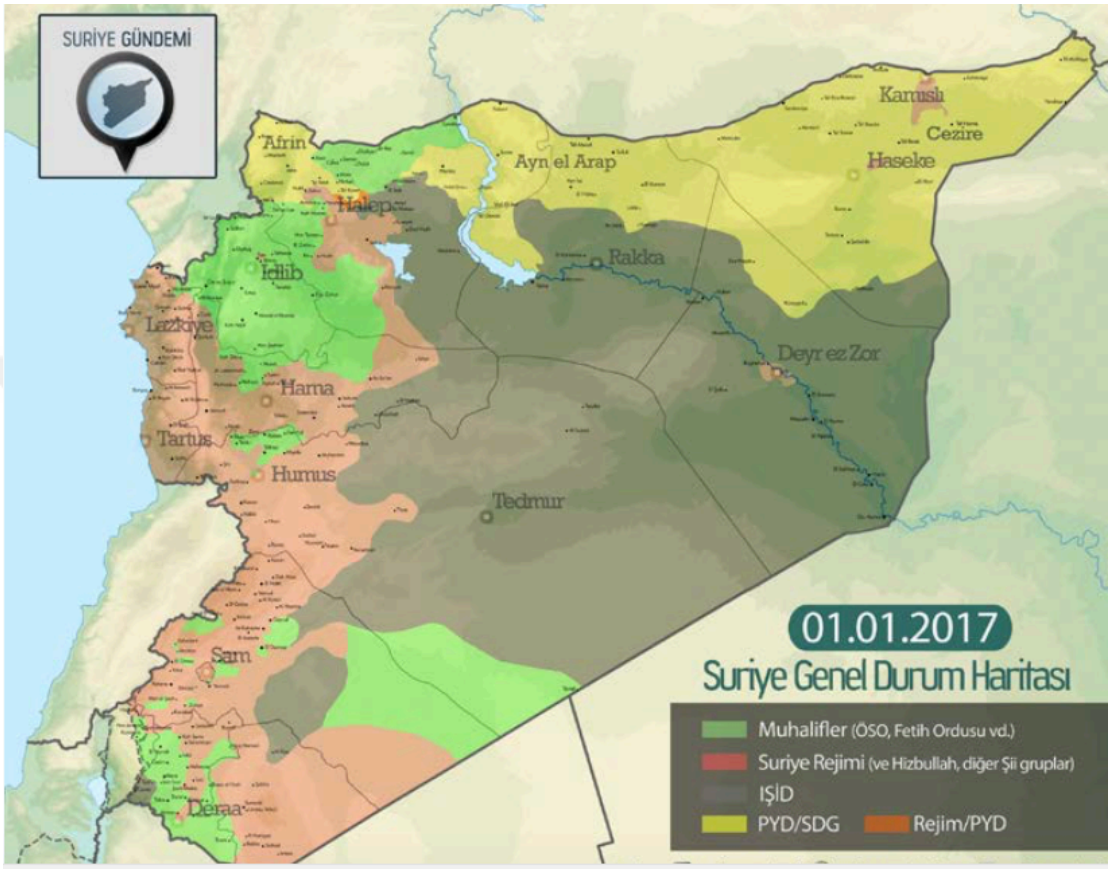
2.2.4.Irak Şam İslam Devleti (IŞİD)'nin İç Savaşa Etkisi

Ağırlıklı olarak Irak ve Suriye'de etkinlik gösteren, bu bölgede hilafet devleti kurmak amacıyla güvenlik güçlerine ve sivillere karşı stratejik ve sansasyonel eylemler yapan yasadışı silahlı örgüt ve hiçbir ülke tarafından tanınmayan devlettir. Irak Şam İslam Devleti, Irak ve Suriye'de faaliyet gösteren silahlı bir grup olarak karşımıza çıkmıştır (www.aljazeera.com.tr [15.12.2015]).

IŞİD, Irak ve Suriye'de aktif kanlı eylemler gerçekleştiren bir terör örgütü olarak karşımıza çıkmıştır. Bu terör örgütü bulunduğu bölgede kendi ideolojilerini benimsemeyen, kadın, çocuk farketmeksizin büyük bir kıyım yapmış ve yapmaya devam etmektedir. IŞİD yalnızca bulunduğu bölgede değil küresel düzeyde de eylemlerini sürdürmüştür. İnternet mecrasını çok aktif şekilde kullanan bu terör örgütüne yabancı ülkelerden yabancı savaşçılar katılmış ve katılmaya devam etmektedir. Bu savaşçılar daha sonra kendi ülkelerine gönderilerek terör eylemlerinde bulunduğu BM Raporlarında belirtilmiştir. IŞİD, İslam devleti olma amacı ile yerel halkın desteğini almaya çalışmıştır. Şeriat kanunlarının geçerli olduğu bu örgütte halkın bu kurallara uymasını beklemekte, uymayanları ise öldürmektedir.

Irak ve Levant bölgesinde sivil istikrarsızlığı sağlayarak ve çatışma ortamı yaratarak, şeriat kanunları ile yönetilen İslam devletini kurmayı amaçlamaktadır (Laub ve Masters, 2014). Bu amacı gerçekleştirebilmek için kısa, orta ve uzun dönem hedeflere sahiptir. Kısa vadede kontrol ettiği bölgelerde varlığını sağlamlaştırmayı ve Suriye ve Irak'ta yeni bölgeler ele geçirmeyi amaçlamaktadır. Amacına ulaşmak için uyguladığı en temel taktik Sünniler ve Şiiler arasında çatışma ortamı yaratarak, Şii sivilleri nerede ve ne zaman olursa olsun katletmektir. Şiilere karşı uygulanan bu şiddet ile Sünnilerin IŞİD'e desteklerini sağlamaya çalışmaktadır (The Journal of Defense Sciences Mayıs: 2015:37). IŞİD terör örgütü 2013 yılında Suriye'ye geçmiş ve eylemlerine devam etmiştir. İnsanlık dışı eylemleri ile gerçekleştirdiği eylemleri ile dünya kamuoyunu meşgul etmiştir. Suriye'de faaliyet göstermeye başladığı ilk zamanlarda Esad rejimine karşı savaşmıştır. Ancak daha sonraki dönemlerde muhalif gruplara da çeşitli saldırılarda bulunmuştur. Bilhassa Şii kökenli insanları hedef almıştır. Ayrıca kafa kesme videoları ve canice işledikleri cinayetleri internet üzerinden dünya kamuoyu ile paylaşmıştır. Yabancı gazetecilere

karşı uyguladıkları insanlık dışı eylemleri ile tepki çekmiştir. Aşağıdaki haritada da görüldüğü üzere IŞİD güçleri Suriye'nin önemli bir bölümünü halen kontrol altında tutmaktadır. Sonuç olarak IŞİD eylemleri yalnızca bölgesel değil küresel bir tehdit oluşturmaktadır.

Resim 7: Suriye Genel Durum Haritası 2017 yılı (Kaynak: www.suriyegundemi.com, 16.03.2017)

Yukarıdaki haritada Suriye'nin 2017 verilerine göre genel durumu verilmiştir. Yeşil renk ile gösterilen Suriye'nin güneyinde yer alan Dora şehrinin belli bir bölümünü , güney doğusunda belli bir alanı ve kuzey batısında İdlib'i kapsayan alanı muhalifler (ÖSO,Fetih Ordusu vb.), koyu yeşil ile gösterilen ve ülkenin büyük bir bölümünü IŞİD örgütü, sarı renk ile gösterilen ve yoğunluk sınır bölgelerinde yer alan şehirleri PYD, SDG örgütleri, Humus, Hama gibi şehirleri de kapsayan ve turuncu renk ile gösterilen alanları ise rejim ile birlikte Hizbullah ile Şii kökenli gruplar ele geçirmiştir. Aşağıdaki tabloda ise harita üzerinde sahip oldukları alan yüzdeler ile birlikte verilmiştir.

2.2.5.Suriye Muhalefeti ve Devrimci Güçler Koalisyonu'nun İç Savaşa Etkisi

Suriye'de çeşitli gruplar oluşmuş ve kendi ideolojilerine uygun hareket

etmeye çalışmışlardır. Muhaliflerin parça parça oluşturdukları gruplar ve bu grupların kendi başlarına hareket etmeleri var olan rejimin güçsüzleşmesinin aksine ona dayanak oluşturarak güçlenmesini sağlamıştır. Bu grupların temel amacı mevcut rejime karşı ayaklanmak, onu yıkmak ya da değiştirmektir. Ancak bu amaç sekteye uğramıştır. Bu da daha kararlı adımların atılmasını engellemektedir. Grupların dışında bölgesel güç olan Hizbullah'ın rejime destek vermesi rejimin yıkılmasını önlemiştir. Arap Baharı başladığı ilk günden bugüne o coğrafyadaki rejimlerin yıkılması ya da değişmesiyle sonuçlanmıştır. Suriye'de Tunus, Mısır, Libya ve diğer ülkelerde olduğu gibi hükümetin değişeceği algısı yanılgı yaratmıştır.

Bu koalisyon Emevi Camii eski imamı Muaz el Hatip başkanlığında 11 Kasım 2012 tarihinde oluşturulmuştur. Koalisyonu oluşturan grupların başında Suriye Ulusal Konseyi, Devrimci Gruplar ve Kürt Ulusal Meclisi üyeleri gelmektedir. Kürt Ulusal Konseyi'nin de katılmasıyla daha da güçlenmiştir. SMDK, Suriye halkının temsilcisi olarak birçok ülke ve grup tarafından tanınmaktadır. SMDK'nin amacı Esad yönetimine son vermek ve devrim sürecini başarıya ulaştırmaktır. Esad rejimini tanımayan koalisyon, Suriye'de siyasi çözüm olabilmesi için Esad rejiminin tüm kadrolarıyla yönetimi bırakması gerektiği görüşündedir. Esad rejimi yıkıldıktan sonra demokratik bir Suriye kurmak amacındadır (Toroman,2015:76). Suriye'de muhaliflerin Esad yönetiminden talepleri şunlardır: Tüm siyasi mahkûm ve tutukluların serbest bırakılması, yeni siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesi, serbest ve adil seçimlerin yapılması, demokratik yeni bir anayasanın hazırlanması ve son olarak Anayasa'nın 8. maddesi gereği Bas Partisi'nin anayasadaki öncü rolünün kaldırılması (Kıymaz, 2012:31).

2.3. Diğer Devletlerin Suriye'deki Arap Baharına Karşı Tutumları

Suriye'de yaşanan iç savaşın etkileri yalnız bölgesel değil küresel bir takım sorunlara neden olmuştur. Diğer devletlerin Suriye'de yaşanan Arap Baharı'na karşı tutumları kendi çıkarlarına göre şekillenmiştir. Suriye'nin uzun yıllar boyunca farklı etnik yapılara sahip gruplara karşı izlemiş olduğu tutum savaşın patlak vermesiyle bu grupların rejime karşı tavır takınmasına neden olmuştur. Olayların başladığı Mart 2011'den itibaren reform hareketleri adı altında tutuklular serbest bırakılmış ve akabinde bu tutuklular IŞİD, Nusra Cephesi gibi terör örgütleri arasında yer almıştır. Suriye iç savaşı ulusötesi devletlerin odak noktası haline gelmiş ve 2012'de saldırılar

hız kazanmıştır. Kimyasal silah kullanımının savaş açma nedeni olmasına rağmen Suriye kimyasal silah kullanmıştır. Suriye'nin bu kimyasal silahı kullanmasına rağmen ceza almaması, Rusya ve İran gibi devletleri harekete geçirmiştir. Suriye Rejimi'nin bu silahı kullanmasının cezasız kalması, Suriye için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Suriye'deki muhalifler ve halk Batı'ya olan güvenini kaybetmiştir. Halk ulus devletlerinin kendi özgürlüklerini umursamadığı kanaatine varmıştır. Suriye rejimine en büyük destek veren iki ülke İran ve Rusya ise tutumlarını değiştirmiştir. Sonuç olarak bölgede bulunan ya da ulusötesinde yer alan devletler Arap halk hareketinin etkisiyle sekteye uğrayan dengeleri Suriye üzerinden devam ettirmeye çalışarak Suriye İç Savaşı'na dahil olmuşlardır.

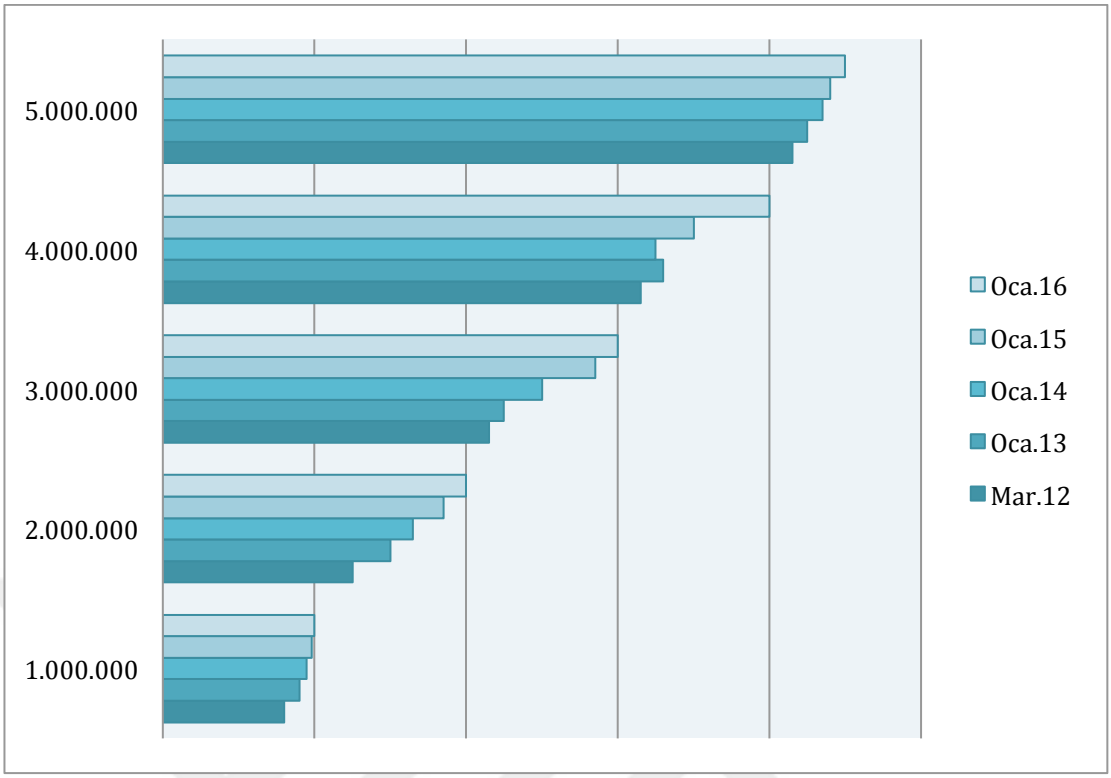
Suriye rejiminin kendi halkına karşı kimyasal silah kullandığı iddiaları 2012'den beri gündeme gelmiştir. Rejim, 21 Ağustos 2013'te Şam'ın kırsalındaki Doğu Guta'ya sarin gazıyla saldırmıştır. ABD hükümetinin açıklamalarına göre 1429 kişi bu saldırıda ölmüştür. Saldırıdan bir yıl önce ABD Başkanı Barack Obama, kimyasal silah kullanılmasını 'kırmızı çizgi' olarak belirlemiştir. Bunun üzerine ABD öncülüğündeki Batılı güçlerin Suriye'ye askeri müdahalesi gündeme gelmiştir. Obama, tutumunu yumuşatarak böyle bir müdahale için Kongre'nin onayını aramaya karar vermiştir. Kongre'de bu yönde hazırlıklar sürerken, ABD ve Rusya, 14 Eylül'de Suriye'deki kimyasal silahların ülke dışına çıkarılarak yok edilmesi yönünde bir anlaşma imzalamıştır (www.aljazeera.com.tr, Erişim Tarihi: [12.02.2017]).

Rusya yüzyıllardır gerçekleştirmek istediği emelini elde etmek adına bölgede kalıcı olmaya çabalamıştır. Tarihler Ekim 2015'i gösterdiğinde Rusya Suriye'ye askeri anlamda müdahil olmaya karar verdiğini açıklamıştır. Savaşın ilk patlak verdiği dönemde BM'de dahi Suriye'den yana olan Rusya kimyasal silah kullanımından sonra tavır değiştirmiştir. Amacının bölgedeki terör örgütü olan IŞİD ile mücadele olduğunu açıklamış olsa da Ortadoğu'da küresel bir güç olmak istediği aşikardır. Ayrıca ABD'nin uzun yıllar boyunca bölgede etkin olması, Rusya'nın burada kuvvetli bir güç olma isteğini pekiştirmiştir. Rusya, yalnız siyasi anlamda değil aynı zamanda ekonomik anlamda da çıkarlarını gözetmiştir.

ABD'nin önceliği ise IŞİD ile yapılan mücadeledir. Arap Baharı'ndan önce Amerika'nın bölgedeki çıkarları, İsrail'le yakın ilişkiler kurmak, petrolün Batıya akışını kolaylaştırmak ve diğer küresel güçlerin bölgeye erişimini zorlaştırmaktır

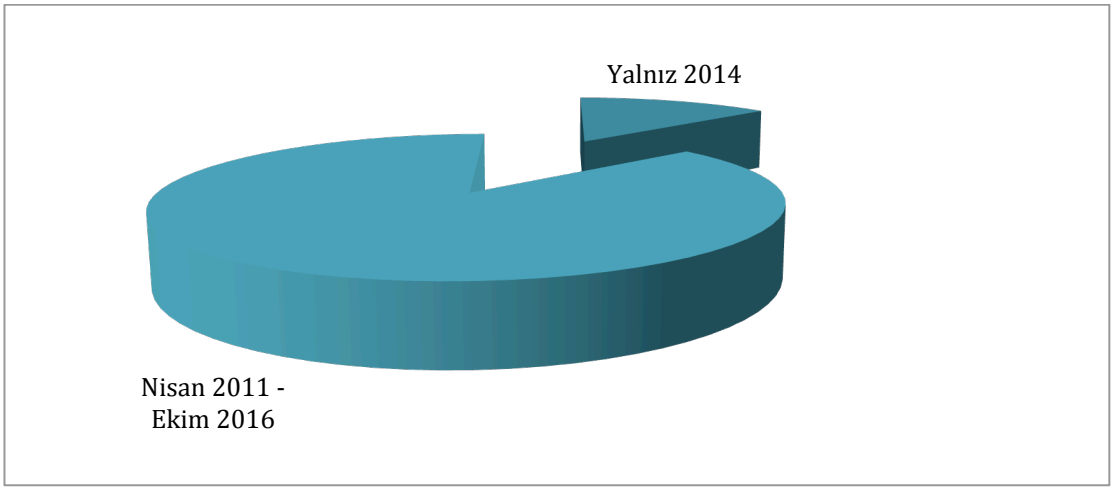
(Oğuzlu, 2011:10). Suriye sorununa kalıcı çözüm bulma iddiasındaki Cenevre görüşmelerinden sonuç çıkması için çabalayan ülkelerin başında gelmektedir. ABD Dışişleri Bakanı John Kerry, Cenevre görüşmelerinden sonuç çıkmaması durumunda, Suriye'nin bölünmesinin de gündemde olduğunu ima etmiştir. ABD, önceliğini IŞİD ile mücadele olarak belirlediğinden, IŞİD ile savaştığını düşündüğü PKK'nın Suriye kolu PYD'yi de desteklemektedir. Kendi çıkarlarını gözeten İran ise Akdeniz'deki etkinliğini koruyabilmek için Esad rejimine destek vermektedir. İran Devrim Muhafızları da, Suriye'deki savaşa doğrudan katılmıştır. Ancak, ABD ve Rusya'nın Suriye'yi bölme fikri, Tahran'ın çıkarlarına terstir. İran, böyle bir durumda, Suriye'deki etkinliğini yitirmekten ve bölünme durumunda ortaya çıkacak Kürt oluşumunun kendi ülkesindeki Kürt sorununu da tetikleyebileceğinden endişe etmektedir. ABD ve Rusya'nın, PKK'nın Suriye kolu PYD ile geliştirdiği ilişkilerden rahatsızlık duyduğunu her fırsatta dile getiren Türkiye, başından beri izlediği açık kapı politikasıyla ülkesinden kaçan yaklaşık 2,7 milyon Suriyeliye de ev sahipliği yapıyor (www.aljazeera.com.tr, Erişim Tarihi: [12.02.2017]).

Diğer Arap ülkelerindeki gibi ayaklanmanın belli bir süreden sonra biteceğini düşünen devletler savaşın sancılarını hissetmeye başlayınca istikrarlı politik tavırlarını değiştirme eğilimi göstermişlerdir. Savaş'ın ilk patlak verdiği dönemde halktan yana imajı çizen Batılı devletler savaşın boyut değiştirmesi ile ortaya çıkan mülteci sorununa karşı değişik politikalar ortaya sürmeye başlamıştır. Birleşmiş Milletlerin temel amaçlarından birisi de barışı sağlamak ve demokrasiyi desteklemektir. Bu yaklaşımlarına rağmen Suriye iç savaşı ile ilgili kendi çıkarlarına dokunulmadığı sürece müdahale etmeme tutumu benimsemiştir. Avrupa Suriyeli mülteci akınıyla birlikte bu politikasından vazgeçmiştir. Körfez ülkeleri, Beşar Esad rejiminden hoşnut olmamalarına rağmen rejimin devrilmesi durumunu kendileri için bir tehdit olarak görmektedirler.

Grafik 1: Suriyeli Mültecilerin Yıllara Göre Artşı

Yukarıdaki grafik UNHCR'nin yapmış olduğu araştırma sonucu ortaya çıkan veriler ile oluşturulmuştur. Grafikteki bilgilere göre iç savaşın başladığı ilk yıldan Ocak 2016'ya kadar olan süre içerisinde Suriye'den kaçarak başka ülkelere sığınan Suriyelerin sayısında büyük artış olduğu görülmektedir. 2016 yılına gelindiğinde mülteci sayısının 5.000.000'a ulaştığı görülmektedir. Bu durum Suriye'deki iç savaşın boyutunu gözler önüne sermektedir.

Grafik 2: Avrupa'ya Toplam Sığınma Başvuruları

Yukarıdaki grafikte 2011 ile 2016 yılları arasında Avrupa ülkelerine sığınmacı olarak gitmek isteyen Suriyeli mültecilerin oranı görülmektedir. 2014 yılında en çok başvuru gerçekleşmiştir. Bunun nedeni Suriye'deki savaşın boyut değiştirerek daha fazla can ve mal kaybının yaşanmasına neden olmasıdır. Dolaylı olarak bu durum sığınmacı oranlarının artmasına neden olmuştur. Kamplardaki yetersiz koşullar, işsizlik gibi nedenlerden dolayı ülkesinden kaçıp başka ülkelere sığınan mültecilerin daha iyi yaşam koşulu istemeleri onları Avrupa ülkelerinde yaşama arzusuna itmiştir. Yasal olan ve olmayan bir çok yolla mülteciler Avrupa'ya gitmeye çalışmıştır.

2.4.Türkiye ve Suriye İlişkilerinin Tarihsel Boyutu Arap Baharı'nın Etkileri

Türkiye, Ortadoğu'da yaşanan Arap Baharı ayaklanmalarını olumlu yönde anlamlandırmaya çalışmıştır. Dönüşümün tabandan yukarıya doğru gerçekleşmesi, yani halktan hükümete doğru olan taleplerin varlığı söz konusu olmuştur. Bu durum Türkiye'nin halktan yana destekçi bir politika izlemesini sağlamıştır. Türkiye savaşın patlak verdiği ilk zamanlarda Suriye rejimini uyarmış, halktan gelen talepleri göz ardı etmemesi gerekliliğini vurgulamıştır. Ancak Suriye bu uyarıları dikkate almamış, halka göstermiş olduğu baskıcı ve şiddet içerikli eylemlerini artırarak devam etmiştir. Bu durum ise Türkiye – Suriye ilişkilerini sekteye uğratmıştır. Böylelikle iki ülke bir kaç yıl öncesine kadar karşılıklı iyi niyet ve yardımlaşma prensiplerine dayanan ilişkilerinden uzaklaşmışlardır. Türkiye muhaliflerden yana destek çıkmaya başlamış, kanlı, baskıcı ve şiddet içerikli çatışmalar Türkiye'nin sınırına kadar ulaşmıştır. Suriye'nin Türk keşif uçağını düşürmesi ise ilişkileri koparmıştır. Suriye'nin bu girişimi uluslararası platformda kınanmıştır. Bu tarihten itibaren Suriye'den Türkiye sınırına yönelik her türlü tehdit içerikli girişim askeri hedef olarak nitelendirilmiştir.

Ayrıca Suriye rejimini kınayan NATO, 4 Aralık 2012 tarihinde ittifakın ortak savunma prensibi kapsamında Türkiye'ye hava savunma sistemleri gönderme kararı almıştır (www.hurriyet.com.tr, Erişim Tarihi: [01.02.2017]). Yakın sınırımızda yaşanan bu gelişmelerden en çok etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Kitlesel göç hareketleri ile ülkesinde en çok mülteci barındıran Türkiye olmuştur. Türkiye Suriyeli mülteciler için bir çok çalışma yürütmeye başlamış, diğer yandan da Suriye'de savaş durumunun bir an önce sona ermesi için çaba göstermiştir.Arap Baharı Türkiye'yi hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemiştir. Yalnız siyasal

sorunlar değil, sosyal, ekonomik, kültürel ve coğrafi sorunları da beraberinde getirmiştir. Türkiye'ye sığınan insanların mağduriyet yaşamaması için bir takım çalışmalar yürütülmüştür.

Türkiye'nin Arap Baharı'na karşı tutumu ise, "temel devlet ilkeleri ile uyumlu olan bakış açısı zemininde bölge ülkelerinin demokrasiye geçişini arzulamakta ve bu bağlamda bölge halklarının daha fazla özgürlük, demokrasi ve insan hakları taleplerini destekleyen bir duruş çizmektedir" (Akıllı, 2012: 45).

Türkiye-Suriye sınırında yer alan Cilvegözü Sınır Kapısı'nda 12 Şubat 2013 tarihinde gerçekleştirilen bombalı araç saldırısında, dördü Türk vatandaşı olmak üzere 14 kişi ölmüş, 30 kişi yaralanmıştır. Suriye hükümet yetkilileri, bu olayın sorumlusunun Özgür Suriye Ordusu olduğunu ifade etmişler, olayın olduğu bölgenin kontrolü ÖSO'ya ait olduğundan bu olaydan onları sorumlu tutmuşlardır. Suriye'deki iç savaşın ardından ülkelerinden kaçanların sığındığı Türkiye'de meydana gelen terör saldırıları ve patlamalarda en çok can kaybı yaşanan olay 11 Mayıs 2013 günü Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde meydana gelmiştir. O sırada IŞİD Ayn El Arab'ı (Kobani) kuşatmaya başlamıştır. Kandil'in Rojava denilen Kuzey Suriye sahası üzerindeki hakimiyet çabaları, Türkiye içindeki çözüm sürecini yıpratmaya başlamıştır (www.aljazeera.net Erişim Tarihi: [19.03.2017]).

Türkiye, Suriye'de yerlerinden edilen insanların barınabileceği bir güvenli bölge yada güvenlikli bölge kurulmasını istemiş ve bunun BM kararları ile gerçekleşmesini savunmuştur. Savaştan kaçan ve büyük yıkıma şahit olan halkın, Türkiye'ye kontrolsüz şekilde girmesi, bazılarının sınırlara kurulan çadır kentlerde yaşaması, bazılarının kentlere gitmesi ve bazılarının da Avrupa'ya gitmeye çalışması büyük sıkıntılara neden olmuştur. Avrupa'ya kaçmaya çalışırken yaralanan, ölen insan sayısı artmış, işssiz kalan insanların dilencilik, hırzılık yapması artmış, iş bulanlar ise düşük ücretler karşılığında sömürülmeye başlamıştır.

2.4.1. Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Konusunda İzlediği Politika

Arap ülkelerinde ekonominin ana aktörü devlettir. Devlet; gıda, enerji, istihdam yaratma ve diğer hizmetler başta olmak üzere hemen hemen tüm alanlarda temel güç konumundadır. Sınırlı da olsa varlığını sürdüren özel sektör ise önündeki kısıtlayıcı engeller nedeniyle rekabetçi bir yapıya bürünememektedir. Ayrıca bu ülkelerde var olan merkezi bürokrasi belirli bir elit gruba ayrıcalıklar sağlarken

sıradan vatandaşların sosyal adalete ulaşmalarını engellemektedir. Açıklanan bu profil, 1960'lı yıllardan beri varlığını sürdürmektedir. Devlet merkezli kalkınma paradigması Arap ülkelerini dış dünyadan ayırırken, zaman içerisinde kaçınılmaz olarak kendi kendine işleyemez duruma gelen bölge ekonomileri, dış yardımlara "muhtaç" hale gelmişlerdir. Böylece coğrafyada yer alan birçok ülke, petrol kaynaklarını kullandırma pahasına yardımlardan faydalanma yoluna gitmişlerdir. Özellikle Suriye ve Yemen, uzun süre bu açıklamanın temel örneklerini oluşturmuşlardır. Arap ülkelerinin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal konjonktürü küresel piyasalara uyumla ilişkilendiren bu görüşe göre Arap dünyası, rekabetçi özel sektörün güçlendirilmesine dayanan yeni bir kalkınma paradigmasına ihtiyaç duymaktadır. Her ne kadar son birkaç yıldır bu coğrafyada özel sektörün etkinliği artsa da bu sektör bağlamında ele alınan yapılar dünyanın geri kalanındaki benzerleriyle uyumlu değildirler. Bu çerçevede yeni kalkınma paradigması bir yandan özel sektörü geliştirirken diğer yandan özel sektörün devlet güdümünden çıkmasını da sağlamalıdır. Arap ülkelerinin yaşayacağı ekonomik dönüşüm aynı zamanda küresel piyasaların gelişmesine ve bütünleşmenin sağlanmasına da katkıda bulunacaktır. Coğrafi olarak çok ayrıcalıklı bir bölgede konumlanan Arap ülkeleri, Avrupa ile Afrika ve Asya arasındaki bütünleşmenin sağlanması noktasında hayati bir öneme sahiptir (Malik,2013:297).

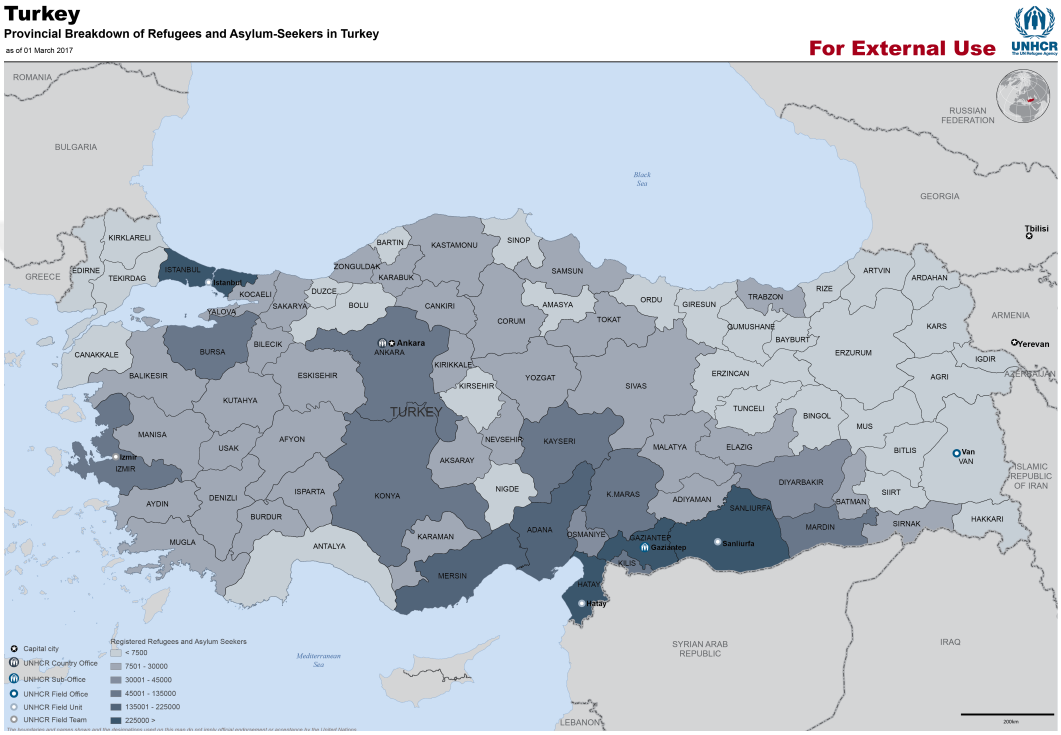
Arap Baharı süreci Arap dünyasında örgütlü geleneksel yapıların çok hızlı bir şekilde çözülüşüne sahne olmuştur. 2011'de halk isyanlarıyla Soğuk Savaş kalıntısı, asker kökenli seküler Arap milliyetçisi yönetimler beklenmedik bir şekilde çözülmüştür. Ardından ilk serbest seçimlerle Müslüman Kardeşler menşeli siyasi-toplumsal hareketler önce yükselmiş, sonra gerilemiştir. 2013'te eski rejimlerin ordular veya silahlı örgütler üzerinden karşı-devrimlerle geri dönme çabasına şahit olunmuştur. El-Kaide tarzı geleneksel silahlı gruplar devrim sürecinde gözden düşerken, bölgede doğan otorite boşluğunda el-Kaide'den kopan IŞİD ve ona bağlı örgütlerin ve bölge dışına çıkma süreci yaşanmıştır (www.aljazeera.com.tr, Erişim Tarihi: [12.02.2017]). Hiç bir devlet Arap Baharı'nı kendi lehine çevirebilecek güce sahip olamamıştır. Sonuçları beklenenin aksine şekilde vuku bulmuştur. Destekleyen de aksine karşı çıkan da gücünün yetmediğini farklı sonuçlar doğurduğunu görmüştür. Rusya başlarda rejimin yanındaydı, çıkarlarına ters düşünce ve bölgede

aktif güç haline gelmek için stratejisini değiştirmiştir. Batılı devletler ise "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" felsefesi ile savaş sınırlarına gelene kadar susmuş, masa başında insan haklarını savunmuştur. IŞİD terör örgütünün batının kapısını çalması ve mültecilerin yasal olmayan yollarla ülkelerine girmesi ile Batı insan haklarının savunucusu olmaya başlamıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bilgilerine göre, Suriye'den Türkiye'ye sığınmacı akını 29 Nisan 2011 tarihinde Suriye'de yaşanan çatışmalardan kaçan 250 ile 300 Suriye vatandaşının Türkiye'ye sığınma talebinde bulunması ile başlamıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2011 yılında yayınladığı ilk 10 ülke arasında Türkiye yoktur. 2014 yılı sonunda en fazla sığınmacı alan ülkeler listesinde ilk sırada yer almaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler (BM), Suriye'de 6. yılını dolduran iç savaş nedeniyle çevredeki ülkelere göç eden sığınmacı sayısının 5 milyon sınırını geçtiğini açıklamıştır. BM'ye göre; Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır'daki Suriyeli sığınmacıların sayısı 5 milyon 18 bin 168 kişi olmuştur. BM, Suriye içinde de 6,3 milyon kişinin yerinden edildiğini tahmin ediyor. Bölgede en fazla sığınmacıya, yaklaşık 3 milyon Suriyeliyi kabul eden Türkiye ev sahipliği yapmıştır. Avrupa ülkelerine sığınma başvurusunda bulunan Suriyelilerin sayısı ise 884 bin 461 kişidir. Bu başvuruların üçte ikisi Almanya ve İsveç'e yapılmıştır. Suudi Arabistan, Katar, ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi petrol zengini Körfez ülkelerinde de yüz binlerce Suriyeli bulunmaktadır. Ancak bu ülkeler 1951 Sığınma Anlaşması'na taraf olmadıkları için, buralardaki Suriyeliler sığınmacı olarak kabul edilmemektedir. 2013 ve 2014'te Suriyeli sığınmacıların sayısındaki hızlı tırmanıştan sonra, bu rakam 2016 boyunca 4,8 milyon civarında kalmıştır. Ancak 2016 sonunda rejimin Halep'te muhaliflerin elindeki bölgeleri ele geçirmesinden sonra, sayı tekrar yükselmeye başlamıştır (www.aljazeera.com.tr, Erişim Tarihi: [23.04.2017]).

Suriyeli mülteciler için hazırlanan çadır kentlerdeki koordinasyonu AFAD ile Kızılay tarafından sağlanmaktadır. Türkiye'deki Suriyelilerin sayısına ilişkin resmi veriler AFAD tarafından yayınlanmaktadır. 18 Ocak 2016 tarihinde yayınlanan son verilere göre 24 barınma merkezinde yaklaşık 260.000 kişi yaşamaktadır. Çadır kent dışında yaşayan sayısı ise 3 milyon kişi civarındadır (www.afad.gov.tr, Erişim Tarihi: [01.12.2016]). Suriyeli mültecilerin sayıca çok fazla olmaları istihdamın

gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Özellikle iş piyasasında iki temel sorun yaratmaktadır. Önemli bir bölümü kaçak işçi olarak çalıştırılmaktadır. Ucuz iş gücü olarak görülen Suriyeliler düşük ücretlerle iş faaliyetinde bulunmaktadırlar. Diğer taraftan kendi ülkesinde mevsimlik işçi olarak çalışan vatandaşlar, düşük iş gücüne karşı açıkta kalmaktadırlar. Türkiye'de en çok sığınmacının ve mültecinin bulunduğu iller haritada şu şekilde gösterilmiştir;

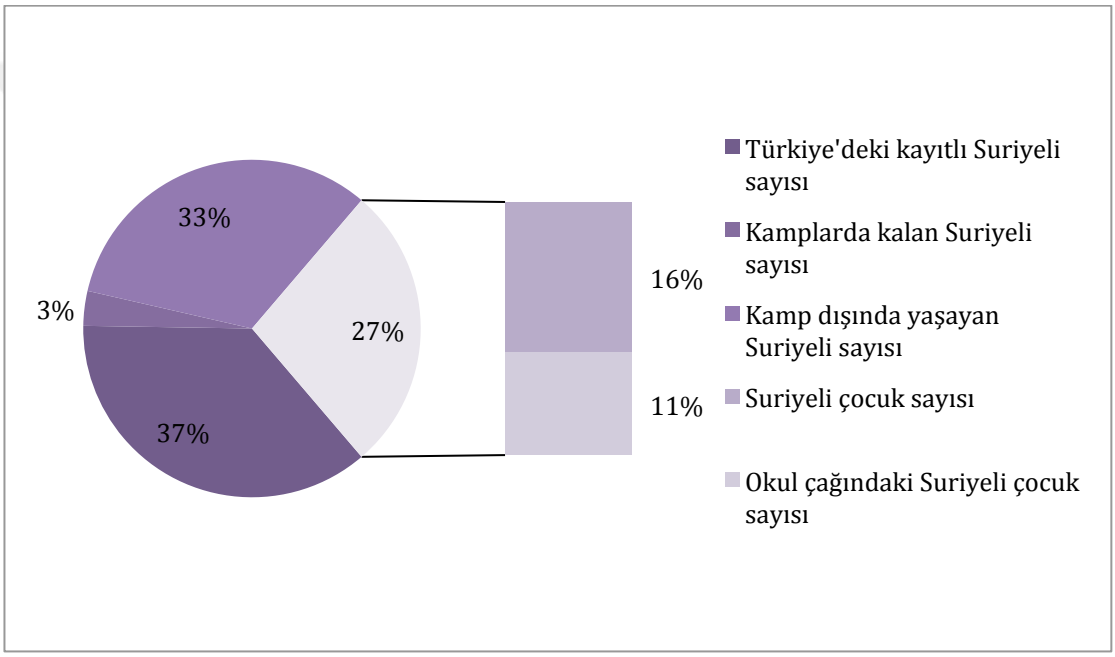

Resim 8: UNHCR Provincial Breakdown of Refugees and Asylum Seekers in Turkey

Yoğunluğun Suriye sınırındaki illerde olduğu görülmektedir. Bunun nedeni yıllar boyunca sınırdaki şehirlerde yaşayan insanların akrabalık ilişkileri ve ticaretin olmasıdır. İstanbul'daki yoğunluğun nedeni olarak ekonomi ve iş olanakları gösterilebilir. Mülteciler ile ilgili sağlık, eğitim, psikolojik durum, barınma vb. bir çok sıkıntı türemektedir.

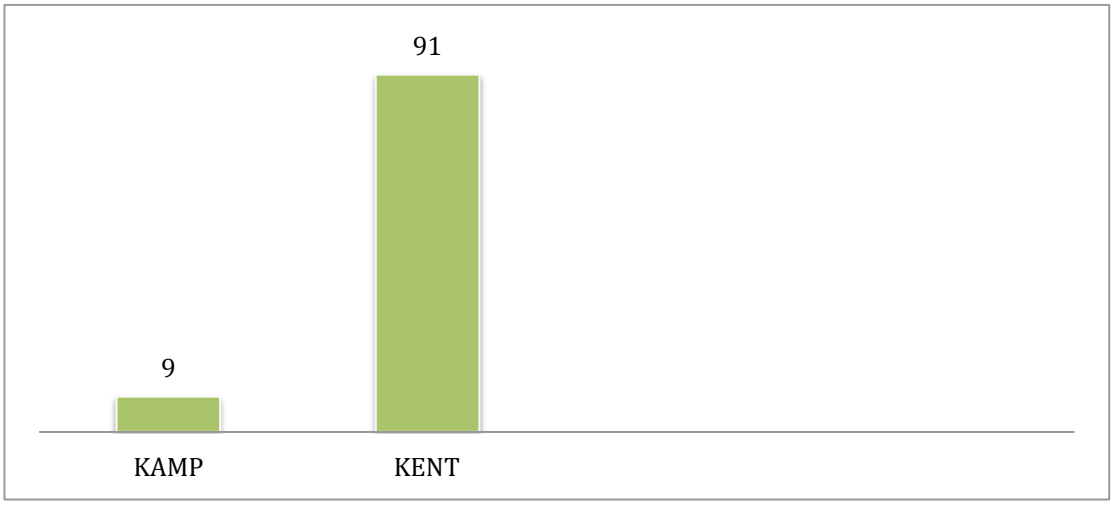
Sağlık sorunları, mülteci ve sığınmacılar için en önemli konuların başındadır. Çünkü zor durumlarda ülkesinden ayrılmak zorunda kalan mülteci ve sığınmacıların çoğunda sağlık sorunları bulunmaktadır. Literatüre ve uluslararası raporlara göre sığınmacı ve mültecilerin sağlık sorunları arasında en çok öne çıkanlar şunlardır: "Beslenme bozuklukları, çocuklarda büyüme ve gelişme gerilikleri, anemi, ishal, kızamık, sıtma, solunum yolu enfeksiyonları vb. bulaşıcı hastalıklar, fiziksel şiddet

ve buna bağlı yaralanmalar, HIV/AIDS, istenmeyen gebelikler vb." (Karadağ ve Altıntaş, 2010: 56). BMMYK'nın mültecilerin psikolojik durumlarına ilişkin çalışmalarında da çoğu mültecinin depresyonda olduğunun altı çizilmektedir. Depresyonun en yaygın nedenlerinin ise bir aile üyesini ya da bir arkadaşının kaybı ve bir çocuğun hastalığı ya da ölümüdür. Diğer yaygın nedenler ise değerli malların kaybı ve aşırı fakirliktir (Dünya Sağlık Örgütü, 1996:42). Türkiye'de bulunan mülteci ya da sığınmacıların psikolojik sorunları ile ilgili durumlar, Türk vatandaşına tanınan haklar ile aynı şekilde çözümlenmeye çalışılmaktadır. Sağlık kuruluşları tarafından psikolojik destek almaktadırlar.

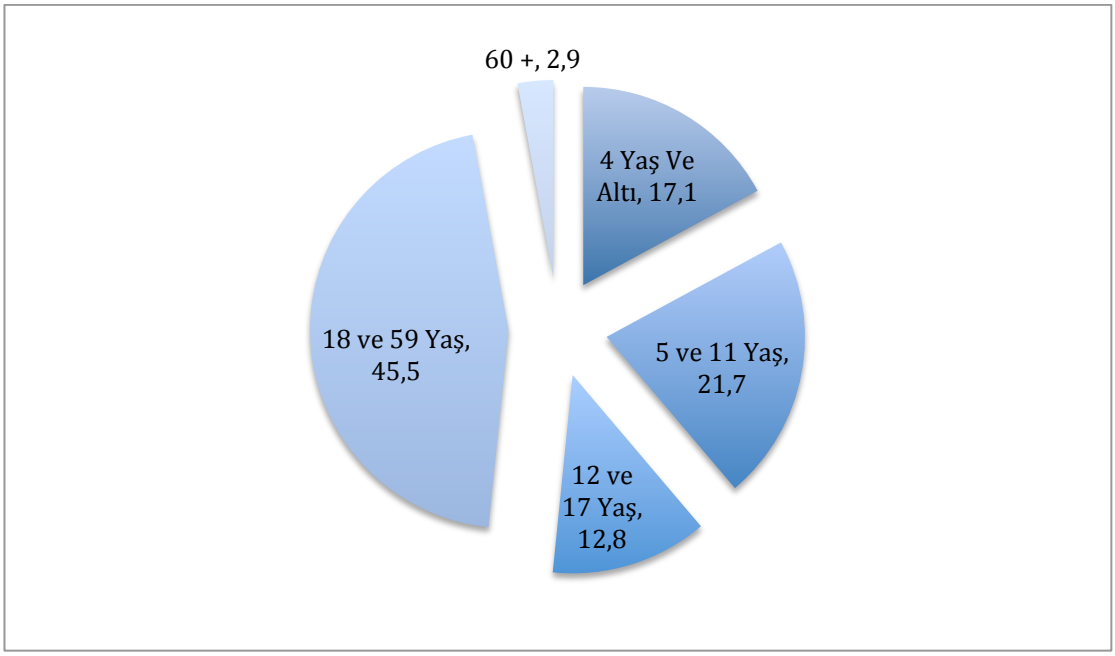
Grafik 3: 2017 Yılı UNICEF Kayıtlarına Göre Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar

Yukarıdaki grafikte Unicef Ocak 2017 kayıtlarına göre; Türkiye sınırları içinde yaşayan Suriyeli mültecilerin sayısı 2.854.968 olarak bildirilmiştir ve grafikte bu oran yüzde 37 olarak görülmektedir. Türkiye'de kurulan kamplarda yaşayan Suriyeli mülteci sayısı ise 260.000 olarak kayıtlara geçmiştir. Grafikte bu oran yüzde 33 olarak görülmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli mülteci sayısı 2017 verilerine göre 2.594.648 olarak kayıtlara geçmiştir. Suriyeli mülteciler içerisinde çocukların sayısı ise 1.28 milyon olarak Unicef kayıtlarına geçmiştir. Okul çağında olan çocuk oranı ise yüzde 11 olarak görülmektedir. Bu oran sayısal veri olarak 870.000 olarak bilinmektedir.

Grafik 4: Suriyeli Mültecilerin Dağılımı

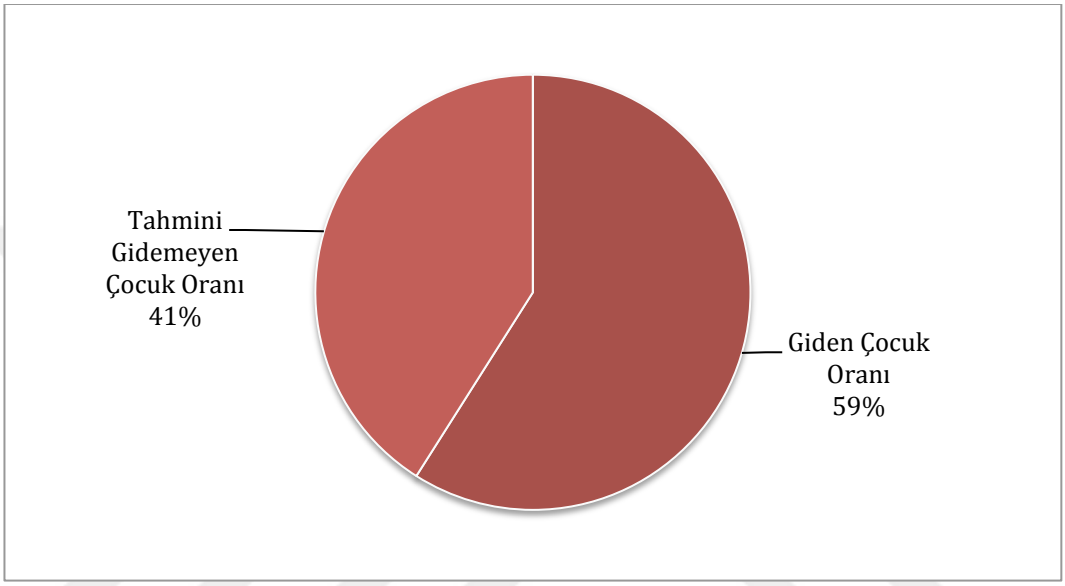
Yukarıdaki grafikte Suriyeli mültecilerin Türkiye'de bulunan kamplarda yüzde 9'unun yaşardığı geriye kalan %91'lik oranla mültecilerin kentlerde yaşamayı tercih ettiği görülmektedir. Kentlerde yaşayan mültecilerin oranın bu derece yüksek olmasının temel nedenleri; kamplardaki yaşam koşullarının elverişli olmaması ve insanların çalışma isteği, daha iyi yaşam şartları, eğitim, sosyal yaşam ve yerleşik düzen arayışıdır.

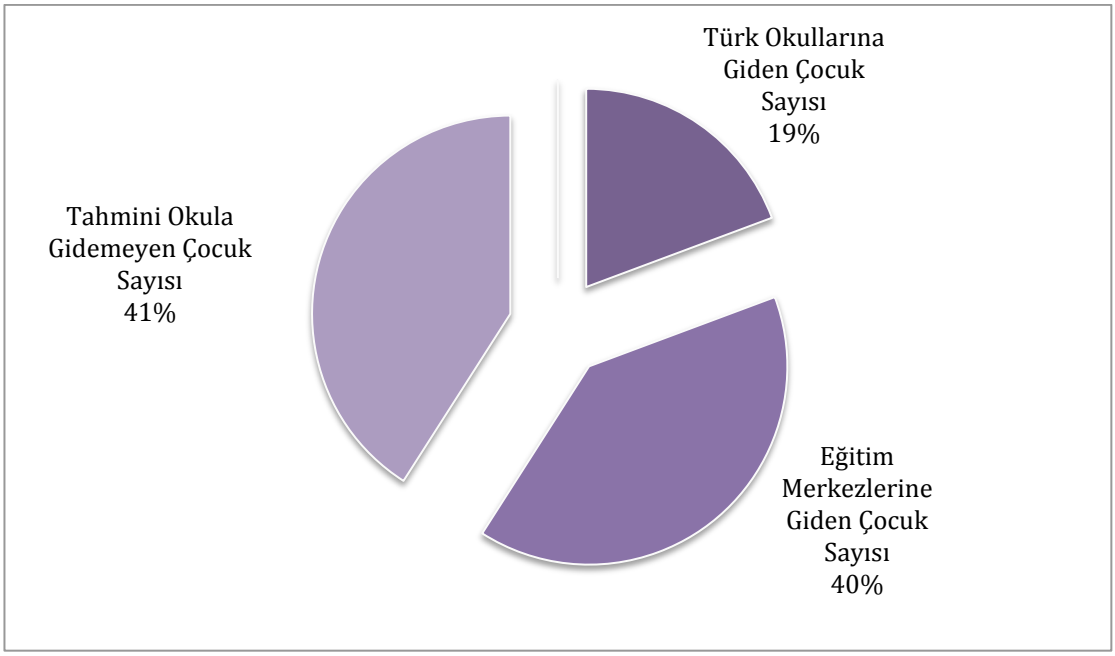
Grafik 5: Yaş Grubuna Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafikte Türkiye'de yaşayan mültecilerin yaş oranları verilmiştir.

Göç eden nüfusun büyük bölümünü oluşturan ve grafikte yüzde 45'lik alanı kapsayan 18-59 yaş grubu olduğu görülmektedir. Bu sıralamayı yüzde 22 ile 5 – 11 yaş grubu ile çocuklar onu yüzde 17 ile 4 yaş ve altını oluşturan ve bebek olarak ifade edilen yaş grubu takip etmektedir. yüzde 13'lük alanı kapsayan 12 – 17 yaş grubunu oluşturan gençler ile yüzde 3'lük kısmı oluşturan 60 yaş ve üzeri olan yaşılar oluşturmaktadır.

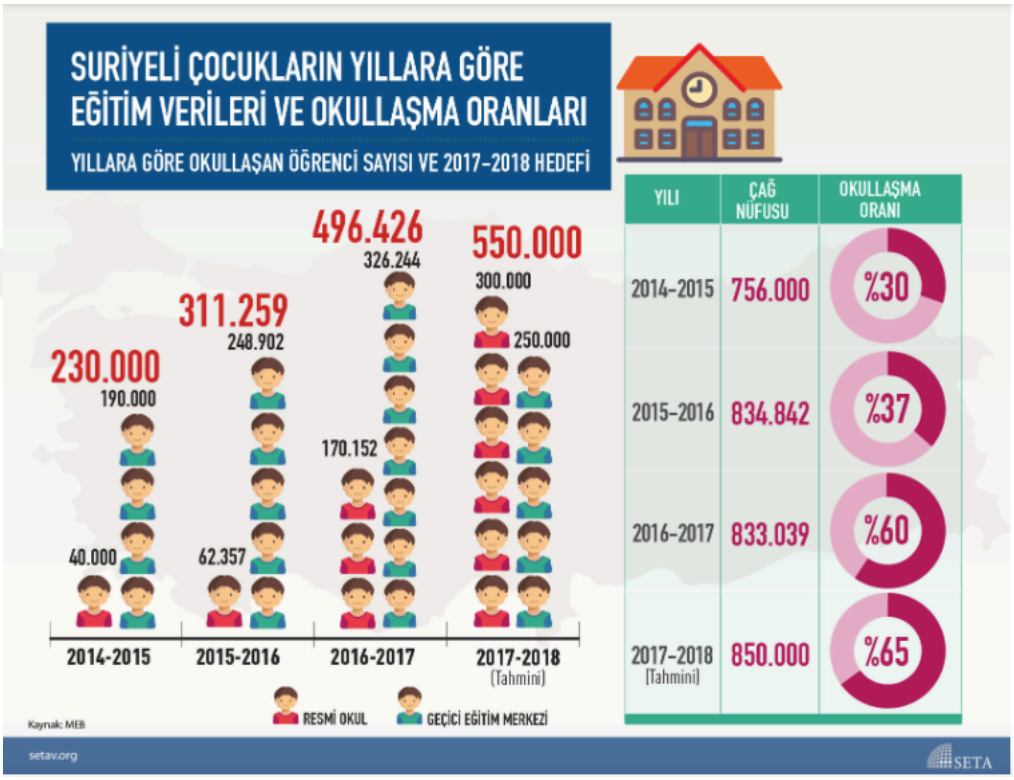

Grafik 6: Toplam Okula Giden ve Gidemeyen Suriyeli Çocuk Oranı

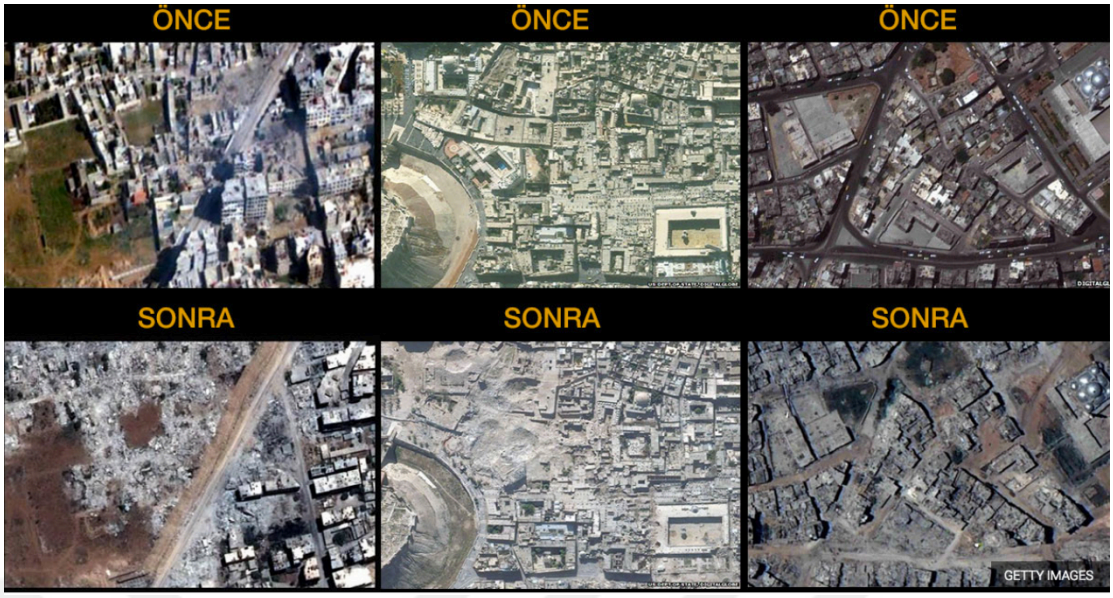
Grafik 7: Türkiye'deki Okul Çağındaki Suriyeli Çocukların Okula Kayıt Oranı 2017

Daha önceki grafiklerde bahsedilen Türkiye sınırları içerisinde yaşayan Suriyeli çocuk mültecilerin sayısının 1.28 milyon olduğu bilinmektedir. Bu çocukların okula veya eğitim merkezlerine gitme oranları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablodaki bilgiler ışığında Türk okullarına giden Suriyeli mülteci çocukların oranı yüzde 19 iken eğitim merkezlerine giden çocukların oranı ise yüzde 40 olarak 2017 kayıtlarına geçmiştir.

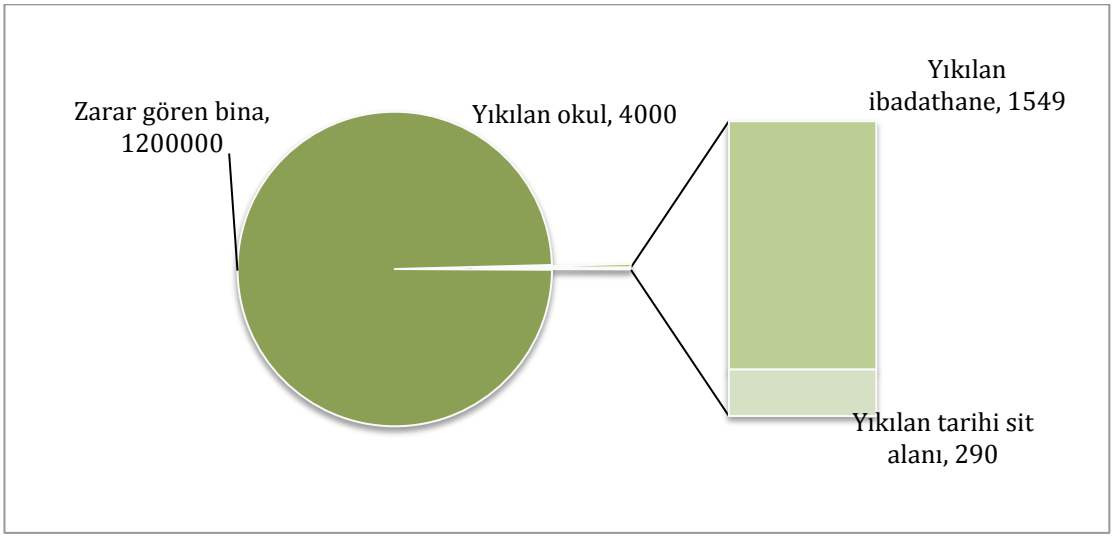
Resim 9: SETA Yayınları, Suriyeli çocukların yıllara göre eğitim verileri ve okullaşma oranları

Suriyeli çocukların yıllara göre eğitim verileri ve okullaşma oranları SETA yayınlarının yapmış olduğu araştırma ile yukarıdaki gibidir. 2014 ile 2015 yılları arasında okullaşma oranı yüzde 30 olarak kayıtlara geçmişken bu oran 2016 – 2017 yılları arasında yüzde 60 olarak karşımıza çıkmıştır. Geçici eğitim merkezlerinden resmi okullara kayıtlı öğrenci sayısı her yıl artmıştır. 2017 – 2018 yılları arası okullaşma oranı için tahmini rakam ise 850.000 olarak yani yüzde 65 olarak hesaplanmıştır.

Görüntü 1: 2011 2015 yılları arasında Suriye'de yaşanan yıkım (interactive.aljazeera.com Erişim Tarihi: 02.03.2017)

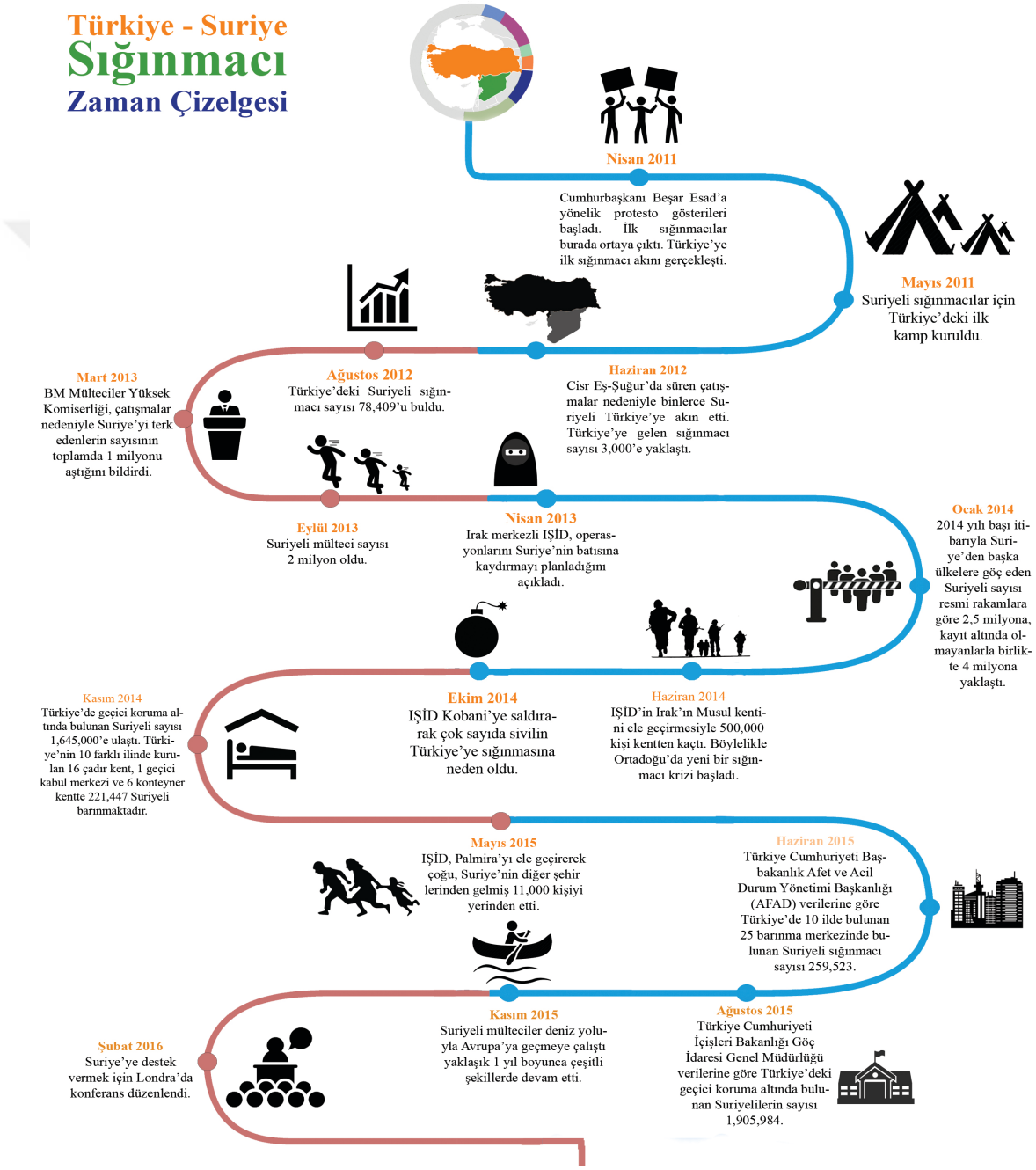
Yukarıdaki fotoğraf savaşın başladığı 2011 yılından 2015 yılana kadar Suriye'de yaşanan yıkımı gözler önüne sermektedir. Savaşın şiddetinin nedenli büyük olduğu yerleşim yerleri ve tarihi sit alanlarının savaş ile harabeye döndüğü fotoğraflarla görülmektedir.

Grafik 8: Kaynaktan alınan bilgiler doğrultusunda hazırlanan grafik, Suriye'de zarar gören bina, okul ve tarihi sit alanlarının oranlarını göstermektedir (Kaynak:interactive.aljazeera.com Erişim Tarihi: 02.03.2017)

Yukarıdaki grafikte iç savaşın başladığı günden itibaren Suriye'de yaşanan

savaş sonucu oluşan yıkımın tablosu görülmektedir. Zarar geören bina sayısının 1.200.000, yıkılan okulların sayısının 4.000, yıkılan ibadethanelerin 1.549 ve yıkılan tarihi sit alanlarının ise 290 olarak verilere geçtiği görülmektedir. Aşağıda yer alan görsel ile Suriye'de yaşanan iç savaş ile birlikte başalayan göç ve mülteci akını gösterilmeye çalışılmıştır.

Grafik 9 : Türkiye-Suriye Sığınmacı Zaman Çizelgesi

3.BÖLÜM

3.1.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE AMACI

3.1.1.Problem

Çalışmanın problemi dünya ve Türk kamuoyunu yakından ilgilendiren göç ve mülteci konularında çıkan haberlerin, gazetelerin kendi ideolojik yapılarına göre değerlendirilip halka servis edilmesidir. Gazetelerin ilk sayfası vitrin özelliği taşımaktadır ve bu vitrine alınan haberlerin içeriklerinde ve kullanılan fotoğraflarda gazetenin sahiplik yapısının yansıması değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu temel sorunun yanında gazetelerin haber servisi sırasında kullanmış oldukları dil ile toplumu nasıl yönlendirdikleri ve "nasıl düşünmeleri gerektiği" konusuna dikkat çekilmektedir. Haber sunumunda çatışma ve sorumluluk ilkelerinin yanı sıra haberlerin insani ve ahlaki boyutunun da ne derece haber sunumuna katıldığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.1.2.Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada Arap Baharı ile başlayan ve Suriye'de iç savaşa neden olan sürecin Türkiye'deki etkilerinin basına yansıması ve yazılı basında gazetelerin ilk sayfasından çıkan haberlerin sunumunun incelenmesi amaç edinilmiştir. Böylelikle konu ile ilgili yazılı basında çıkan haberler incelenerek, basının bu konuya yaklaşımı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sayesinde; hem mülteciler ile ilgili yapılan haberlerin özellikleri değerlendirilmiş hem de haberde konu edinilen olaylara yönelik bulgular ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada Türkiye'de yazılı basında var olan yaygın süreli gazetelerden 3 tanesi seçilmiştir. Farklı ideolojik görüşlere sahip gazeteler seçilerek aynı konuya yaklaşımlarının değerlendirilmesi amaç edinilmiştir. Çalışmada incelenen sol eğilimli *Cumhuriyet,* muhafazakar eğilimli *Yeni Şafak* ve merkezi temsil eden liberal olarak nitelendirebileceğimiz *Hürriyet* gazeteleri tercih edilmiştir. Çalışma kapsamının ve objesinin belirlenmesinde; konunun Türkiye'yi yakından ilgilendirmesi, dünya ve Türk kamuoyunda büyük yankı uyandırmış olması belirleyici unsur olmuştur.

Arap Baharı ile başlayan göç, mülteciler ve özellikle Suriyeli mültecilere ilişkin haberlerin medyada veriliş biçimi, yorum ve değerlendirme metinlerinin yer

alışı konunun kamuya aktarılması sürecinin önemli göstergeleri olarak görülmelidir. Mülteci sorunu günümüzde ciddiyeti giderek artan bir konunun medya aracılığıyla kamuya nasıl ve ne oranda aktarıldığı, konuya ilişkin haberlerin nasıl inşa edildiği, basında yer alma oran ve şekilleri üzerinden bir durum değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Böylece bir yandan mülteci, sığınmacı gibi birey ve toplum sağlığı açısından kritik önemdeki konunun iletişim alanıyla ilişkili olarak bir kez daha değerlendirme süzgecinden geçirilmesi sağlanacaktır. Diğer yandan da özellikle Suriyeli Mülteciler konusundaki haberleri inşa ediş ve sunuş biçiminden hareketle medyanın bu konuya ilişkin duyarlılığı irdelenmiş olacaktır. Buradan hareketle medyanın insana ve topluma ilişkin sorumluluğu ve duyarlılığına ilişkin birtakım genel çıkarımlarda bulunulması amaçlanmaktadır.

3.1.3. Evren ve Örneklem

Örneklem ve evreninin sınırı çizilirken 2010 tarihinde başlayan olayların dünya kamuoyuna gelmesi etkili olmuştur. Bu nedenle 2010 – 2016 tarihleri arasında bir örneklem belirlenmiştir. Arap Baharı süreci 2010 yılında Tunus'ta başlamış ve kartopu etkisiyle büyüyerek çevre ülkelerde kendini hissettirmiştir. 2011 yılında Suriye'de iç savaşa neden olan Arap Baharı süreci, göçlere ve mülteci akınlarına neden olmuştur. Bu bağlamda çevre ülkelere sığınmacı olarak yoğun şekilde kaçışlar söz konusu olmuş, Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan ve bünyesinde en fazla mülteci barındıran ülke de Türkiye olarak kayıtlara geçmiştir. Bu nedenlerden dolayı basına yansıyan göç ve mülteci haberlerinin incelenmesine karar verilmiştir.

Bu çalışmanın araştırma evreni 2010-2016 tarihleri arasında Türkiye'de yayımlanan günlük gazetelerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise dünya görüşü, yayın politikası, ideolojik duruşu, sahiplik yapısı gibi kriterler açısından farklı kesimleri temsil gücüne sahip olan *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* Gazetelerinin ilk sayfalarında yer alan Arap Baharı ve sonrasında meydana gelen göç ve mülteci sorunu ile ilgili haberlerden oluşturulmuştur.

3.1.4.Varsayımlar

Çalışma tasarlanırken gazetelerin yayın politikaları, ideolojik görüşlerinin, aynı olayı farklı çerçeveyle yayın politikasına koşut biçimde okura sunduğu temel yaklaşımından hareket edilmiştir.

Gazetelerin dikkat çekme ve okutma çabası toplumsal sorunları dahi toplumsal duyarlılıktan uzaklaştırarak haber sunumuna gittiği görülmüştür.

Gazetelerin sansasyonelleştirme çabası çerçevesi içinde çatışma hareketli olayları yansıttığı ve toplumsal duyarlılığa pek seslenmediği varsayımı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Genel olarak medyanın toplumsal olaylara yaklaşımında sorun odaklı değil olay odaklı olduğu varsayılmakta ve dolayısıyla bu tür olaylarda da haberlerin gazete sayfalarına taşınmasında kullanılan dil ve tutumun toplumsal bilgiyi ve toplumsal sorunu işaret edip etmediği düşüncesiyle hareket edilmiştir.

Gazetelerin olayları hep karşıtlık ve çatışma üzerinden sunduğu ve bu duruşu sergilerken olayların arka planını okurun görmesini engellediği öngörüsü tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu olaylar haberleştirilirken en fazla çocuk görsellerinden yararlanıldığı, popüler dille olaylara yaklaşıldığı ve bu bağlamda medyanın toplumsal sorumluluğu göz ardı ettiği düşünülmektedir.

3.1.5.Sınırlılıklar

Çalışmada Arap Baharı ile başlayan ve Suriye'de iç savaşa neden olan sürecin Türkiye'deki etkilerinin çerçeveleme analizi bağlamında yaygın medyada yer alan gazetelerin ilk sayfalarında nasıl yer aldığı ve nasıl işlendiği ortaya konmak istenmiştir. Çalışmanın sınırlılığı olarak farklı ideolojiye sahip olan ve 2010 ile 2016 yılları arasındaki zaman diliminde siyasi yelpazenin farklı taraflarında bulunmaları nedeniyle *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* seçilmiştir. Analizi yapılan bu gazetelerin üzerinden göç ve mülteci sorununa ilişkin haberler çözümlenmiştir. Bu gazetelerin ilk sayfa haberleri analize tabii tutulmuştur. Çalışmada zaman aralığı olarak 2010 – 2016 yılları arasında söz konusu gazetelerin ilk sayfaları çerçeveleme analizi ile incelenmiştir. İlk sayfaların tercih edilmesinin nedenlerinden biri de önemli yerleri işaret etmesi ve gazetenin vitrini olmasıdır.

Bu araştırma zaman ve maliyet gibi nedenlerle söz konusu tarihlerde konuya

ilişkin haberlerde 2010 – 2016 tarihleri arasındaki her yıldan belirlenen iki (2) ay olarak belirlenmiştir. Konuya ilişkin haberlerin en çok çıktığı iki ay olarak yıllara göre seçilen aylar farklılık göstermiştir. Gazetelerin baş sayfalarının çerçeveleme ve içerik analizi yöntemiyle incelenmeleri gerçekleşmiştir.

İncelenen Aylar	CUMHURİYET	HÜRRİYET	YENİ ŞAFAK
2011 (Şubat-Haziran)	42	32	37
2012 (Şubat-Temmuz)	29	24	36
2013 (Mayıs Ağustos)	34	18	46
2014 (Eylül-Ekim)	32	45	35
2015 (Temmuz-Ekim)	33	39	43
2016 (Mart-Eylül)	36	47	54
TOPLAM	206	205	251

Tablo 2: İncelenen aylarda gazetelerin konuya ilişkin çıkardıkları haber sayıları

3.1.6. Yöntem Olarak Çerçeveleme Analizi

Çalışmanın yöntemi çerçeveleme analizi ile oluşturulmuştur. Gazetelerde Arap Baharı ile başlayan olaylar, göç ve mültecilere ilişkin olarak yer alan haber metinleri çerçeveleme yöntemi ve içerik çözümlemesi tekniği kullanılarak incelenmiştir.

İletişim araştırmalarında iletinin incelenmesine yönelik literatüre bakıldığında yöntem olarak en sık kullanılan yöntemin içerik çözümlemesi olduğu görülmektedir. Medyada içerik analizi ilk olarak 17. Yüzyılda dönemin tek iletişim aracı olan gazeteler üzerinden yapılmıştır. Gazete çözümlemesi sosyal bilimler alanında ciddi bir araç olarak kullanılmıştır. Gazetelerin içeriklerinin çözümlenmesinin toplumsal olguların izlenmesindeki önemi günümüzde de sürmektedir ve iletişim literatüründe

gazetelere yönelik içerik çalışmalarına sıkça rastlanmaktadır. 20.yy'da Columbia Gazetecilik Okulu'nda gazetelerin nitel analizinin yapılması ile ilerleme gösterdiği belirtilmektedir.

İletişim içeriklerinin sistematik ve objektif betimlenmesini amaçlayan ampirik bir yöntem özelliği gösteren içerik analizi, zaman içinde metodolojinin gelişmesiyle sosyal bilimsel verilerin analizini gerçekleştirme amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. İletişim biliminde içerik analizi öncelikle haber aktörlerinin iletilerinin, medya içeriklerinin incelenmesinde ve iletişim araştırmalarının gerçekleştirilmesinde kullanılmaktadır. İçerik analizi, varsayımların formüle edilmesi ve buradan hareketle oluşturulan değişkenlerin kategori sisteminde somutlaştırılmasına dayanan bir araştırma yöntemidir. (Alver, 2003:241).

Çerçeve analizlerinde insanların sadece ne hakkında konuştukları ve düşündükleriyle değil, aynı zamanda haber ve yorumlardaki konular hakkında nasıl konuştukları ve düşündükleriyle de ilgilenilmektedir. Çerçeve analizi bir tür içerik analizinden yararlanma yöntemi olup yazar ya da yayın organının vermek istediği asıl mesajı belirlemeye, daha dar anlamda ise söz konusu medya organının haberi veriş biçiminin siyasi bir hedefi olup olmadığını araştırmaktadır. Diğer bir deyişle, ortaya koyulmuş olan çerçevelerin siyasî aktörlerce nasıl desteklendiği, yayın organlarının haberlerini üretirken çerçevelerini nasıl oluşturdukları, bunların da okuyucu veya izleyici tarafından nasıl yorumlanmakta olduğu, onlar üzerinde belirlenebilir bir etki yaratıp yaratmadığı açıklığa kavuşturulmaya çalışılır. Çerçeve analizi ayrıca bir durum tespiti yapmayı da amaçlamaktadır (Pan ve Kosicki, 1993: 69).

Medya çerçevelerinin sorunların algılanışında etkisini araştıran Iyengar televizyon haberlerinin meseleleri ele alış tarzlarını içerik analiziyle çözümleyerek ya olaya dayalı (epizodik) ya da konuya dayalı (tematik) haber çerçevelerinin kullanıldığını ortaya koymuştur. Buna göre, epizodik çerçeveler kamusal sorunları somut örnekler veya öznel olaylar olarak (işsiz ve evsiz bir insan, ırk ayrımcılığına uğramış veya cinayet kurbanı bir kişi gibi) sunarken, tematik çerçeveler olayları daha genel ve soyut (ülkedeki adalet mekanizması, toplumsal ve siyasal ihtiyaçlardan kaynaklanan talepler gibi) olarak sunmaktadır (Iyengar, 1997: 244).

Çerçeveleme araştırmaları gündem kurma araştırmaları ile benzerlik gösterse

dahi araştırılan konunun niteliklerinin değişip değişmediğini ele alır. Yani "Neyi? Nasıl düşüneceği?" bağlamında sorgulamaktadır. Medya kanaat liderleri, olayları sunuş biçimleri ile halkın o olayı nasıl algılayacağına, nasıl değerlendireceğine, nasıl düşüneceğine yönelik çerçeveleri ile düşünceleri şekillendirmektedir. Aynı zamanda olayın tümü ya da bir bölümünü seçip kendi ideolojilerine uygun olarak önemli buldukları kısımları servis ederek kamuoyunun dikkatini o olaya çekmektedir. Yani medya içerikleri ile kamuoyunun düşüncesini yönlendirmektedir. Haberde yapılan çerçeveleme ise olay ya da konu ile alakalı olan haberin neleri içereceğini, neleri içermeyeceğine ait genel bağlam olarak nitelendirilebilir. Bu durumu bir fotoğrafçının karşısında yaşanan olayı karelerken objektifine neyi aldığı neyi fotoğrafın dışında bıraktığı örneğini verebiliriz. Medya sistemleri olayları, konuları, fotoğrafları hiç bir zaman olduğu gibi aktaramaz. Kendi düşünceleri, ideolojik yaklaşımları ile filtreden geçirmektedirler. Eşik bekçileri filtreden geçirdikleri bu olayları kamuoyu ile paylaşmaktadırlar. Haberin muhabirden editöre, genel yayın yönetmeninden sayfa tasarım sekreterine kadar her alanda bu filtrelemeye tabii tutulduğunu söylemek mümkündür. Hatta haberin izleyici, dinleyici veya okuyucu ile paylaşıldığında kullanılan sözcükler, sunum şekli dahi bu çerçevelemeye dahil olmaktadır.

Çerçeveleme kavramını literatüre kazandırmış olan Goffman, diğer ülkelerin Amerikan medyasında nasıl temsil edildiklerini öğrenme konusunda çerçeveleme yönteminin önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir (Goffman, 1974: 21). Cumhuriyetçi parti taraftarı kamuoyu araştırmacısı Frank Luntz, 1997 yılında mesajların test edilmesi ve odak grupları üzerine yaptığı araştırmasında Cumhuriyetçi Parti'nin kampanya mesajlarını incelemiş ve izleyici kitlede yer alan belli yorum kalıplarıyla (şemalar) yankı yaratan ve böylece insanların tutumlarında kaymalara yol açan terim ve ifadeleri belirlemiştir. Başka bir deyişle mesajların etkisi, içerikteki farklılıkların bir sonucu olarak değil, sunum modlarındaki farklılıkların (yani çerçevelerin) bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yazıda ortaya konulan fikirler on yıllardır yapılan, örneğin sosyoloji alanında Goffman, ekonomi alanında Kahneman, psikoloji alanında Kahneman ve Tversky, bilişsel dilbilim alanında Lakoff ve iletişim alanında Entman, Iyengar tarafından yapılan araştırmalara dayanıyordu. Fakat Luntz çerçeveleme kavramını sistemli bir biçimde bir kampanya aracı olarak kullanan ilk profesyonel kamuoyu yoklamacısı olmuştu.

Demokrat parti bunu hemen izleyerek George Lakoff'a liberallere kendi mesajlarını nasıl başarılı bir biçimde çerçeveleyeceklerini gösteren kısa bir el kitabı yazdırmıştı; *Fili Düşünme* (Lakoff'tanakt.Scheufele ve Tewksbury, 2007: 9). Çerçevelemenin modern kampanyalar için bir iletişim aracı olarak ortaya çıkışıyla birlikte, diğer bilişsel kampanya etkileri hakkında yapılan, gündem kurma ve önceleme gibi konuyla alakalı olduğu veya en azından benzer çıkış noktalarına dayandığı düşünülen akademik araştırmalarda bir canlanma görülmüştür (Koenig, 2004: 61). Bunun sonucu olarak bireylerin siyasi meseleler konusunda anlayışlarının "belli siyasi alanlarda ilerletmeye çalıştıkları temel değerler" tarafından güçlü bir biçimde şekillendiği ileri sürülmektedir. Özellikle bir çok yazar temel değerlerin ifade edilmesinin bireylere kendi benlik duygularını gerçekleyip güçlendirme imkanı verdiğini belirtmektedir. Değerler düşünce ve davranışları yönlendirerek insanlara toplumsal konularda belli tutumları almalarını ve kendileri hakkındaki kavrayışlarını sürdürecek kararlar vermelerine imkan sağlamaktadır (Krosnick, 1988: 202; Zaller, 1991: 1216). Medya çerçeveleri ve bireysel çerçevelerin karşılıklı etkileşimini açıklamaya yönelik olarak Zaller dört sayıltıya dayanan etkileşimli bir kanaat değişimi modeli geliştirmiştir. "Kabul" sayıltısı daha yüksek bir siyasal bilinçliliğe sahip bireylerin medya mesajlarını, düşük bilinçlilik düzeyine sahip bireylerden daha kolay aldığını ileri sürmektedir. "Direnç" sayıltısı medya mesajıyla çatışma içinde olan inanç ve değerlere sahip olunmasının, mesajın kabul edilmesi ihtimalini azalttığını ileri sürmektedir. "Erişilebilirlik" sayıltısına göre mevcut veya geçerli mülâhazaların karar alma sürecine dahil edilme olasılığı daha fazladır. Seçkinlerin tartışmaları ve medya, bazı mülâhazaları diğerlerine göre daha erişilebilir kılabilir. Son olarak "cevap" sayıltısı bireylerin, nihai bir kanaat oluşturmak için mevcut mülâhazaların ortalamasını aldıklarını ileri sürmektedir. Örneğin, bir bireye idam cezası hakkındaki kanaati sorulduğunda, o birey belki 5 geçerli mülâhaza hatırlayıp bunların ortalamasını alacaktır (örneğin 2 lehte 3 aleyhte) ve sonuç olarak idam cezasına "karşı" bir pozisyon alacaktır. Bu basit modelden yola çıkarak Zaller hem geleneksel hipotezleri (örneğin, medya çerçeveleri kanaati etkileyebilir) hem yenilikçi hipotezleri (örneğin, siyasal bilgi ile kanaat arasında bir eğriselilişki öngören) hipotezlere varmaktadır (Zaller'den akt. Rousseau ve ark. 2000: 7).

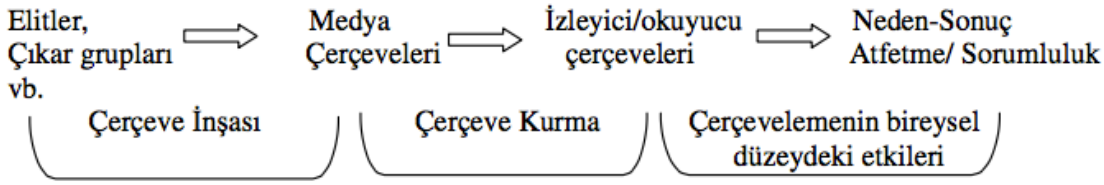
Haber sunumundaki çerçeveler, yani medya çerçeveleri ile alıcının mevcut şemaları belli bir şekilde birleşirler. Burada üç mesele önemli görünmektedir:

Şemaların dönüştürülmesi: Medya, alıcının mevcut anlayışını (bilişini) medya çerçevesine uyduruncaya kadar, adım adım birikmeli ve uyumlu haber sunumu ile değiştirebilir.

Bilişsel bağlantıların değiştirilmesi: Medya mesajlarında verilen nesneler, insanlar, olaylar arasındaki ilişki temsilleri (betimlemeleri) bireylerin kendi sahip oldukları idrakları değiştirebilir. Örneğin terörizmin kaynağı konusunda alıcının fikirleri, bilişsel bir ağda yer alan şema düğümleri arasındaki neden sonuç bağlantıları olarak kabul edilebilir. Eğer medya neden-sonuç açıklamalarını tekrar tekrar verirse, alıcının kendi neden sonuç atıfları medya çerçevelemesinin önerdiği yeni bir neden-sonuç bağlantısı lehine kaybolma eğilimi gösterir.

Yeni şemaların oluşturulması: Alıcılar karşılaştıkları her yeni olayda her zaman aynı şemayı kullanmazlar. Örneğin yabancı düşmanlığı krizlerinde, önce kendi genel şiddet çerçevelerine dayanırlar. Fakat Şema Teorisi'nin alt-tür modeline göre bu genel şiddet şeması ile yabancı düşmanlığı krizi hakkında artan bir medya sunumu karşısında etkileşecekler ve yabancı düşmanlığı krizi için yeni bir alt-şema ortaya çıkaracaklardır (Scheufele, 2004: 410).

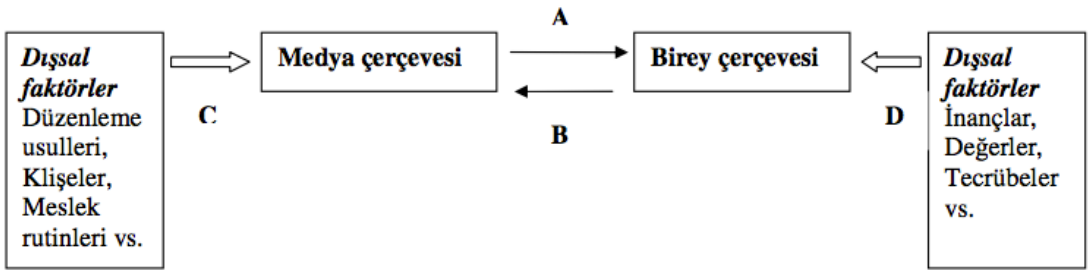
Çerçeveleme etki süresinde yukarıdaki şemada da görüldüğü gibi çerçeve inşasını gerçekleştirmek için etki grubuna ihtiyaç duyulmaktadır. Etki grubu içinde politikacılar, medya sahipleri, elit kişiler, çıkar grupları yer almaktadır. Medya bu etki grupları ile ilgili haberleri sunmadan önce çerçeveleme yapmakta ve alıcı ile paylaşmaktadır bu sürece "çerçeve kurma" denmektedir. Alıcı tarafından alınan bu iletiler ile bireysel ve toplumsal değerler bağlamında mesaj yargılanmaktadır. Bu duruma çerçevelemenin bireysel düzeydeki etkileri denmektedir.

Şekil 1: Çerçeveleme Etkileşim Süreci

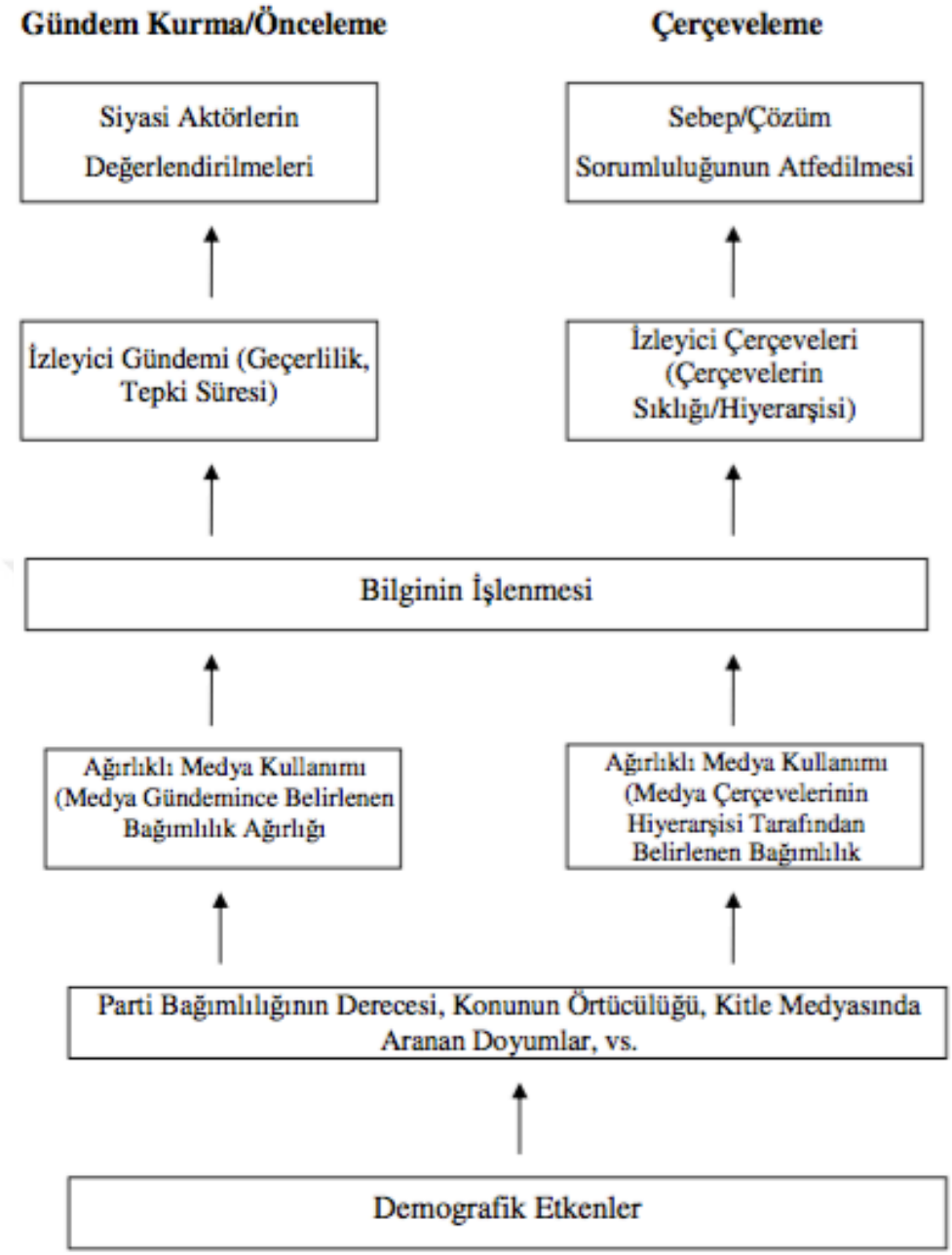
İletişim araştırmalarında çerçevelerin hem haber sunumu hem de haberin anlaşılması için bilişsel şemalar olarak kabul edilmesi gerektiğinden, çerçevelemeye dair iki konsept ortaya çıkmaktadır: medya çerçeveleri ve bireysel çerçeveler. Bu

terminolojik ve konseptsel ayrım, çerçeveleri hem medya çerçeveleri konseptine karşılık gelen "siyasal söylem içinde yerleşik planlar" olarak kabul eden ve bireysel çerçeveye karşılık gelen "bireyin kafasındaki zihinsel yapılar (şemalar)" olarak kabul eden ayrımdan kaynaklanmaktadır. Gitlin ile Entman'ın tanımları daha çok siyasal iletişim alanıyla özel bağlantı içindedir. Gitlin'e göre "büyük oranda dile getirilmemiş ve farkına varılmamış çerçeveler, dünyayı, hem onları nakleden haberciler için hem de onların nakillerine dayanan bizler için düzenlerler." Benzer biçimde Entman, bireysel çerçeveleri bireyler için "bilgi işlem kalıpları", medya çerçevelerini de "haberin kendisine ait özellikler" olarak tanımlamıştır (Entman 1993: 53; Scheufele, 1999: 103).

Şekil 2: Medya Çerçeveleri-Birey Çerçeveleri İlişkisi

Alıcı, çerçeveleme yapılan haber ya da olay hakkında kendi bireysel inanç, duygu ve düşünceleri dışında toplumsal değer ve yargılarla da mesajı irdelemektedir. Haber çerçevelerinde belli düşünceler ön plana çıkartılmakta ve alıcıya bu iletiler çerçevelenmiş bir şekilde iletilmeye çalışılmaktadır. Belli sözcükler, mesajlar ve sembollerden oluşan bu çerçeveler kamuya iletilmektedir. Aynı zamanda haber metnine ait olan olay örgüsü veya hikayesi alıcıya nasıl, ne şekilde iletileceğine dair filtrelemeden sonra gönderilmektedir. Söylem niteliği olarak tanımlayabileceğimiz bu durumda haber söylemi kodlar ile alıcıya gönderilmektedir.Kitle iletişim araçları ile izleyici, okuyucu veya dinleyiciye aktarılan iletilerin mevcut olan inanç ve değerler ışığında beklenti ve tutumlar ile uyuşmaması alıcıda bilişsel anlamda çelişki yaratmaktadır. Siyasal iletişim bağlamında kullanılan haber çerçeveleri büyük önem arzetmektedir. Siyasal çerçevelemeler ile politik sorunlar çerçevelenerek kamuya aktarılır.

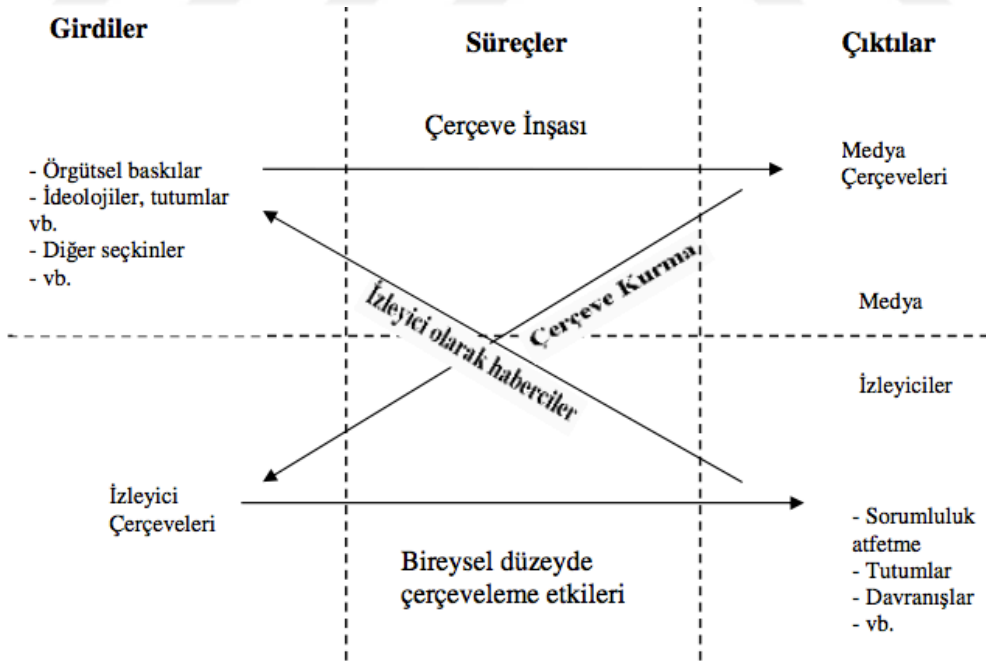

Şekil 3: Gündem Kurma, Önceleme ve Çerçevelemenin Analitik Modeli (Scheufele, 2000: 302)

Gündem kurma modeli ile çerçeveleme analizi birbirine yakın ama bir takım noktalarda birbirinden ayrı iki kavramdır. Gündem kurma modelinde eşik bekçileri, kamuoyuna sunulacak olan haberlere karar verirken, çerçevelemede bu haberi alıcının nasıl alacağı, ne şekilde düşüneceğine dair kararlar söz konusudur. Yukarıdaki tabloda en temel noktada demografik etkenler vardır. Bu etkenler toplumsal, politik, sosyal ya da ekonomik açıdan toplumu ilgilendiren ve toplumun bilgilendirilmesi gerekli olan konuları kapsamaktadır. Daha sonra buradan alınan

iletilerin toplumun ilgisini çekecek şekilde kurgulanması gerekmektedir. Gündem kurma modeli kapsamında ele alınan konuların gündeminin belirlenmesi şeklinde olurken, çerçevelemede hiyerarşik biçimde konuların belirlenmesi söz konusu olmaktadır. İki durumda da bilginin hazırlanması ve işlenmesi durumu mevcuttur. Gündem kurma modeli bağlamında değerlendirme söz konusu iken çerçevelemede sonuç ve çözüm üzerine odaklanılmaktadır.

Medya düzeyinde ele alındığında, habercilerin bir konuyu çerçevelemeleri bir çok sosyal-yapısal veya örgütsel değişken tarafından etkilenebilir veya bireysel veya ideolojik değişkenler tarafından etkilenebilir. Bir haber çerçevesi ile temastan ortaya çıkan zihinsel temsil, "olaya özgü kalıp" olarak anlaşılabilir. Aktarılan olay hakkındaki bu anlayış, ilk bilginin ve onu izleyen tüm bilgilerin birey tarafından yorumlanmasına rehberlik eder. Metindeki çerçeveler ile izleyicinin düşünme biçimindeki olay kalıpları veya çerçeveleri arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Haber kuruluşları haberlerini, okuyucu ve izleyicilerden "uygun" tepkiler alacak şekilde oluştururlar. Halktan beklenen tepkiler, haber çerçevelerinin baş "sponsoru" olan siyaset seçkinlerinin söylem ve eylemlerini de etkiler (Entman, 1991:7).

Şekil 4: Çerçeveleme Araştırmaları Süreç Modeli (Scheufele,2000: 115)

Yukarıdaki şekilde çerçeve kurma süreci, inşası ve bireysel düzeyde algılanmasında çerçevelemenin modeli oluşturulmuştur. Haberler üzerine yapılan bazı içerik analizleri çerçeveleri bir olay veya konunun genişçe tanımı olarak kabul ederek çerçeveleme konseptini basitçe bir metafor olarak kullanmaktadır. Bu araştırmalar habercilerin belli olayları nasıl betimlediklerini ortaya koyabilir veya haber öykülerinin nasıl risk iletişiminde bulunduklarını ortaya koyabilir. Ama yine de toplumsal anlamın inşasında çerçeveleme sürecini izah etmekten uzak kalmaktadır (Coleman ve Dysart, 2005: 8; Gandy ve ark, 1997; 163; Parisi 1997: 681). Çerçeveleme hakkındaki ampirik araştırmalar nicel bakımdan son derece üretkendir. Hallahan sadece çerçeveleme ve halkla ilişkiler alanında binden fazla araştırma saymıştır (Hallahan 1999: 209).

Araştırmada aşağıda açıklanmış olan 5 çerçeveleme unsuru kullanılmıştır:

1) Sorumluluk çerçeveleri, bir meseleye veya probleme neden olma veya çözme sorumluluğunu hükümete, bir bireye veya bir gruba atmaktadır.

2) Çatışma çerçeveleri, izleyici ilgisini çekmek için bireyler, gruplar veya kurumlar arasındaki çatışmayı anlatır. İki veya daha fazla toplumsal aktör arasındaki çıkar çatışmasını anlatmaktadır.

3) İnsani ilgi çerçeveleri insan yaşamına dair hikayeleri ve duygusallığı öne çıkarır, Bu çerçevede konular ilerleme, ahlâk, veya ortak çıkarlar gibi soyut ölçütlerle ilgili olarak sunulmamakta, fakat bunların farklı kişiler/gruplar/toplum üzerindeki etkileri sunulmaktadır.

4) Ahlâkilik çerçevesi, problemi veya konuyu dini inançlar veya ahlâki prensipler bağlamında ele alır. Konuları ahlâk, etik veya yasal düşünceler tabanında sunar. Çatışma çerçevesine karşıt olarak, ahlâk çerçevesi evrensel değerlere dairdir, taraflara ait çıkarları ele almaz.

5) Ekonomik sonuçlar çerçeveleri konuları; bireyler, gruplar, kurumlar, bölgeler veya ülkeler için doğuracağı maddi yararlar veya maliyetler bakımından anlatır. Ekonomik kazanç/kayıp, verimlilik veya etkinlik gibi ekonomik ölçütleri öne çıkarmasıdır. Bu ölçütler parasal birimlerle ifade edilebilirler veya daha genel bir söylemde, belli amaçlara ulaşmak için hangi yolun en etkili olduğu biçiminde

olabilirler (Semetko ve Valkenburg, 2000: 95).

İsim	Kısa tanım	Frekans
Çatışma	Mesele/olay çeşitli toplumsal aktörler arasında yaşanan bir çatışma çerçevesi boyutuna göre haberlerde sunulmaktadır.	25
Ekonomik Sonuçlar	Mesele/olay getireceği mali yararlar veya zararlara göre sunulmaktadır.	15
İlerleme	Mesele/olayın sunumunda bilimsel bilgi anahtar rol oynamaktadır.	11
Ahlakilik	Mesele/olay ahlâki, etik ve hukuki sorular planında tartışılmaktadır.	14
İnsani İlgi	Mesele/olay bir bireyin kişiselleştirilmiş bakışından sunulmaktadır (eş anlamlısı: Iyengar'ın epizodik çerçevesi).	4

Tablo 3: Dahinden'in Araştırmalarda Ortaya Çıkan Tür Çerçeveleri ve Görülme Frekansları (Dahinden, 2005:7)

Dahinden'in araştırmasının sonucunda elde ettiği frekanslar yukarıdaki gibidir. Çatışmanın olay örgüsü içerisinde ikili karşıtlıklardan yararlandığı, ekonomik sonuçlarda olay örgüsün sonucunda gelen mali kar veya zararlar, ahlakilik, olayın etik boyunu, insani ilgi olayın bireysel açıdan değerlendirmesini konu edinmiştir. Sorumluluk ilkesinin bu tabloda ilerleme olarak adlandırıldığı görülmektedir.

3.2. Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında taranan 2190 sayı gazetenin 647'sinde (yüzde 30) Arap Baharı ile başlayan, Suriye'de iç savaşa neden olan sürecin etkisiyle oluşan göç ve mülteci haberlerinin Türkiye'deki etkilerinin basına yansıdığı saptanmıştır. Örneklem olarak seçilen üç gazetenin yıl yıl çerçeveleme analizleri aşağıda yer almaktadır. Arap Baharı ile başlayan, Suriye'de iç savaşa neden olan sürecin etkisiyle oluşan göç ve mülteci haberlerine 2011 ile 2016 yılları arasında incelenen gazete haberlerin yıllara göre, baş sayfada konu ile ilgili haberlere ne kadar yer verdikleri, sayfada haberi nerede kullandıkları, haber ve fotoğraf aktörü olarak en çok kime ya da neye yer verdikleri aşağıdaki tablolar ile incelenmiştir.

3.2.1.Haber Sayılarına Göre İnceleme

Haber Sayıları 2011	CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Şubat	26	61,90	20	62,50	22	40,54
Haziran	16	38,10	12	37,50	15	40,54
Toplam	42	%%100	32	%100	37	%100

Tablo 4: 2011 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

Yukarıdaki tabloda 2011 yılı Şubat ve Haziran aylarında örneklem olarak seçilmiş olan gazetelerin baş sayfalarında habere ne kadar yer verdikleri görülmektedir. Konu ile ilgili baş sayfada en çok habere yer veren gazetenin *Cumhuriyet* olduğu onu sırasıyla *Yeni Şafak* ve *Hürriyet*'in takip ettiği görülmektedir.

Haber Sayıları 2012	CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Şubat	12	41,38	7	29,17	17	47,22
Temmuz	17	58,62	17	70,83	19	52,78
Toplam	29	%100	24	%100	36	%100

Tablo 5: 2012 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

2012 yılına ait olan haber sayısı tablosunda ise konuya ilişkin baş sayfada en çok habere yer veren gazetenin *Yeni Şafak* olduğu görülmektedir. Onu sırasıyla *Cumhuriyet ve Hürriyet* gazeteleri takip etmektedir.

Haber Sayıları 2013	CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Mayıs	17	50	10	55,56	23	50,00
Ağustos	17	50	8	44,44	23	50,00
Toplam	34	%100	18	%100	46	%100

Tablo 6: 2013 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

2013 yılında örneklem olarak seçilmiş olan gazetelerden konuya ait habere en çok yer veren gazetenin *Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Hürriyet* şeklinde olduğu görülmektedir.

Haber Sayıları 2014	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Eylül	19	59,38	23	44,23	16	45,71
Ekim	13	40,6	29	55,77	19	54,29
Toplam	32	%100	52	%100	35	%100

Tablo 7: 2014 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

2014 yılına ait olan yukarıdaki tabloda ise diğer yıllara oranla farklı bir haber dağılımı söz konusu olmuştur. Diğer yıllara oranla *Hürriyet* gazetesi konuya ilişkin haberlere ilk sayfada daha çok yer vermiştir. Onu *Yeni Şafak ve Cumhuriyet* gazeteleri izlemektedir. *Yeni Şafak ve Cumhuriyet* gazeteleri arasındaki oran farkı fazla olmadığı görülmektedir.

Haber Sayıları 2015	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Şubat	18	54,55	20	51,28	21	48,84
Haziran	15	45,45	19	48,72	22	51,16
Toplam	33	100%	39	100%	43	100%

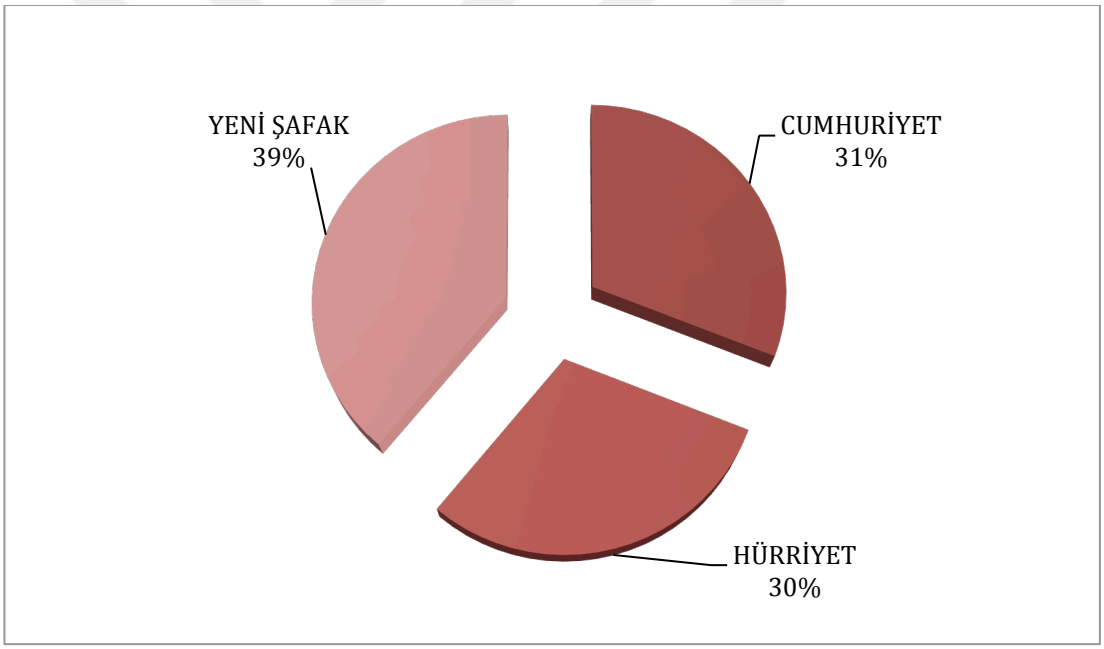
Tablo 8: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

2015 yılı incelendiğinde örneklem olarak alınan gazetelerde konuyla ilgili haberlere en fazla yer veren gazetenin Şubat ayında *Cumhuriye*t Haziran ayında ise *Yeni Şafak* gazetesi olduğu görülmektedir. Genel tablodan yapılabilecek olan çıkarımda ise *Yeni Şafak* gazetesi baş sayfada konuyla ilgili en fazla habere yer veren gazete olduğu görülmektedir. Onu *Hürriyet* gazetesi ve *Cumhuriyet* gazetesi takip etmektedir.

Haber Sayıları 2016	CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Şubat	16	44,44	26	55,32	29	53,70
Haziran	20	55,56	21	44,68	25	46,30
Toplam	36	%100	47	%100	54	%100

Tablo 9: 2016 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber Sayıları

2016 yılı rakamlarında ise *Yeni Şafak* gazetesinin haber sayısının diğer gazetelere oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Onu *Hürriyet ve Cumhuriyet* gazeteleri takip etmektedir.

Grafik 10: İncelenen aylarda gazetelerin konuya ilişkin haber sayılarının grafiği

Genel çıkarım yapılabilmesi için toplam haber sayılarını bir kez daha incelemek doğru olacaktır. İncelenen 2190 gazete sayfasında konuya ilişkin haber sayısının 662 olduğu tespit edilmiştir. Yıllara göre haber sayılarında farkılılık görülse de örneklem olarak ele alınan 2010 2016 yılları arasında olayla ilgili baş sayfada en fazla habere yer veren gazetenin 251 haber ile *Yeni Şafak* gazetesi olduğu saptanmıştır. Onu sırasıyla 206 haber ile Cumhuriyet ve 205 haber ile de Hürriyet

gazetesi takip etmiştir. *Cumhuriyet ve Hürriyet* gazetelerinin konuya ilişkin baş sayfada yer verdikleri haber sayıları neredeyse aynı fakat *Yeni Şafak* bu konuda iki gazetenin de önüne geçmiş durumdadır. Gazetenin duruşu konuyla ilgili haberleri baş sayfasına daha fazla taşımasına neden olmuştur çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır.

3.2.2.Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumuna Göre İncelenmesi

Gazetelerde özellikle vitrin görevi taşıyan baş sayfada haberin içeriği kadar konumu da önemlidir. Okuyucu gazeteyi eline ilk aldığında dikkatini çeken ilk haber büyük puntolarla verilmiş başlıklar ve fotoğraflar olmaktadır. Küçük kutu haberlerden ziyade merkezde olup okuyucuya haberi okutan tasarımlar haberin içeriğinin önemini daha da artırmaktadır. Bu konuya ilişkin örneklemde yer alan gazeteler incelendiğinde Arap Baharı süreci ile başalayan ve Suriye iç savaşının da etkisiyle başlayan göç ve mülteci konularında gazetelerin baş sayfalarında yer alan haberlerin konumları ile ilgili analiz tabloları verilmiştir.

Konumu	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Sol üst	3	7,14	-	-	5	13,51
Sol orta	8	19,05	1	3,13	-	-
Sol alt	-	-	1	3,13	1	2,70
Orta Üst	1	2,38	2	6,25	1	2,70
Tam Orta	16	38,10	16	50,00	10	27,03
Orta Alt	3	7,14	3	9,38	1	2,70
Sağ üst	4	9,52	1	3,13	10	27,03
Sağ orta	5	11,90	1	3,13	2	5,41

Sağ alt	2	4,76	3	9,38	2	5,41
Tam Sayfa	-	-	4	12,50	5	13,51
Toplam	42	100%	32	100%	37	100%

Tablo 10: 2011 Yılındaki Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumu

Örneklem olarak seçilen *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinde 2011 yılı Şubat ve Haziran ayına ait olan haberlerin sayfa üzerindeki konum tablosu yukarıda verilmiştir. Yapılan incelemede Cumhuriyet gazetesinin konu ile ilgili çıkan haberleri en fazla "tam ortadan" verdiği görülmektedir. Bu durum okuyucunun direk habere odaklanmasını sağlamaktadır. *Hürriyet* gazetesi de *Cumhuriyet* gibi yoğunluklu olarak "tam ortadan" haberlerini konumlandırmıştır. *Yeni Şafak* ise konu ile ilgili çıkmış olan haberleri baş sayfada Şubat ayında genel olarak "sağ üst" ve "tam orta" olarak konumlandırmıştır.

Konumu	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Sol üst	1	3,45	-	-	3	8,33
Sol orta	-	-	1	4,17	4	11,11
Sol alt	-	-	2	8,33	6	16,67
Orta Üst	3	10,34	1	4,17	2	5,56
Tam Orta	12	41,38	7	29,17	12	33,33
Orta Alt	10	34,48	7	29,17	2	5,56
Sağ üst	-	-	2	8,33	3	8,33
Sağ orta	2	6,90	-	-	1	2,78
Sağ alt	1	3,45	2	8,33	3	8,33

Tam Sayfa	-	-	2	8,33	-	-
Toplam	29	100%	24	100%	36	100%

Tablo 11: 2012 Yılındaki Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumu

2012 yılının Şubat ve Temmuz ayına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem olarak ele alınan üç gazetenin de olaya ilişkin haberleri baş sayfada "tam ortada" olarak konumlandırdığı görülmektedir. Konuyla ilgili yıl içerisinde çıkarmış oldukları haber sayılarında farklılık söz konusu olsa dahi üç gazetenin de olayı doğrudan dikkat çekici bir biçimde sunma eyilimde olduğu görülmektedir. Bu durum haberin vitrinde okuyucuya direk sunulduğunu göstermektedir.

Konumu	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Sol üst	-	-	-	-	2	4,35
Sol orta	4	11,76	1	5,56	1	2,17
Sol alt	2	5,88	2	11,11	3	6,52
Orta Üst	2	5,88	2	11,11	1	2,17
Tam Orta	13	38,24	5	27,78	24	52,17
Orta Alt	5	14,71	3	16,67	2	4,35
Sağ üst	1	2,94	-	-	3	6,52
Sağ orta	3	8,82	-	-	1	2,17
Sağ alt	2	5,88	-	-	4	8,70
Tam Sayfa	2	5,88	3	16,67	5	10,87

Toplam	34	100%	18	100%	46	100%

Tablo 12: 2013 Yılındaki Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumu

2013 yılının Mayıs ve Ağustos ayına ait olan yukarıdaki tabloda *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazeteleri haber konumlarını "tam ortada" konumlandrmış olarak konumlandırmıştır. Tablodan da anlaşılacağı gibi *Yeni Şafak* gazetesinin yıl içerisinde baş sayfaya taşıdığı ve "tam ortadan" verdiği haber sayısı diğer gazetelere oranla daha fazladır.

Konumu	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Sol üst	-	-	1	1,92	-	-
Sol orta	3	9,38	1	1,92	1	2,86
Sol alt	-	-	4	7,69	2	5,71
Orta Üst	3	9,38%	-	-	2	5,71
Tam Orta	17	53,13	16	30,77	15	42,86
Orta Alt	1	3,13	14	26,92	2	5,71
Sağ üst	-	-	1	1,92	3	8,57
Sağ orta	2	6,25	2	3,85	1	2,86
Sağ alt	1	3,13	6	11,54	2	5,71
Tam Sayfa	5	15,63	7	13,46	7	20,00
Toplam	32	100%	52	100%	35	100%

Tablo 13: 2014 Yılındaki Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumu

2014 yılının Eylül ve Ekim ayında haberlerin baş sayfada konumlanış

şekilleri şöyledir; *Cumhuriyet ve Yeni Şafak* gazeteleri en fazla "tam orta" konumlandırmış, *Hürriyet* gazetesi ise hem "tam ortada" hem de "orta alt" olarak konumlandırmayı tercih etmiştir.

Konumu	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Sol üst	-	-	-	-	-	-
Sol orta	-	-	2	5,13	2	4,65
Sol alt	-	-	4	10,26	2	4,65
Orta Üst	3	9,09	2	5,13	5	11,63
Tam Orta	16	48,48	14	35,90	13	30,23
Orta Alt	3	9,09	3	7,69	5	11,63
Sağ üst	1	3,03	-	-	2	4,65
Sağ orta	3	9,09	2	5,13	2	4,65
Sağ alt	1	3,03	-	-	1	2,33
Tam Sayfa	6	18,18	12	30,77	11	25,58
Toplam	33	100%	39	100%	43	100%

Tablo 14: 2015 Yılındaki Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumu

2015 yılına gelindiğinde *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin "tam ortada" haberlerini konumlandırdıkları görülmektedir.

Konumu	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran%	Sayı	Oran%
Sol üst	1	2,78	-	-	1	1,85
Sol orta	2	5,56	3	6,38	3	5,56
Sol alt	3	8,33	3	6,38	3	5,56
Orta Üst	4	11,11	1	2,13	4	7,41
Tam Orta	14	38,89	21	44,68	19	35,19
Orta Alt	3	8,33	8	17,02	5	9,26
Sağ üst	2	5,56	-	-	3	5,56
Sağ orta	2	5,56	4	8,51	2	3,70
Sağ alt	1	2,78	3	6,38	2	3,70
Tam Sayfa	4	11,11	4	8,51	12	22,22
Toplam	36	100%	47	100%	54	100%

Tablo 15: 2016 Yılındaki Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Sayfadaki Konumu

2016 yılı Mart ve Eylül ayına ait olan yukarıdaki tabloda konuya ilişkin haberlerin konumlandırlmasında örneklem olarak ele alınan gazetelerin üçü de "tam ortadan" haberlerini sunmuşlardır.

Genel tabloya bakıldığında tüm gazetelerin olaya ilişkin çıkan haberleri baş sayfada "tam ortadan" olarak konumlandırdığı tespit edilmiştir. Gazeteler gerek ideolojik yapıları gerek tiraj kaygısından kaynaklı olarak haberlerini baş sayfada manşete ya da sürmanşete taşıyabilmektedir. Bunun dışında gazetelerin baş sayfalarının okuyucu tarafından dikkat çekici özellikte olması gerekmektedir. Gerek seçilen fotoğraflar, gerek haber başlıkları, gerekse haberin baş sayfa üzerinde boyutulandırılışı okuyucu tarafından dikkate alınmakta, gazete tarafından da

önemsenmektedir. Konuya ilişkin örneklem olarak alınan gazetelerde konunun öneminin vurgulanması için en fazla "tam ortadan" aktarılmıştır.

3.2.3.Haber – Yorum İnceleme

Örneklem olarak ele alınan gazetelerde Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye iç savaşının da etkisiyle patlak veren göç ve mülteci konularında gazetelerin baş sayfalarında yer alan haberlerde haber, yorum ilişkisine ve haber içerisinde birden fazla görüşe yer verilip verilmediği incelenmiştir.

		CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Haber – Yorum Ayrımı	**Haber**	26	61,90	18	56,25	19	51,35
	Yorum	4	9,52	-	-	2	5,40
	Haber + Yorum	12	28,57	14	43,75	16	43,24
	Toplam	42	%100	32	%100	37	%100
Haberde Yer Alan Görüşler	**Birden Fazla**	28	66,66	23	71,87	28	75,67
	Yer Verilmemiş	14	33,34	9	28,12	9	24,32
	Toplam	42	%100	32	%100	37	%100

Tablo 16: 2011 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Şubat – Haziran) 2011

2011 yılına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem içerisinde incelenen *Cumhuriyet* gazetesinin baş sayfada yer verdiği haber içeriğinin yorumdan ziyade haber bazlı olduğu ve bu oranın yüzde 61 olduğu ve haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verildiği görülmektedir. *Hürriyet* gazetesinde de o yıl içerisinde baş sayfada yüzde 56 oranında haber bazlı içerik oluşturduğu geriye kalan yüzde 43 oranın ise haber ve yorum içeriklerine sahip olduğu görülmüştür. Aynı zamanda gazetede sunulan haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verildiği

saptanmıştır. *Yeni Şafak* gazetesi de diğer örneklem gazetelerde olduğu gibi en fazla haber (%51) içerikli sunum gerçekleştirmştir. Diğer gazetelerde olduğu gibi *Yeni Şafak* gazetesi de sunumunda birden fazla görüşe yer vermiştir.

		CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Haber – Yorum Ayrımı	**Haber**	16	55	22	92	30	83
	Yorum	4	14	-	-	-	-
	Haber + Yorum	9	31	2	8	6	17
	Toplam	29	%100	24	%100	36	%100
Haberde Yer Alan Görüşler	**Birden Fazla**	5	17	4	17	30	83
	Yer Verilmemiş	24	83	20	83	6	17
	Toplam	29	%100	24	%100	36	%100

Tablo 17: 2012 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Şubat – Temmuz) 2012

2012 yılının Şubat ve Temmuz aylarına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem içerisinde incelenen *Cumhuriyet* gazetesinin baş sayfada yer verdiği haber içeriğinin yüzde 55 oranında haber bazlı olduğu olduğu ve haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verilmediği görülmektedir. *Hürriyet* gazetesinde de o yıl içerisinde baş sayfada konumlandrılan haberlerde geçen yıl olduğu gibi hiç yorum haberin olmadığı yüzde 92 oranında haber bazlı olduğu geriye kalan yüzde 2'lik oranın ise haber + yorum içeriklerine sahip olduğu görülmüştür. Aynı zamanda gazetede sunulan haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verilmediği saptanmıştır. *Yeni Şafak* gazetesi de haber bazlı sunum gerçekleştirmiş ve hiç yorum içerikli sunum gerçekleştirmemiştir. *Yeni Şafa*k gazetesi haber sunumunda birden fazla görüşe yer vermiştir.

		CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Yorum - Haber Ayrımı	**Haber**	26	76	14	78	30	65
	Yorum	-	-	1	5	2	4
	Haber + Yorum	8	24	3	17	14	31
	Toplam	34	%100	18	%100	46	%100
Haberde Yer Alan Görüşler	**Birden Fazla**	16	47	7	39	10	22
	Yer Verilmemiş	18	53	11	61	36	78
	Toplam	34	%100	18	%100	46	%100

Tablo 18: 2013 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Mayıs - Ağustos) 2013

2013 yılının Mayıs ve Ağustos aylarına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem içerisinde incelenen *Cumhuriyet* gazetesinin baş sayfada yer verdiği haber içeriğinin yüzde 76'sının haber Aynı zamanda *Cumhuriyet* gazetesi bu aylarda incelenen haberlerde yoruma yer vermediği ama haber ve yorum içerikli haberlere yüzde 8 oranında yer verdiği görülmüştür. *Hürriyet* gazetesinde de baş sayfada konumlandrılan haberlerde yüzde 78 oranında haber bazlı olduğu görülmüştür. Aynı zamanda gazetede sunulan haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verilmediği saptanmıştır. *Yeni Şafak* gazetesi de yüzde 65 oranında haber bazlı sunum gerçekleştirmiştir. *Yeni Şafak* gazetesi haber sunumunda birden fazla görüşe yer vermemiştir.

		CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Haber - Yorum	**Haber**	17	53	36	80	25	71
	Yorum	1	3	0	-	0	-

	Haber + Yorum	14	44	9	20	10	29
	Toplam	32	%100	45	%100	35	%100
Haberde Yer Alan Görüşler	**Birden Fazla**	8	25	9	20	10	29
	Yer Verilmemiş	24	75	36	80	25	71
	Toplam	32	%100	45	%100	35	%100

Tablo 19: 2014 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Eylül - Ekim) 2014

2014 yılına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem içerisinde incelenen *Cumhuriyet* gazetesinin baş sayfada yer verdiği haber içeriğinin haber bazlı olduğu ve haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verilmediği görülmektedir. *Hürriyet* gazetesinde hiç yorum olmadığı yüzde 80 oranında haber bazlı olduğu görülmüştür. Aynı zamanda gazetede sunulan haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verilmediği saptanmıştır. *Yeni Şafak* gazetesi en fazla haber (%71) içerikli sunum gerçekleştirmştir. Diğer gazetelerde olduğu gibi *Yeni Şafak* gazetesi de sunumunda birden fazla görüşe yer vermemiştir.

		CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Yorum - Haber Ayrımı	**Haber**	17	52	17	44	20	47
	Yorum	6	18	3	8	0	-
	Haber + Yorum	10	30	19	48	23	43
	Toplam	33	%100	39	%100	43	%100
Haberde Yer Alan Görüşler	**Birden Fazla**	10	30	20	51	23	53
	Yer Verilmemiş	23	70	19	49	20	47

	Toplam	33	%100	39	%100	43	%100

Tablo 20: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Temmuz - Ekim) 2015

2015 yılının Temmuz ve Ekim aylarına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem içerisinde incelenen *Cumhuriyet* gazetesinin baş sayfada yer verdiği haber içeriğinin yüzde 52'sini haberler oluşturmuştur. *Cumhuriyet* gazetesinin Birden fazla görüşe yer vermediği görülmüştür. *Hürriyet* gazetesinde de baş sayfada konumlandrılan haberlerde yüzde 48 oranında haber + yorum bazlı olduğu görülmüştür ve birden fazla görüşe yer verilmediği saptanmıştır. *Yeni Şafak* gazetesi de yüzde 47 oranında haber bazlı sunum gerçekleştirmiştir ve birden fazla görüşe yer vermiştir.

		CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Yorum - Haber Ayrımı	**Haber**	22	61	26	55	31	57
	Yorum	4	11	1	2	5	9
	Haber + Yorum	10	28	20	43	18	33
	Toplam	36	%100	47	%100	54	100
Haberde Yer Alan Görüşler	**Birden Fazla**	16	44	23	49	14	26
	Yer Verilmemiş	20	56	24	51	44	74
	Toplam	36	%100	47	%100	54	%100

Tablo 21: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerin Haber -Yorum İlişkisi Ve Haberde Yer Alan Görüşler (Mart - Eylül) 2016

2016 yılına ait olan ve Mart, Eylül aylarının incelendiği yukarıdaki tabloda örneklem içerisinde incelenen *Cumhuriyet* gazetesinin haber içeriğinin yüzde 61 oranında olduğu ve haberlerin çoğunda birden fazla görüşe yer verilmediği görülmektedir. *Hürriyet* gazetesinde ise yüzde 55 oranında haber bazlı olduğu ve

birden fazla görüşe yer verilmediği saptanmıştır. *Yeni Şafak* gazetesi en fazla haber içerikli sunum gerçekleştirmiştir ve haber sunumunda birden fazla görüşe yer vermemiştir.

Genel çıkarım yapıldığında örneklem olarak ele alınan gazetelerin haber - yorum ilişkisi ve haberde yer alan görüşler konusunda baş sayfaya taşıdıkları haberlerinde yoğunluklu olarak haber üretimine gittiklerini ve bu haberleri destekler nitelikte görüşlere yer verdiği tespit edilmiştir.

3.2.4.Fotoğraf Kullanımı İnceleme

Örneklem olarak ele alınan gazetelerde Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye iç savaşının da etkisiyle patlak veren göç ve mülteci konularında gazetelerin baş sayfalarında yer alan haberlerde fotoğraf kullanımına yer verilip verilmediği incelenmiştir.

Haberlerde fotoğraf kullanımı **2011**	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Fotoğraflı	29	69,04	26	82,25	28	76,67
Fotoğrafsız	13	30,96	6	18,75	9	24,32
Toplam	42	%100	32	%100	37	%100

Tablo 22: 2011 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

2011 yılına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem olarak ele alınıp incelenen üç gazetede fotoğraf kullanımı şu şekildedir; *Cumhuriyet* gazetesi baş sayfada konuya ilişkin haberlerde yüzde 69 oranında fotoğraf kullanımına gitmiştir. *Hürriyet* gazetesinde fotoğraf kullanımı daha fazladır ve bu oran yüzde 82 olarak karşımıza çıkmıştır. *Yeni Şafak* gazetesinde ise fotoğraf kullanımı yüzde 76 olarak saptanmıştır. 2011 yılında en fazla baş sayfasında fotoğraf kullanımına giden gazetenin Hürriyet gazetesinin olduğu gözlemlenmiştir.

Haberlerde fotoğraf kullanımı **2012**	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Fotoğraflı	17	41,66	17	71,42	24	66,66

Fotoğrafsız	12	58,33	7	28,58	12	33,34
Toplam	29	%100	24	%100	36	%100

Tablo 23: 2012 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

2012 yılında konuya ilişkin haberler incelendiğinde *Cumhuriyet* gazetesinin yüzde 58 oranında haberleri için fotoğrafsız habere yer verdiği, diğer gazetelerin ise fotoğraflı haber kullanımına gitti saptanmıştır. Oranlar ise şu şekildedir; *Hürriyet* yüzde 71 ve *Yeni Şafak* gazetelerinin yüzde 66 oranında fotoğraf kullanımına gittiği görülmüştür. 2012 yılında en fazla baş sayfasında fotoğraf kullanımına giden gazetenin Hürriyet gazetesinin olduğu gözlemlenmiştir.

Haberlerde fotoğraf kullanımı **2013**	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Fotoğraflı	21	61,76	14	77,77	38	82,60
Fotoğrafsız	13	38,24	4	22,23	8	17,40
Toplam	34	%100	18	%100	46	%100

Tablo 24: 2013 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

2013 verilerine göre örneklem olarak seçilen üç gazetede de fotoğraf kullanımına gidildiği saptanmıştır. Oranlar ise şu şekildedir; *Cumhuriyet* yüzde 61, *Hürriyet* yüzde 77 ve *Yeni Şafak* ise yüzde 82 oranına fotoğraf kullanımına gittiği incelenmiştir. 2013 yılında en fazla baş sayfasında fotoğraf kullanımına giden gazetenin *Yeni Şafak* olduğu gözlemlenmiştir.

Haberlerde fotoğraf kullanımı **2014**	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Fotoğraflı	30	93,75	43	82,69	31	88,57
Fotoğrafsız	2	6,25	9	17,31	4	11,43
Toplam	32	%100	52	%100	35	%100

Tablo 25: 2014 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

2014 yılına ait olan yukarıdaki tabloda konuyla ilgili baş sayfada çıkan haberlerde en fazla fotoğraf kullanımına giden gazetenin yüzde 93'lük oran ile

Cumhuriyet olduğu onu yüzde 88'lik oranla *Yeni Şafak* ve yüzde 82'lik oranla da *Hürriyet* gazetesi takip etmiştir. Bu yıl diğer yıllara oranla baş sayfada en fazla fotoğrafın kullanıldığı yıl özelliği taşımaktadır.

Haberlerde fotoğraf kullanımı **2015**	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Fotoğraflı	30	90,90	33	84,61	37	86,04
Fotoğrafsız	3	9,10	6	15,39	6	13,96
Toplam	33	%100	39	%100	43	%100

Tablo 26: 2015 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

2015 yılına ait olan yukarıdaki tabloda örneklem olarak ele alınıp incelenen üç gazetede fotoğraf kullanımı şu şekildedir; *Cumhuriyet* gazetesi baş sayfada konuya ilişkin haberlerde yüzde 90 oranında fotoğraf kullanımına gitmiştir. *Hürriyet* gazetesinde fotoğraf kullanımı yüzde 84 olarak karşımıza çıkmıştır. *Yeni Şafak* gazetesinde ise fotoğraf kullanımı yüzde 86 olarak saptanmıştır. 2015 yılında en fazla baş sayfasında fotoğraf kullanımına giden gazetenin *Cumhuriyet* gazetesi olmuştur. Ancak gazeteler arasında fotoğraf kullanımı açısından çok az bir oran farkı bulunmaktadır.

Haberlerde fotoğraf kullanımı **2016**	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %	Sayı	Oran %
Fotoğraflı	24	66,66	33	89,18	46	85,18
Fotoğrafsız	12	33,34	4	10,82	8	14,82
Toplam	36	%100	37	%100	54	%100

Tablo 27: 2016 Yılı İncelenen Gazetelerdeki Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

2016 verilerine göre örneklem olarak seçilen üç gazetede de fotoğraf kullanımına gidildiği saptanmıştır. Oranlar ise şu şekildedir; *Cumhuriyet* yüzde 66, *Hürriyet* yüzde 89 ve *Yeni Şafak* ise yüzde 85 oranına fotoğraf kullanımına gittiği incelenmiştir. 2016 yılında en fazla baş sayfasında fotoğraf kullanımına giden gazetenin Hürriyet gazetesi olduğu gözlemlenmiştir.

Genel değerlendirme yapıldığında örneklem olarak ele alınıp incelenen gazetelerin konuya ilişkin haberlerde fotoğraf kullanımına gittiği görülmüştür. Sayfa tasarım unsurları içerisinde fotoğraf kullanımı ve beyaz leke değerlerinin kullanımlması hem tasarım açısından hem de okurun gazeteyi tercih etmesinde büyük etkendir.

3.2.5.Fotoğraf İçeriklerinin İncelenmesi

Araştırmada konuya ilişkin haberler şekil ve içierik açısından incelenmiştir. Bu bağlamda haberde kullanılan fotoğrafların içeriği de içerik çözümleme yöntemine tabii tutulmuştur. Aşağıdaki tablolarda 2011 ile 2016 yılları arasında konuyla ilgili baş sayfada yer alan haberlerin fotoğraflarının içerikleri hakkında ayrıntılı bilgi elde yer almaktadır.

Haberde kullanılan fotoğrafların içerikleri	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Şiddeti uygulayanların fotoğrafı	7	20	13	30	9	25
Şiddete maruz kalanın fotoğrafı	7	20	8	19	9	25
Olay yerinin fotoğrafı	20	60	21	51	17	50
Toplam	34	%100	42	%100	35	%100

Tablo 28: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2011

2011 yılı Şubat ve Haziran aylarında örneklem olarak seçilen gazetelerin baş sayfalarında konuyla ilgili olarak konumlandırılmış olan haber fotoğraflarının içerikleri ile ilgili olarak; üç gazetenin de en fazla olay yerine ait fotoğraf kullandığı saptanmıştır. *Cumhuriyet* gazetesi yüzde 60 oranında olay yerine yer verirken

Hürriyet yüzde 51 *Yeni Şafak* ise yüzde 50 oranında yer vermiştir. *Cumhuriyet* %20 oranında şiddeti uygulayan görsellere yer verirken bu oran *Hürriyet'te* yüzde 30 ve Yeni Şafak'ta yüzde 25'tir. *Cumhuriyet* gazetesi şiddete maruz kalanlara yüzde 20 oranında baş sayfada yer verirken *Hürriyet* yüzde 19 ve *Yeni Şafak* yüzde 25 oranında yer verdiği gözlemlenmiştir.

Haberde kullanılan fotoğrafların içerikleri	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Şiddeti uygulayanların fotoğrafı	4	24	4	20	3	27
Şiddete maruz kalanın fotoğrafı	3	18	5	25	3	27
Olay yerinin fotoğrafı	10	58	11	55	5	46
Toplam	17	%100	20	%100	11	%100

Tablo 29: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Temmuz) 2012

2012 yılı Şubat ve Temmuz aylarında örneklem olarak seçilen gazetelerin baş sayfalarında konuyla ilgili olarak en fazla olay yerine ait fotoğraf kullanıldığı saptanmıştır. *Cumhuriyet* gazetesi yüzde 58 oranında olay yerine yer verirken Hürriyet yüzde 55 Yeni Şafak ise yüzde 46 oranında yer vermiştir. *Cumhuriyet* yüzde 24 oranında şiddeti uygulayan görsellere yer verirken bu oran *Hürriyet*'te yüzde 20 ve *Yeni Şafak*'ta yüzde 27'dir. *Cumhuriyet* gazetesi şiddete maruz kalanlara

yüzde 18 oranında baş sayfada yer verirken *Hürriyet* yüzde 25 ve *Yeni Şafak* yüzde 27 oranında yer verdiği gözlemlenmiştir.

Haberde kullanılan fotoğrafların içerikleri	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Şiddeti uygulayanların fotoğrafı	5	15	4	15	11	16
Şiddete maruz kalanın fotoğrafı	11	35	10	37	22	32
Olay yerinin fotoğrafı	16	50	13	48	36	52
Toplam	32	100	27	100	69	100

Tablo 30: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Mayıs – Ağustos 2013)

2013 yılı Mayıs ve Ağustos aylarında örneklem olarak seçilen gazetelerin baş sayfalarında konuyla ilgili olarak konumlandırılmış olan haber fotoğraflarının içerikleri ile ilgili olarak; en fazla olay yerine ait fotoğraf kullandığı saptanmıştır. *Cumhuriyet* gazetesi yüzde 50 oranında olay yerine yer verirken *Hürriyet* yüzde 48 *Yeni Şafak* ise yüzde 52 oranında yer vermiştir. *Cumhuriyet ve Hürriyet* yüzde 15 oranında şiddeti uygulayan görsellere yer verirken bu oran *Yeni Şafak*'ta yüzde 16'dır. *Cumhuriyet* gazetesi şiddete maruz kalanlara yüzde 35 oranında baş sayfada yer verirken *Hürriyet* yüzde 37 ve *Yeni Şafak* yüzde 32 oranında yer verdiği gözlemlenmiştir.

Haberde kullanılan fotoğrafların içerikleri	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)

Şiddeti uygulayanların fotoğrafı	7	32	5	19	5	14
Şiddete maruz kalanın fotoğrafı	7	32	7	26	10	28
Olay yerinin fotoğrafı	8	36	15	55	21	58
Toplam	22	100	27	100	36	100

Tablo 31: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2014

2014 yılı Eylül ve Ekim aylarında en fazla olay yerine ait fotoğraf kullanıldığı saptanmıştır. *Cumhuriyet* gazetesi yüzde 36, *Hürriyet* yüzde 55 *Yeni Şafak* ise yüzde 58 oranında yer vermiştir. Şiddeti uygulayan görsellere *Cumhuriyet* yüzde 32, *Hürriyet'te* yüzde 26 ve *Yeni Şafak'ta* yüzde 28'dir. *Cumhuriyet* gazetesi şiddete maruz kalanlara yüzde 18 oranında baş sayfada yer verirken *Hürriyet* yüzde 25 ve *Yeni Şafak* yüzde 27 oranında yer verdiği gözlemlenmiştir.

Haberde kullanılan fotoğrafların içerikleri	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Şiddeti uygulayanların fotoğrafı	12	52	6	32	5	28
Şiddete maruz kalanın fotoğrafı	8	35	5	26	5	28
Olay yerinin fotoğrafı	3	13	8	42	8	44
Toplam	23	100	19	100	18	100

Tablo 32: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2015

2015 yılı Temmuz ve Ekim aylarında konuyla ilgili olarak konumlandırılmış olan haber fotoğraflarının içerikleri ile ilgili olarak; *Cumhuriyet* yüzde 52 oranla şiddeti uygulayanların fotoğraflarına yer verirken *Hürriyet* ve *Yeni Şafak* gazeteleri olay yeri fotoğraflarına yer vermiştir. *Cumhuriyet* daha sonra en fazla şiddete maruz kalanların fotoğraflarına yer verirken diğer iki gazetenin şiddeti uygulayanların fotoğraflarına yer verdiği saptanmıştır.

Haberde kullanılan fotoğrafların içerikleri	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Şiddeti uygulayanların fotoğrafı	10	33	2	8	8	29
Şiddete maruz kalanın fotoğrafı	6	20	11	42	11	39
Olay yerinin fotoğrafı	14	47	13	50	9	32
Toplam	30	100	26	100	28	100

Tablo 33: Haberde Kullanılan Fotoğrafların İçerikleri (Şubat - Haziran) 2016

2016 yılı Mart ve Eylül aylarında *Cumhuriyet* yüzde 47 ve *Hürriyet* yüzde 50 gazetelerinde olay yerine yer verilirken *Yeni Şafak* yüzde 39 gazetesi şiddete maruz kalanların fotoğraflarına yer vermiştir.

Genel değerlendirmede örneklem olarak belirlenen tarihler ve gazetelerin haberlerinde kullanılan fotoğrafların içeriklerinde en fazla çatışma (olay) yerinin bulunduğu saptanmıştır. Fotoğraf haber değeri kapsamında çok önemlidir ve tek bir fotoğraf karesiyle olayın boyutunu gözler önüne serebilme gücüne sahiptir. Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye'de iç savaşa neden olan olaylar göç ve mülteci sorununa neden olmuştur. Bu süreç içerisinde yaşanan olaylar, yaralanmalar,

ölümler, çatışmalar ve savaşlar bir çok gazeteci tarafından fotoğraflanmıştır. Gazeteler de kendi ideolojilerine koşut bir biçimde fotoğrafları kullanma eğilimi göstermiştir. Bu süreç içerisinde örneklem olarak ele alınan gazetelerin baş sayfalarında olaya ilişkin görüntü ve fotoğraflarda en fazla çatışmanın gerçekleştiği olay yerine, şiddete uğrayan insanlara ve şiddeti uygulayanları baş sayfalarına taşıdıkları saptanmıştır.

3.2.6.Başlık Metin Uyumunun İncelenmesi

Örneklem olarak ele alınan gazetelerde Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye iç savaşının da etkisiyle patlak veren göç ve mülteci konularında gazetelerin baş sayfalarında yer alan haberlerde kullanılan başlık ile metin arasındaki uyum ve haber başlığının nesnelliği üzerine yapılan inceleme tabloları aşağıda bulunmaktadır.

		CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Ana Başlığın İçerik Özelliği	**Nesnel**	32	76,19	29	90,62	38	80,85
	Nesnel Değil	10	23,81	3	9,38	9	19,15
	Toplam	42	%100	32	100	47	100
Ana Başlığın Metinle İlişkisi	**Uyumlu**	35	83,33	30	93,75	40	85,10
	Uyumsuz	7	16,67	2	6,25	7	14,90
	Toplam	42	100	32	%100	47	%100

Tablo 34: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2011

2011 yılı verilerine göre göç ve mülteci konuları ile ilgili örneklem olarak alınan gazetelerin baş sayfalarında çıkan haberlerin başlığı ile metin arasındaki ilişki analizleri şu şekildedir; *Cumhuriyet* gazetesi yüzde 76 oranında ana başlığın içeriğini nesnel tutmuş ve haber metninin içeriği ile de uyumlu şekilde yer vermiştir. *Hürriyet* gazetesinde bu oran daha yüksektir. yüzde 90 oranında nesnel başlık kullanımı ve yüzde 93 başlık metin uyumunu sağlamıştır. *Yeni Şafak* gazetesinde ise yüzde 80 oranında başlığın nesnel olduğunu ve metinle uyumunun da yüzde 85 olduğu görülmektedir.

		CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Ana Başlığın İçerik Özelliği	**Nesnel**	25	64,10	21	87,5	33	91,66
	Nesnel Değil	4	35,90	3	12,5	3	8,34
	Toplam	39	%100	24	%100	36	%100
Ana Başlığın Metinle İlişkisi	**Uyumlu**	26	66,66	22	91,66	34	94,44
	Uyumsuz	3	33,34	2	8,34	2	5,56
	Toplam	39	%100	24	%100	36	%100

Tablo 35: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2012

2012 yılı verilerine göre göç ve mülteci konuları ile ilgili örneklem olarak alınan gazetelerin baş sayfalarında çıkan haberlerin başlığı ile metin arasındaki ilişki analizleri şu şekildedir; nesnel içerikli başlık kullanımını baş sayfasında en fazla yer veren gazete yüzde 91 oranı ile *Yeni Şafak'tır*. Onu yüzde 87 oranıyla *Hürriyet* ve yüzde 64 oranıyla da *Cumhuriyet* takip etmektedir. Başlığın metinle uyumu açısından bakıldığında sıralamanın aynen geçerli olduğu saptanmıştır.

		CUMHURİYET		HÜRRİYET		YENİ ŞAFAK	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Ana Başlığın İçerik Özelliği	**Nesnel**	32	94,11	16	88,88	45	97,82
	Nesnel Değil	2	5,89	2	11,12	1	2,18
	Toplam	34	%100	18	%100	46	%100
Ana Başlığın Metinle İlişkisi	**Uyumlu**	33	97,05	16	88,88	44	97,77
	Uyumsuz	1	2,95	2	11,12	1	2,23
	Toplam	34	%100	18	%100	45	%100

Tablo 36: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2013

2013 yılı verilerine bakıldığında baş sayfada yer alan konuyla alakalı

haberlerde Yeni Şafak'ın yüzde 97 ve *Cumhuriyet'in* yüzde 94 oranları ile en fazla nesnel başlık kullanımına gittiğini *Hürriyet* gazetesinin ise yüzde 88 oranıyla bu iki gazeteyi takip ettiği görülmüştür. Ana başlığın metin ile uyumunda ise *Cumhuriyet* ve *Yeni Şafak* gazetelerinin aynı orana sahip olduğunu ve *Hürriyet* gazetesinin yine bu iki gazeteyi takip ettiği saptanmıştır.

		CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Ana Başlığın İçerik Özelliği	**Nesnel**	30	93,75	43	82,70	31	88,57
	Nesnel Değil	2	6,25	9	17,30	4	11,47
	Toplam	32	%100	52	%100	35	%100
Ana Başlığın Metinle İlişkisi	**Uyumlu**	32	100	50	96,15	34	94,15
	Uyumsuz	-	-	2	3,85	1	2,85
	Toplam	32	%100	52	%100	35	%100

Tablo 37: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2014

2014 yılı verilerine göre; *Cumhuriyet* gazetesinin en fazla nesnel başlık kullanımına gittiğini onu yüzde 93 olduğu ve onu yüzde 88 oranla *Yeni Şafak* gazetesinin takip ettiği tespit edilmiştir. *Hürriyet* gazetesinin nesnel başlık kullanımında yüzde 82 oranla diğer gazeteleri takip ettiği görülmektedir. Ana başlığın metin ile uyumuna bakıldığında *Cumhuriyet* gazetesi o yıl içerisinde konuya ilişkin çıkarmış olduğu haberlerde yüzde 100 oranında uyum sağladığı görülmüştür. *Hürriyet* gazetesi yüzde 96 ve *Yeni Şafak* gazetesinin de yüzde 94 oranında bu uyumu yakaladığı belirlenmiştir.

		CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Ana	**Nesnel**	30	93,75	50	96,15	32	91,42

Başlığın İçerik Özelliği	**Nesnel Değil**	12	6,25	2	3,85	3	8,58
	Toplam	32	%100	52	%100	35	%100
Ana Başlığın Metinle İlişkisi	**Uyumlu**	32	100	50	96,15	34	97,14
	Uyumsuz	-	-	2	3,84	1	2.86
	Toplam	32	%100	52	%100	35	%100

Tablo 38: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2015

2015 yılının ana başlık içerik uyumu incelendiğinde örneklem olarak alınan *Hürriyet* gazeteinin yüzde 96 oranıyla ilk sırada yer aldığını onu *Cumhuriyet* ve *Yeni Şafak* gazetelerinin takip ettiği görülmektedir. 2015 yılının ana başlık ile haber gövdesinin uyumuna bakıldığında ise *Cumhuriyet* gazetesinin yüzde 100 uyum sağladığı görülmüştür. Yüzde 97 ile *Yeni Şafak* ve yüzde 96 oranıyla da *Hürriyet'in* bu gazeteyi takip ettiği gözlemlenmiştir.

		CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
		Sayı	**Oran**	**Sayı**	**Oran**	**Sayı**	**Oran**
Ana Başlığın İçerik Özelliği	**Nesnel**	30	90,90	36	90	40	95,23
	Nesnel Değil	3	9,10	3	10	1	4,77
	Toplam	33	%100	39	%100	43	%100
Ana Başlığın Metinle İlişkisi	**Uyumlu**	32	96,96	36	92,30	43	100
	Uyumsuz	1	3,04	3	7,70	-	-
	Toplam	33	%100	39	%100	43	%100

Tablo 39: Haberlerde ana başlığın içerik özelliği, ana başlığın metinle ilişkisi 2016

2016 yılına gelindiğinde *Yeni Şafak* gazetesinin en fazla nesnel başlık kullanımına gittiğini onu yüzde 90 oranlara sahip *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin takip ettiğini görmekteyiz. Başlık metin uyumunda yüzde 100 oranla *Yeni Şafak* gazetesi ve onu takiben *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinin yer aldığı saptanmıştır.

3.2.7. Haber Fotoğraflarında Yer Alan Aktörlerin İncelenmesi

Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye iç savaşının da etkisiyle patlak veren göç ve mülteci konularında gazetelerin baş sayfalarında yer alan haberlerde kullanılan fotoğraf ve haber metni içerisinde yer alan haber aktörleri sınırlılıkta belirtilen yıllar ve örneklemde yer alan gazetelerin baş sayfalarında verilen haberler bağlamında incelenmiştir.

	CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
Fotoğraf Aktörleri	**Sayı**	**Oran %**	**Sayı**	**Oran%**	**Sayı**	**Oran%**
IŞİD	40	11,53	37	8,15	41	8,60
PYD	10	2,88	12	2,64	16	3,35
YPG	4	1,15	9	1,98	5	1,05
ÖSO	3	0,86	6	1,32	8	1,68
SUK	2	0,58	3	0,66	4	0,84
El Kaide	4	1,15	3	0,66	3	0,63
Hizbullah	1	0,29	1	0,22	1	0,21
TSK	12	3,46	26	5,73	16	3,35
AFAD	2	0,58	-	-	-	-
Kızılay	2	0,58	-	-	-	-
Abdullah Gül	5	1,44	7	1,54	9	1,89
Recep Tayip Erdoğan	15	4,32	26	5,73	31	6,50
Ahmet Davutoğlu	10	2,88	14	3,08	15	3,14
Kemal Kılıçdaroğlu	2	0,58	2	0,44	2	0,42
Selehattin Demirtaş	1	0,29	1	0,22	2	0,42
Devlet Bahçeli	-	-	-	-	-	-

Beşar Esad	13	3,75	15	3,30	21	4,40
Muammer Kaddafi	6	1,73	6	1,32	4	0,84
Hüsnü Mübarek	4	1,15	6	1,32	6	1,26
Angela Merkel	2	0,58	11	2,42	3	0,63
Barack Obama	3	0,86	7	1,54	3	0,63
Hillary Clinton	1	0,29	2	0,44	1	0,21
Kofi Annan	1	0,29	1	0,22	1	0,21
Bölge Halkı	44	12,68	72	15,86	62	13,00
Yerel Yönetimler	5	1,44	2	0,44	2	0,42
Çatışma (Olay) Yeri	61	17,58	73	16,08	96	20,13
Göstericiler	20	5,76	29	6,39	31	6,50
Mülteciler	15	4,32	25	5,51	21	4,40
Yüksek Askeri Konseyi	2	0,58	1	0,22	2	0,42
Müslüman Kardeşler	7	2,02	4	0,88	1	0,21
Diğer	50	14,41	53	11,67	70	14,68
Toplam	347	100%	454	100%	477	100%

Tablo 40: Fotoğraf Aktörleri 2011-2016

Yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler örneklem olarak seçilmiş olan üç gazetenin 2011 ile 2016 yılları arasında konuyla ilgili baş sayfada vermiş oldukları fotoğraflarda bulunan aktörleri temsil etmektedir. *Cumhuriyet* gazetesinde en fazla çatışma (olay) yeri fotoğrafları kullanılmıştır. yüzde 17 oranında çatışma yerine baş

sayfasında yer veren *Cumhuriyet* bölge halkına yüzde 12 ve Işid'e yüzde 11 oranında fotoğraf aktörü olarak kullanmıştır. *Hürriyet* gazetesi de baş sayfasında en fazla çatışma (olay) yerine yer vermiştir. Bu oran yüzde 16 olarak saptanmıştır. *Hürriyet* bölge halkına yüzde 15 oranında ve Işid'e yüzde 8 oranında baş sayfasında yer vermiştir. *Yeni Şafak* gazetesinde ise çaışma (olay) yeri yüzde 20 olarak incelenmiş, bölge halkına yüzde 13 ve Işid'e yüzde 8 oranında baş sayfada fotoğraf aktörü olarak kullanmıştır.

Genel değerlendirme yapılacak olursa örneklem olarak seçilen tarihler ve gazetelerin baş sayfasında konuyla ilgili yer alan haberlerde kullanılan fotoğraf aktörlerinin olayların ilk başladığı tarihten bu yana yoğunlaşarak arttığı görülmüştür. Baş sayfada konuya ilişkin çıkan haberlerde kullanılan fotoğraflarda olay yeri ve bölge halkına geniş yer verilmiştir. Aynı zamanda Arap Baharı'nın başladığı tarihten bu yana artan terör ve buna paralel olarak ortaya çıkan terör grupları olduğu görülmüştür. Bunlardan biri olan Işid'e yapmış olduğu eylemlere ve sebep olmuş olduğu çatışmalara haber metinlerinde ve haberde kullanılan fotoğraflarda geniş yer verilmiştir.

3.2.8.Haber Aktörlerinin İncelenmesi

Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye iç savaşının da etkisiyle patlak veren göç ve mülteci konularında gazetelerin baş sayfalarında yer alan haberlerde kullanılan fotoğraf ve haber metni içerisinde yer alan haber aktörleri sınırlılıkta belirtilen yıllar ve örneklemde yer alan gazetelerin baş sayfalarında verilen haberler bağlamında incelenmiştir.

	CUMHURİYET		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
Haber Aktörleri	**Sayı**	**Oran %**	**Sayı**	**Oran%**	**Sayı**	**Oran%**
IŞİD	45	6,97	84	11,95	68	8,46
PYD	3	0,46	18	2,56	25	3,11
YPG	19	2,94	26	3,70	7	0,87
ÖSO	6	0,93	15	2,13	17	2,11
SUK	-	-	4	0,57	3	0,37
El Kaide	12	1,86	6	0,85	5	0,62

Hizbullah	2	0,31	2	0,28	3	0,37
TSK	6	0,93	16	2,28	15	1,87
AFAD	2	0,31	-	-	1	0,12
Kızılay	2	0,31	-	-	1	0,12
Abdullah Gül	3	0,46	4	0,57	5	0,62
Recep Tayip Erdoğan	25	3,87	29	4,13	25	3,11
Ahmet Davutoğlu	9	1,39	13	1,85	9	1,12
Kemal Kılıçdaroğlu	3	0,46	14	1,99	5	0,62
Selehattin Demirtaş	1	0,15	2	0,28	1	0,12
Devlet Bahçeli	-	-	1	0,14	-	-
Beşar Esad	50	7,74	40	5,69	49	6,09
Muammer Kaddafi	7	1,08	5	0,71	5	0,62
Hüsnü Mübarek	5	0,77	-	-	4	0,50
Angela Merkel	2	0,31	7	1,00	2	0,25
Barack Obama	10	1,55	14	1,99	5	0,62
Hillary Clinton	1	0,15	2	0,28	-	-
Kofi Annan	3	0,46	1	0,14	-	-
Bölge Halkı	56	8,67	33	4,69	97	12,06

Yerel Yönetimler	6	0,93	10	1,42	10	1,24
Çatışma (Olay) Yeri	61	9,44	79	11,24	117	14,55
Göstericiler	53	8,20	48	6,83	54	6,72
Mülteciler	34	5,26	37	5,26	57	7,09
Yüksek Askeri Konseyi	2	0,31	3	0,43	-	-
Türkiye	54	8,36	55	7,82	63	7,84
Mısır	16	2,48	10	1,42	22	2,74
Tunus	6	0,93	1	0,14	2	0,25
Libya	8	1,24	5	0,71	4	0,50
Yemen	6	0,93	1	0,14	2	0,25
Bahreyn	4	0,62	1	0,14	2	0,25
Suriye	78	12,07	69	9,82	69	8,58
Diğer	46	7,12	48	6,83	50	6,22
Toplam	646	100%	703	100%	804	100%

Tablo 41: Haber Aktörleri 2011-2016

Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye iç savaşının da etkisiyle patlak veren göç ve mülteci konularında gazetelerin baş sayfalarında yer alan haberlerde kullanılan haber aktörleri 2011 ile 2016 yılları arasında söz konusu gazetelerin baş sayfalarında incelendiğinde şu verilere ulaşılmıştır; *Yeni Şafak* gazetesi mülteci konusunda en fazla haber aktörü barındıran gazete olmuştur. *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazeteleri yüzde 5 oranında mülteci konusunu haber metinleri içerisinde aktör olarak kullanmıştır. Göstericiler bağlamında incelendiğinde ise *Cumhuriyet* gazetesi %8 oranında konuya ilişkin haber aktörü kullanırken *Hürriyet* ve *Yeni Şafak* gazeteleri yüzde 6 oranında kullanmıştır. Çatışma (olay) yerini en fazla haber aktörü olarak kullanan gazeteler yüzde 12 *Yeni Şafak* ve yüzde 11'i gazeteleridir. *Cumhuriyet* ise çatışma (olay) yerini baş sayfada %8 oranında kullanmıştır.

Genel değerlendirmede olayların başladığı yıldan itibaren konuya ilişkin çıkan haberlerde doğrultusal olarak artış gözlemlenmiştir. Bu bağlamda gazetelerin baş sayfalarında konuya ilişkin çıkarmış oldukları haberlerde konuya ve olaya ilişkin haberlerde kişi ya da kurumlar sıklıkla yer almıştır. İncelenen 2011 2016 yılları arasındaki baş sayfalarda göç ve mülteci konusunda en fazla haber aktörü barındıran gazetenin *Yeni Şafak* olduğu saptanmıştır. Diğer iki gazetenin ise bu konuya ilişkin daha az haberi baş sayfaya taşıdığı görülmüştür. Gazetenin sahiplik yapısı, ideolojik duruşu haberlerin kimliklerini ve hatta boyutunu dahi etkilemktedir. Fotoğraf aktöründe olduğu gibi haber aktörlerinde de olay yeri ve bölge halkına da yer verilmiştir.

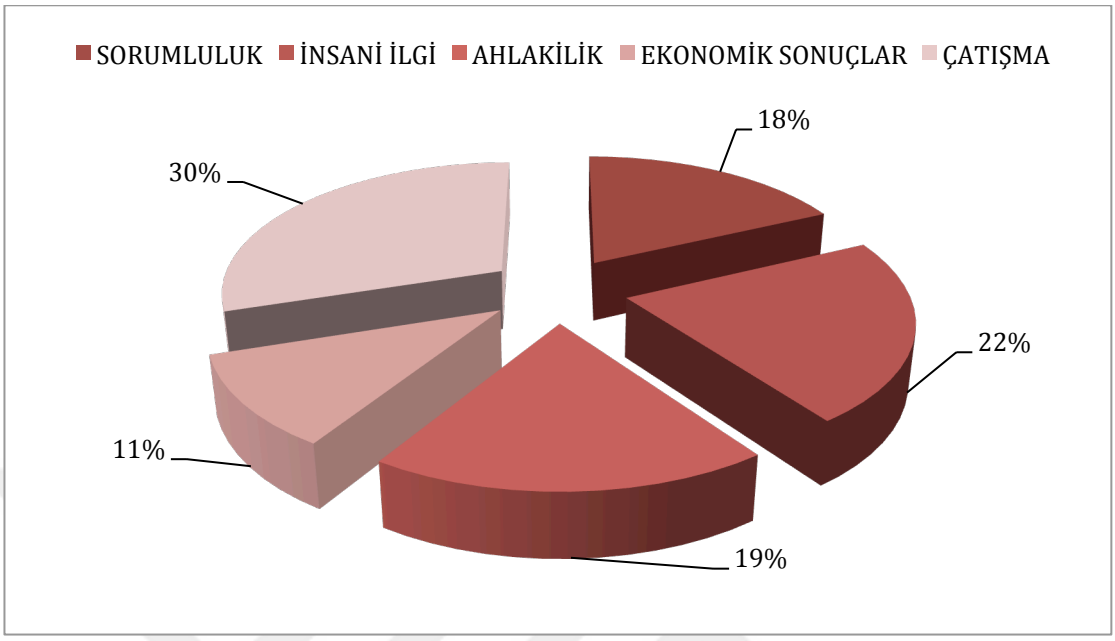
3.3.Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Çerçeveleme Analiziyle İncelenmesi

Haber Çerçeveleri 2010 - 2016	**CUMHURİYET**		**HÜRRİYET**		**YENİ ŞAFAK**	
	Sayı	**Oran %**	**Sayı**	**Oran %**	**Sayı**	**Oran %**
Sorumluluk	37	18	35	16	44	19
İnsani İlgi	45	22	48	23	52	22
Ahlakilik	36	18	47	22	42	18
Ekonomik Sorumluluk	17	9	27	13	24	10
Çatışma	66	33	55	26	72	31
Toplam	201	100	212	100	234	100

Tablo 42: Göç ve Mülteci Sorununa İlişkin Haberlerin Çerçeveleme Analizi (2010-2016)

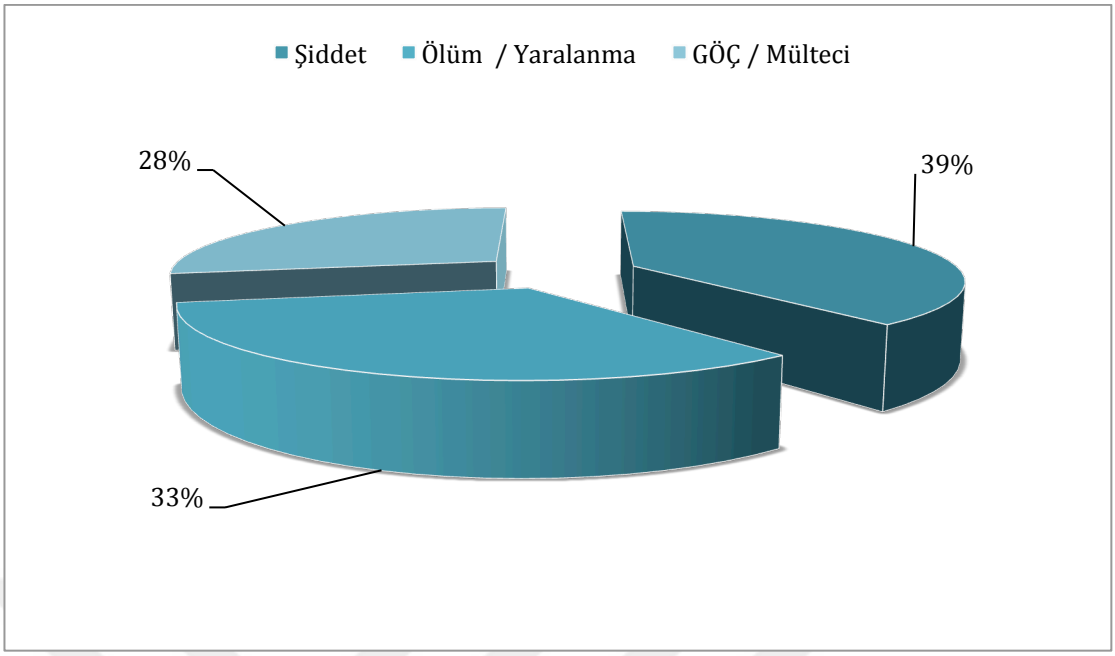
Çerçeveleme analizi bağlamında gazetelerin 2011 – 2016 yılları arasında gazetelerin baş sayfalarında konu ile ilgili çıkan haberlerinde oranlar yukarıdaki tabloda yer almaktadır. *Cumhuriyet* gazetesi en fazla çatışma çerçevesi ile haber sunumuna gitmiş ve yüzde 33 oranında çatışma içerikli haberleri baş sayfada konumlandırmıştır. Onu *Yeni Şafak* gazetesi yüzde 31 oranla takip etmektedir. *Hürriyet* gazetesinde ise bu durum yüzde 26 oranındadır. Örneklem olarak ele alınıp incelenen gazetelerin çatışma çerçevesinden sonra en fazla insani ilgi çerçevesiyle haberlerini baş sayfaya taşıdıkları gözlemlenmiştir. İnsani ilgi çerçevesinde analiz sonucu ortaya çıkan oranlar ise şu şekildedir; *Hürriyet* gazetesi yüzde 23, *Cumhuriyet* ve *Yeni Şafak* gazeteleri ise yüzde 22'dir. Üç gazete için ortak çıkarım şu şekildedir; örneklem olarak ele alınan gazetelerin konuyu konumlandırma ve konuya önem verme bağlamında benzerlik taşıdıkları görülmektedir. Çatışma çerçevesiyle en fazla haberi baş sayfaya taşımalarının yanı sıra ekonomik sonuçlar bağlamında

da en az haberi baş sayfaya taşıdıkları saptanmıştır.

Grafik 11: 2011 – 2016 Yılları Arası İncelenen Gazetelerde Yer Alan Haberler Çerçeveleri

İncelenen gazetelerde Suriye'de iç savaşa neden olan sürecin etkisiyle oluşan göç ve mülteci haberlerinin ilk sayfada haberleştirilirken en fazla (oran %30) "çatışma" çerçevesine yer verdiği saptanmıştır. Örneklem olarak incelenen gazetelerde en fazla kullanılan çerçeve türünün "insani ilgi" çerçevesinin olduğu ve haberlerin bu şekilde kurgulandığı görülmüştür. Haber kurgusu bireyle, gruplar, devletler arasındaki çatışma halinin öne çıkartılarak haber sunumuna eklendiği gözlemlenmiştir. Bu iki çerçevenin yoğun olarak kullanılması göç ve mülteci meselesinin gazetelerin baş sayfalarına haber olarak taşınması konuların temsil biçimi ile beraber değerlendirildiğinde anlmlı veriler ortaya çıkmaktadır. Göç ve mülteci konularına ilişkin gazetelerin ilk sayfalarında çıkan haberlerin genel içeriğine ait bilgiler aşağıdaki grafikteki gibidir.

Grafik 12: Göç ve Mülteci Haberlerinin Konularına Göre Dağılımı 2010 - 2016

%39'luk bir oranla şiddet içerikli haber içeriğinin olduğu, ölüm ve yaralanma haberleri ile göç ve mülteci haberlerinin oransal olarak onu takip ettiği görülmektedir. Yoğun olarak da "çatışma" ve sonrasında bir çözüme ulaşma isteği güdümüyle "sorumluluk" çerçevesinde haberler sunulmuştur. "Sorumluluk" çerçevesinde sunulan haberlerde konuyla ilgili olan haber aktörlerinin mağdur durumlarından hareketle toplumsal anlamda farkındalık yaratma gayreti bulunmaktadır.

2011 Haber Çerçevelemeleri	CUMHURİYET	HÜRRİYET	YENİ ŞAFAK
	Oran %	Oran %	Oran %
Sorumluluk	24 %	24 %	18 %
İnsani İlgi	24 %	24 %	29 %
Ahlakilik	14 %	28 %	6 %
Ekonomik Sonuçlar	14 %	5 %	18 %
Çatışma	23 %	19 %	29 %
Toplam	100 %	100 %	100 %

Tablo 43: 2011 Yılı Haber Çerçeve Analizi

Araştırma kapsamında taranan 2190 sayı gazetenin 662'sinde (yüzde 30)

Arap Baharı ile başlayan, Suriye'de iç savaşa neden olan sürecin etkisiyle oluşan göç ve mülteci haberlerinin Türkiye'deki etkilerinin basına yansıdığı saptanmıştır.

2011 yılında incelenen Şubat ve Haziran aylarında konu ile ilgili çıkan haberlerde; *Cumhuriyet* gazetesi "sorumluluk" ve "insani ilgi" çerçevesiyle en çok haber kurgularken, *Hürriyet* gazetesi yüzde 28'lik bir oran ile "ahlakilik" çerçevesini ön planda tutmuştur. *Yeni Şafak* gazetesi yüzde 29 oranında "çatışma" ve insani ilgi" çerçevelerini kullanmayı tercih etmiştir. Bu durum *Yeni Şafak* gazetesinin göç ve mülteci ile ilgili olarak en fazla şiddet konusunu ve buna paralel olarak insanı ele aldığını söylemek mümkündür. Örneklem içerisinde gazeteler değerlendirildiğinde ise; *Cumhuriyet* yüzde 24 oranlarıyla "sorumluluk" ve "insani ilgi" çerçeveleri ön planda tutulmuş, göç ve mülteci konuları ile ilgili haberlerde yüzde 23 oranında çatışma çerçevesine ve yüzde 14 oranlarında ahlakilik ve ekonomik sonuçlar çerçevesine yer verdiği saptanmıştır. *Hürriyet* gazetesi ise %24 oranlarıyla "sorumluluk" ve "insani ilgi" çerçevelerini "ahlakilik" çerçevesine paralel olarak kullanmıştır. Her iki gazetede de olayların insani boyutu ile ilgilenilmiştir. Gazetenin ilk sayfasında konuya ilişkin yapılan araştırmada, haber ile ilgili olarak söz konusu aktörler birey olarak değerlendirilmiş ve doğal varlık olarak taşıdıkları sorumluluklara vurgu yapan çerçevelerle sunulmuştur. 2011 yılında Suriye'de keskin nişancı tarafından vurulan kadını yerde sürüklenerek kurtarmaya çalışan iki Suriyeli'nin videosu youtube'da yayınlanmış ve ulusal gazeteler bu durumu haber olarak yayımlamıştır. Üç gazetede de manşetten verilen bu haber hem "çatışma" hem de "insani ilgi" çerçeveleri ile yorumlanabilmektedir.

2012 Haber Çerçevelemeleri	**CUMHURİYET**	**HÜRRİYET**	**YENİ ŞAFAK**
	Oran %	**Oran %**	**Oran %**
Sorumluluk	5 %	17 %	10 %
İnsani İlgi	24 %	8 %	21 %
Ahlakilik	14 %	8 %	20 %
Ekonomik Sonuçlar	14 %	25 %	14 %
Çatışma	43 %	42 %	25 %
Toplam	**100 %**	**100 %**	**100 %**

Tablo 44: 2012 Yılı Haber Çerçeve Analizi

2012 yılında incelenen Şubat ve Temmuz aylarında konu ile ilgili çıkan haberlerde; üç gazetede de en yüksek oranda "çatışma" çerçevesiyle oluşturulduğu gözlemlenmiştir. İncelenen gazetelerde güç meselesinin anahtar bir unsur olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Örneklem içerisinde gazeteler değerlendirildiğinde ise; *Cumhuriyet* gazetesi yüzde 43 ile "çatışma", yüzde 24 oranında ise "insani ilgi" çerçeveleriyle haberlerini kurgulamıştır. *Hürriyet* gazetesi yüzde 42'lik oranla "çatışma" ve yüzde 25 oranı ile de "ekonomik sonuçlar" çerçevesi ile haberlerini sunmuştur. *Yeni Şafak* gazetesi ise yüzde 25 oranı ile "çatışma", yüzde 21 oranı ile de "insani ilgi" çerçevelerini okuyucuya servis etmiştir. Çatışma bağlamında örneklendirerek açıklamak gerekirse *Hürriyet* gazetesinin Eylül ayında çıkardığı bir sayısında manşetten attığı başlık "Kobani'de Katliam Korkusu" şeklindedir. Haberi destekler nitelikte olan görselde duman altı bir mekanda bir annenin kollarının arasına alarak kaçtığı çocukları ve arkasından koşan ve kendisini korumaya çalışan küçük çocuklar bulunmaktadır. Haberde Işid'in Kobani'deki saldırılarının sürdüğünden ve bu bağlamda sınıra kaçan Suriyelilerden söz edilmiştir. Görsel ve haberin ayrıntılı analizi ile şöyle söylenebilir, haberin çatışma çerçevesi ile oluşturulduğu ve haberde yer alan aktörler ile fotoğrafta yer alan aktörlerin uyuştuğu tespit edilmiştir.

2013 Haber Çerçevelemeleri	**CUMHURİYET**	**HÜRRİYET**	**YENİ ŞAFAK**
	Oran %	**Oran %**	**Oran %**
Sorumluluk	20 %	18 %	20 %
İnsani İlgi	20 %	21 %	20 %
Ahlakilik	19 %	18 %	20 %
Ekonomik Sonuçlar	7 %	11 %	14 %
Çatışma	34 %	32 %	26 %
Toplam	**100 %**	**100 %**	**100 %**

Tablo 45: 2013 Yılı Haber Çerçeve Analizi

2013 yılının Mayıs ve Ağustos aylarında incelenen gazetelerde konu ile ilgili en çok "çatışma" çerçevesine yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu oran paralel bağlamda birbirlerine yakınlık gösteren "insani ilgi", "sorumluluk" ve "ahlakilik"

çerçeveleri takip etmektedir. *Cumhuriyet* gazetesi konu ile ilgili yaptığı haberlerde yüzde 34 oranında "çatışma" çerçevesine yer verirken, *Hürriyet* aynı çerçeve ile yapılan haberlere yüzde 32 ve *Yeni Şafak* da yüzde 26 oranında yer vermiştir. Ağustos ayında Suriye başkanı Beşar Esad'ın Şam'ın Guma semtine yapmış olduğu kimyasal silah saldırısı sonucu 1300 kişi ölmüş, 3 binden fazla kişi de yaralanmıştır. Bu saldırı ulusal ve uluslararası gazetelerde ilk sayfadan haber olarak yayımlanmıştır. Örneklem olarak incelenen gazetelerden *Yeni Şafak*; "Dünya'nın Durduğu An" başlığı ile tam sayfadan haberi verirken, *Cumhuriyet*; "Suriye'den Vahşet Görüntüleri" başlığı ile sağ üst köşeden, *Hürriyet* ise "İnsanlığı Öldürdüler" başlığı ile orta altta habere yer vermiştir. Görsel olarak kimyasal silahtan zarar görmüş olan cesetler sansürsüz olarak verilmiş ve bu görüntülerde genel aktör olarak çocuklar kullanılmıştır. Fotoğraf aktörü olarak daha çok çocuk figürünün kullanılmasının nedeni duygusal algı operasyonudur. Bu haberler "İnsani ilgi ve çatışma" çerçevesi ile oluşturulmuştur.

2014 Haber Çerçevelemeleri	**CUMHURİYET**	**HÜRRİYET**	**YENİ ŞAFAK**
	Oran %	**Oran %**	**Oran %**
Sorumluluk	23 %	18 %	24 %
İnsani İlgi	18 %	20 %	26 %
Ahlakilik	15 %	18 %	13 %
Ekonomik Sonuçlar	8 %	13 %	5 %
Çatışma	36 %	31 %	32 %
Toplam	**100 %**	**100 %**	**100 %**

Tablo 46: 2014 Yılı Haber Çerçeve Analizi

2014 yılında incelenen Eylül ve Ekim aylarında konu ile ilgili çıkan haberlerde; geçen yıl olduğu gibi "çatışma" çerçevesi ve onu takiben "insani ilgi" çerçevesi ile haberler oluşturulmuştur. *Hürriyet* (%20) ve *Yeni Şafak* (%26) gazeteleri ikinci olarak en fazla "insani ilgi" çerçeveleri ile haber sunumuna gitmişken *Cumhuriyet* yüzde 23 oranı ile "sorumluluk" çerçevesiyle haberlerini kurgulamayı tercih etmiştir. Tüm gazetelerde "ekonomik sonuçlar" ile yapılan haber oranı en düşük olduğu yapılan araştırmalar ile ortaya konmuştur. Diğer yıllarda olduğu gibi 2015 yılında da "çatışma çerçevesi" ile en fazla haber sunumu

gerçekleştirilmiştir. "İnsani ilgi" bazında bakıldığında ise en fazla habere bu sene içerisinde yer verilmiştir. Örneklendirmek gerekirse Hürriyet gazetesinin yer verdiği bir haberde "Dağ Deniz Göçmen" şeklinde attığı manşet başlığının fotoğrafla desteklediği görülmüştür. Fotoğraf aktörü olarak Suriyeli göçmenler ve onlara yol boyu yardım etmeye çalışan vatandaşlar olduğu görülmüştür. Göç dalgası ile bir çok kayıp yaşanmış ve sadece Türkiye değil dünya çapında insanlar duruma sessiz kalmamış kampanyalar başlatılmıştır. Haberde özellikle egede yaşanan olaylara dikkat çekilmiştir. Sonrasında Avrupa'ya geçebilen insanların Avrupalılarca nasıl karşılandığına dikkat çekilmiştir. Bu haberde havaalanında alkışlarla karşılanan Suriyeli sığınmacılar ile Avrupalıların bu davranışı "insani ilgi çerçevesinde" değerlendirilmiştir. Geçtiğimiz sene içerisinde İtalya'da Suriyeli sığınmacılara kafede oturan İtalyan vatandaşlar "yuhalamalar" yapmış, dalga geçmiş ve dünya halkları bu duruma sessiz kalmamıştı. İki durum da insani ilgi çerçevesi ile incelenmiştir.

2015 Haber Çerçevelemeleri	**CUMHURİYET**	**HÜRRİYET**	**YENİ ŞAFAK**
	Oran %	**Oran %**	**Oran %**
Sorumluluk	13 %	10 %	12 %
İnsani İlgi	29 %	25 %	21 %
Ahlakilik	18 %	25 %	21 %
Ekonomik Sonuçlar	3 %	8 %	3 %
Çatışma	37 %	32 %	43 %
Toplam	**100 %**	**100 %**	**100 %**

Tablo 47: 2015 Yılı Haber Çerçeve Analizi

2015 yılının Temmuz ve Ekim aylarında örneklem olarak incelenen gazetelerde konu ile ilgili en çok "çatışma" çerçevesine yer verildiği gözlemlenmiştir. *Yeni Şafak* yüzde 43 oranında bu çerçeveye yer verirken *Cumhuriyet* yüzde 37 ve *Hürriyet* yüzde 32 oranında yer vermiştir. Bu çerçeve ile yapılan haberleri "insani ilgi" çerçevesi ile yapılan haberler takip etmektedir. Oranlar is; *Cumhuriyet'te* yüzde 29, *Hürriyet'te* yüzde 25 ve *Yeni Şafak'ta* yüzde 21 olarak belirlenmiştir. 2015 yılında en fazla çatışma içerikli haberler ilk sayfa yer verilmiş bu bağlamda örnekleme yapılacak olursa en fazla Işid'in canlı bomba saldırıları, Rusya'nın sınır

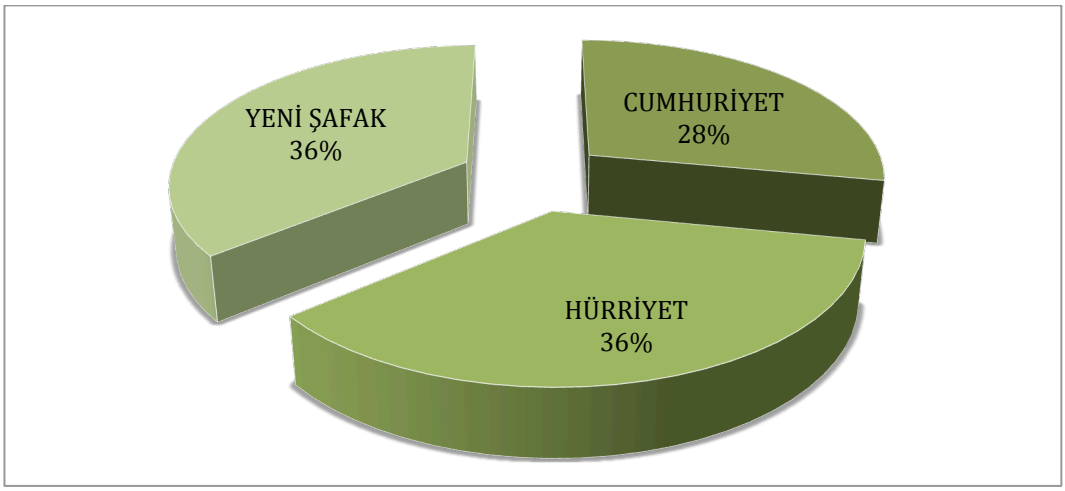
ihlalleri ile füze saldırı haberleri gazetelerin ilk sayfalarında geniş yer almıştır. Genel çıkarımda "çatışma" içerikli haberlere yer verildiği gözlemlenmiştir.

2016 Haber Çerçevelemeleri	CUMHURİYET	HÜRRİYET	YENİ ŞAFAK
	Oran %	Oran %	Oran %
Sorumluluk	22 %	18 %	18 %
İnsani İlgi	22 %	28 %	21 %
Ahlakilik	22 %	28 %	21 %
Ekonomik Sonuçlar	10 %	18 %	5 %
Çatışma	24 %	8 %	35 %
Toplam	100 %	100 %	100 %

Tablo 48: 2016 Yılı Haber Çerçeve Analizi

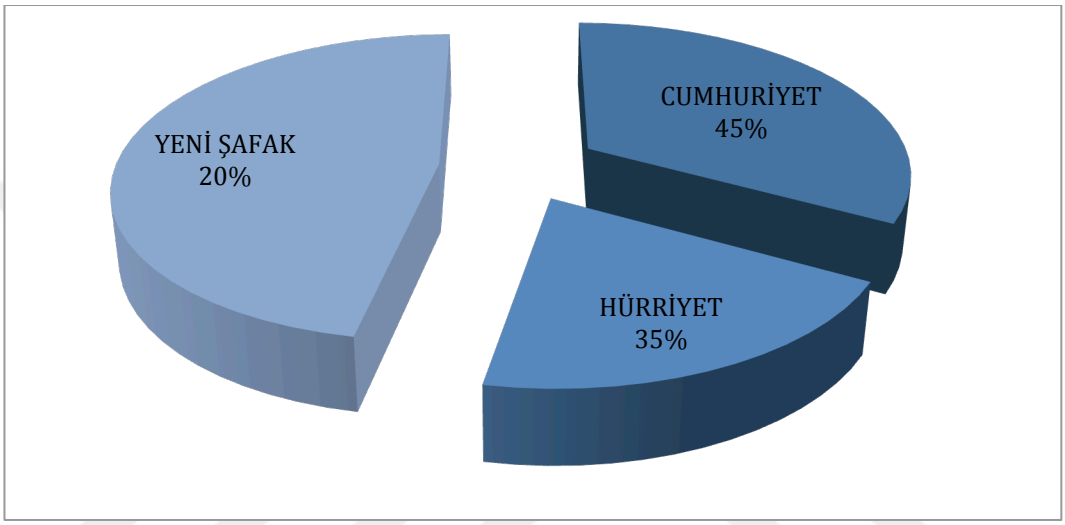
2016 yılında örneklem olarak incelenen Mart ve Eylül aylarında konu ile ilgili çıkan haberlerde; *Cumhuriyet* gazetesi "çatışma" çerçevesiyle en çok haber kurgularken, Hürriyet gazetesi yüzde 28'lik bir oran ile "ahlakilik" ve "insani ilgi" çerçeveleri ön planda tutulmuştur. *Yeni Şafak* gazetesi yüzde 35 oranında "çatışma" çerçevesini kullanmayı tercih etmiştir. Örneklem içerisinde gazeteler değerlendirildiğinde ise; *Cumhuriyet* yüzde 22 oranlarıyla "sorumluluk", "insani ilgi" ve "ahlakilik" çerçevelerini ön planda tutulmuş, *Hürriyet* gazetesi ise yüzde 28 oranlarıyla "ahlakilik" ve "insani ilgi" çerçevelerini kullanmıştır. *Yeni Şafak* gazetesi ise yüzde 35'lik bir oranla "çatışma", yüzde 21'lik oranlarla da "insani ilgi" ve "ahlakilik" çerçeveleri ile haber kurgusu yapmıştır.

3.4. Gazetelerin İlk Sayfalarında Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı

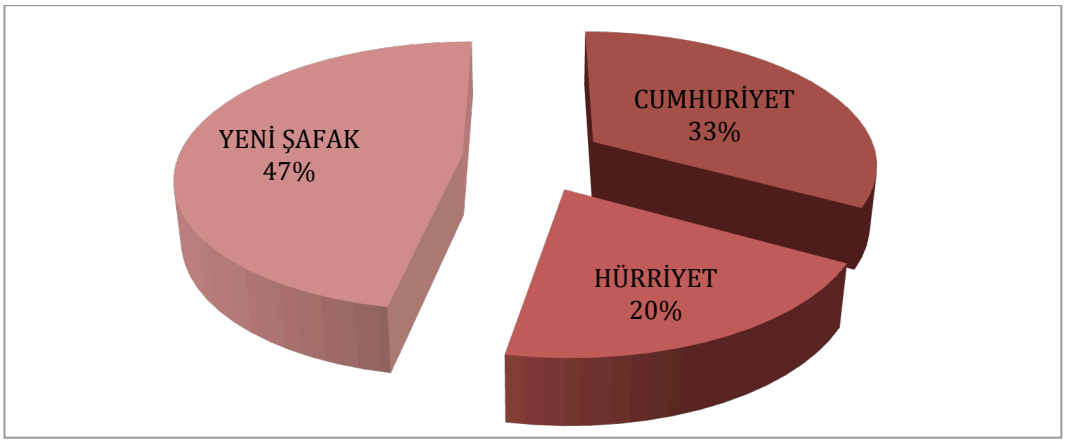
Grafik 13: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2011

Yukardaki grafikte örneklem olarak ele alınan *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin, göç ve mülteci konularına daha çok yoğunlaştığını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan analiz sonucunda; *Hürriyet* ve *Yeni Şafak* gazetelerinin %36'lık bir orana sahip olduğu görülmektedir. *Cumhuriyet* gazetesi ise 2011 yılında göç ve mülteci konularına gazetenin baş sayfasında yüzde 28'lik bir oranla yer verdiği görülmektedir.

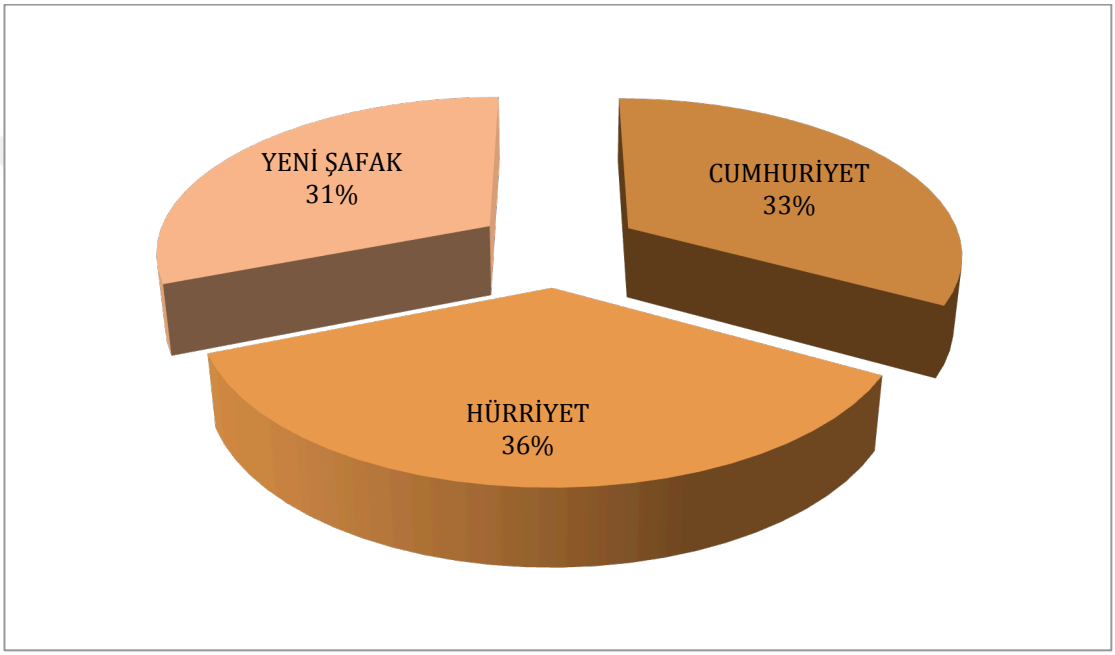
Grafik 14: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2012

2012 yılına ait olan grafikte, *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin, göç ve mülteci konularına daha çok yoğunlaştığını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan analizi yer almaktadır. Analiz sonucuna göre, konu ile ilgili en çok habere ilk sayfada yer veren gazete *Cumhuriyet* (%45) olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu ile ilgili en fazla haber yapan diğer gazete *Hürriyet* ve *Yeni Şafak* şeklindedir.

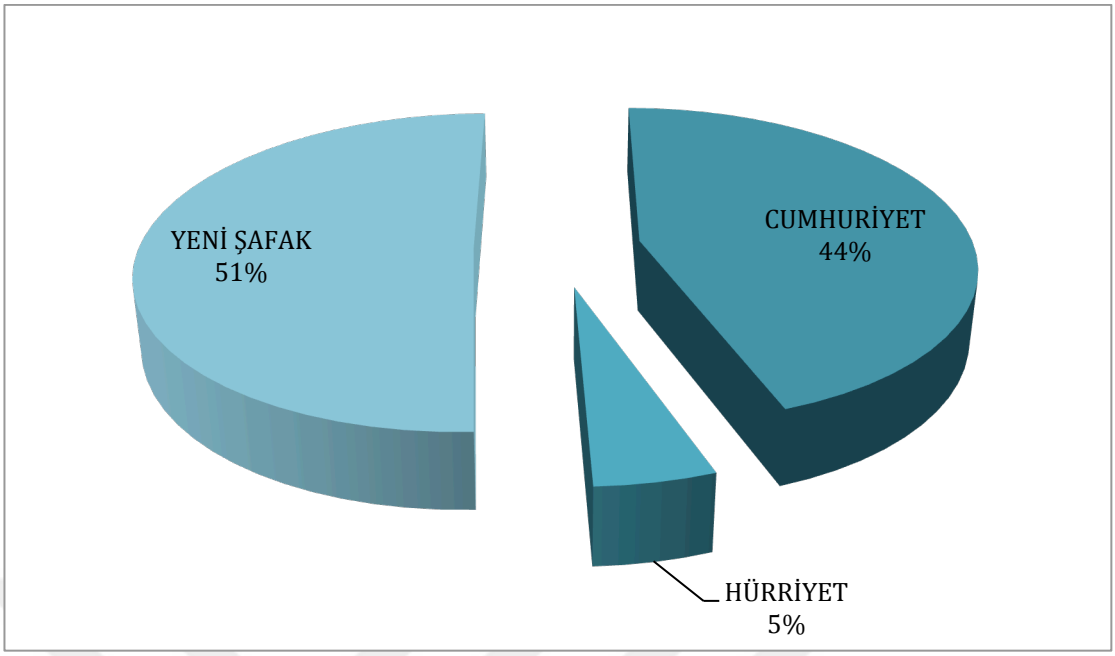
Grafik 15: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2013

2013 yılına ait grafikte örneklem olarak ele alınan *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin, göç ve mülteci konularına daha çok yoğunlaştığını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan analiz sonucunda; *Yeni Şafak* gazetesinin yüzde 47'lik bir orana sahip olduğu görülmektedir. *Cumhuriyet* gazetesi ise 2011 yılında göç ve mülteci konularına gazetenin baş sayfasında yüzde 33'lük bir oranla yer verdiği görülmektedir. Bu sene içerisinde örneklem olarak seçilen gazeteler arasında konuya ilişkin en az haberi ilk sayfadan veren gazete de *Hürriyet* gazetesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

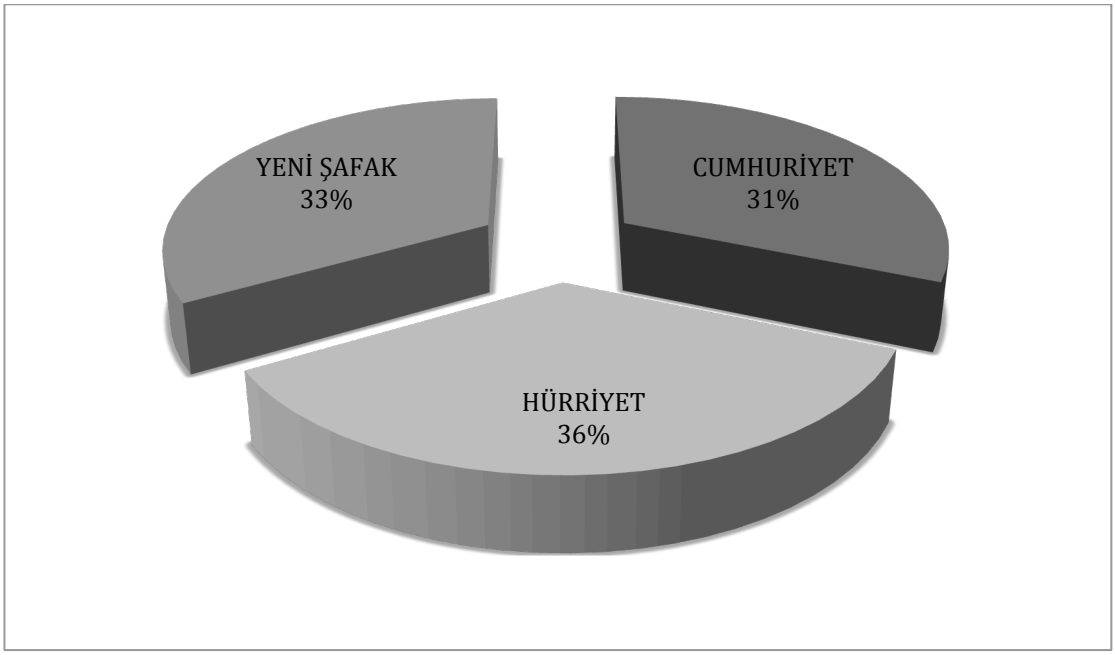
Grafik 16: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2014

2014 yılına ait olan grafikte, *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin, göç ve mülteci konularına daha çok yoğunlaştığını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan analizi yer almaktadır. Analiz sonucuna göre, konu ile ilgili en çok habere ilk sayfada yer veren gazete *Hürriyet* (%36) olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu ile ilgili en fazla haber yapan diğer gazete *Cumhuriyet* ve *Yeni Şafak* şeklindedir. Diğer incelenen yıllara oranla bu yıl içerisinde ilk sayfada yer alan göç ve mülteci konulu haberlerin oranları birbirlerine çok yakındır.

Grafik 17: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2015

2015 yılına ait olan grafikte, *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin, göç ve mülteci konularına daha çok yoğunlaştığını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan analizi yer almaktadır. Analiz sonucuna göre, konu ile ilgili en çok habere ilk sayfada yer veren gazete *Yeni Şafak* (%51) olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu ile ilgili en fazla haber yapan diğer gazete *Cumhuriyet'tir*. *Hürriyet* gazetesi ise diğer yıllara oranla ilk sayfada konuyla ilgili fazla haber paylaşımına gitmemiştir.

Grafik 18: Gazetelerin İlk Sayfada Göç ve Mülteci Haberlerine Yer Verme Oranı 2016

2016 yılına ait grafikte örneklem olarak ele alınan *Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak* gazetelerinin, göç ve mülteci konularına daha çok yoğunlaştığını ortaya çıkarmaya yönelik yapılan analiz sonucunda; *Hürriyet* gazetesinin yüzde 36'lık bir orana sahip olduğu görülmektedir. *Yeni Şafak* gazetesi ise 2016 yılında göç ve mülteci konularına gazetenin baş sayfasında yüzde 33'lük bir oranla yer verdiği görülmektedir. Bu sene içerisinde örneklem olarak seçilen gazeteler arasında konuya ilişkin en az haberi ilk sayfadan veren gazete de *Cumhuriyet* gazetesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Medyada göç ve mülteci konularının özellikle gazetelerin baş sayfa haberlerinde nasıl temsil edildikleri, hangi çerçeve ile sunuldukları konusuna odaklanan bu çalışmanın sonucunda; Türkiye'de ulusal süreli periyotta yayın yapan gazetelerde *(Cumhuriyet – Hürriyet – Yeni Şafak)* özellikle şiddet ve çatışma içerikli haber sunumuna gidildiği saptanmıştır. Haber öznesinin şiddete uğrayan, şiddeti uygulayan veya çatışma yerinden fotoğraflar ve içeriklerle baş sayfada yer aldığı tespit edilmiştir. Konuya ilişkin yapılan incelemeler sonucunda; ağırlıklı olarak Arap Baharı ile başlayan sürecin, Suriye'de iç savaşa dönüşmesi ve bu sürecin göç ve mülteci olaylarına neden olması konusunun gazetelerdeki temsil biçimleri, haber sunumları ile değerlendirildiğinde gazetelerin var olan duruşlarını pekiştiren sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda örneklem olarak ele alınıp incelenen gazetelerdeki 2190 haberden konuya ilişkin en fazla haberi baş sayfasına taşıyan gazetenin Yeni Şafak olduğu görülmüştür. *Cumhuriyet* (206) ve *Hürriyet* (205) gazeteleri ise birbirine yakın rakamlarla haberi baş sayfasına taşıdığı görülmüştür. Bu kısasla bir değerlendirme yapıldığında *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinin soruna odaklı ve kimi zaman "şiddete maruz kalanları" haber öznesi olarak temsil ettiği gözlemlenmiştir. *Yeni Şafak* gazetesi de diğer iki gazeteden farksız bir durumdadır. Ancak ideolojik yaklaşımından kaynaklı olarak haber ve fotoğraf aktörü olarak devlet yetkililerinin konuya ilişkin çözüm süreçlerini de haberin öznesi ve kimi zaman nesnesi olarak kullanmıştır. Bu çerçevelerle değerlendirildiğinde üç gazetenin de çatışma çerçevesi ile haberlerini baş sayfaya taşıdıkları, haberde konuya ilişkin özne ve nesnelerin temsil biçiminde ve sunumunda "şiddet", "çatışma", "şiddete maruz kalan", "şiddeti uygulayan" genel olarak "bölge halkı" ve "mülteciler" şeklinde konumlandırdıkları saptanmıştır. Çatışma çerçevesinin üç gazetede öne çıkmış olması konuya ilişkin gazetelerin baş sayfasında yer alan haberlerde bölge halkının çatışma ve savaş ortamından bireysel ya da kitlesel olarak daha güvenli yerlere kaçma, kaçınma, korunma adına göç ettikleri tespit edilmiştir. İç savaşın büyük yıkımlara neden olduğu Suriye'de yaşanan olayların bölge halkı için büyük risk taşıdığı, insanların bu risklerden korunmak amacıyla çevre ülkelere sığınmacı olarak geçtikleri, siyasal, sosyal, ekonomik anlamda en önemlisi yaşama hakkından

kaynaklı olarak göç ettikleri görülmüştür.

Popüler medya olarak nitelendirebileceğimiz yeni haber anlayışı ile gazetelerin haber sunumunda kullandıkları dil ve anlatımın, konu itibariyle kişi hak ve hürriyetini ihlal ettiği, haberin temsilinde sansasyonel bir dil kullanıldığı, gazetelerin yayın politikalarına koşut bir biçimde değerlendirildiği gözlemlenmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde bir çok devlet kriz ve ayaklanmalara şahitlik etmiştir. Yakın zamanda Ortadoğu'da meydana gelen ve hala etkisini sürdüren Arap Baharı'ndan kuşkusuz en derinden etkilenen ülke Suriye olmuştur. Tunus'ta başlayan ve Mısır, Libya, Bahreyn, Suudi Arabistan, Yemen ve Suriye gibi bir çok ülkede rejim karşıtı gösteriler sonucu kimi liderlerin koltuklarını bırakıp başka ülkelere kaçmasına ve kimi liderlerin öldürülmesine sebep olmuştur. Bazı rejimler olayların patlak verdiği zaman bir dizi reform girişimlerinde bulunmuş fakat halk bu durumdan hoşnut kalmamıştır. Halk ayaklanmalarını bastırmak adına sert girişimde bulunan ülkelerde ise çatışmalar sonucu yaralanmalar, ölümler meydana gelmiştir. Kısacası Tunus'ta başlayan olayların Mısır ve Libya'da sancılı bir sürece girdiğini ve Suriye'de yaşanan olaylarla da boyut değiştirdiğini söyleyebiliriz. Suriye'de yaşanan kanlı ve sancılı süreç ise şu şekilde gelişmiştir; resmi kayıtlara göre 15 Mart 2011 tarihinde başlayan olaylarda halk ile rejim arasında şiddetli çatışmalar sonucu yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir. Suriye devlet başkanı olayların seyrini değiştirmek ve bastırmak adına reform hareketleri konusunda söz vermiş fakat halk geciken bu reform hareketlerinden memnun kalmamıştır. Protestolara devam eden halka sert şekilde müdahale edilmesi sonucunda ülkede iç savaş patlak vermiş, çeşitli gruplar ortaya çıkmış ve Suriye iç savaşı uluslararası boyut kazanmıştır. Ülkedeki iç savaş, terör ve yıkımlardan kaçarak komşu ülkelere sığınanların sayısı da her geçen gün artmış ve artmaya devam etmektedir. Türkiye'nin Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan bir köprü noktasında olması ve Afrika'ya coğrafi yakınlığı olaylardan etkilenmesine neden olmuştur. Suriye ile en uzun kara sınıra sahip olan Türkiye sığınmacı ve mültecilere sınır illerde kamplar kurmuş ve ev sahipliği yapmıştır. Suriye'den Türkiye'ye sığınan mültecilerden AFAD ve Kızılay sorumludur. Çadır kentlerin kurulması ve oradaki her türlü yiyecek, içecek, sağlık, eğitim gibi bir çok ihtiyaç da yine bu iki kurum tarafından karşılanmaktadır. Suriye'de yaşanan bu savaş

durumundan kaynaklı olarak Türkiye siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, iç ve dış politikalardan olumsuz etkilenmeye başlamıştır. Savaştan kaçarak kamplara yerleşen göçmenlerin kampları terk ederek ülkenin diğer şehirlerine çalışmaya ve yaşamaya gitmeleri sonucunda ülkedeki demografik yapıda sarsıntılar meydana gelmiştir. Türkiye, Avrupa ile Suriye arasında tampon bölge olarak görülmektedir. Sığınmacı ve mültecilerin daha iyi bir hayat sürdürebilmek için Avrupa'ya kaçmaya çalışmaktadırlar. Fakat Avrupa ülkeleri sığınmacı başvurularında dikkatli davranmakta ve çoğunu kabul etmemektedir. Bu durum üzerine mülteciler çeşitli yollarla (kaçak yollarla) Avrupa'ya gitmeye çalışmaktadır. Avrupalı devletler ise mültecilerin bu göç güzergahına set çekmeye çalışmakta ve göçleri engellemek adına politikalar geliştirmektedir.

Araştırma kapsamında taranan 2190 sayı gazetenin 647'sinde (%30) Arap Baharı ile başlayan, Suriye'de iç savaşa neden olan sürecin etkisiyle oluşan göç ve mülteci haberlerinin Türkiye'deki etkilerinin basına yansıdığı saptanmıştır. Örneklem olarak seçilen üç gazetenin yıl yıl çerçeveleme analizleri yapılmıştır. 2011 ile 2016 yılları arasında örneklem olarak belirlenmiş olan gazete haberlerin yıllara göre, baş sayfada konu ile ilgili haberlere ne kadar yer verdikleri, sayfada haberi nerede kullandıkları, haber ve fotoğraf aktörü olarak en çok kime ya da neye yer verdikleri incelenmiştir. Gazetenin ilk sayfasında konuya ilişkin yapılan araştırmada, haber ile ilgili olarak söz konusu aktörler birey olarak değerlendirilmiş ve doğal varlık olarak taşıdıkları sorumluluklara vurgu yapan çerçevelerle sunulmuştur.

Genel değerlendirmede olayların başladığı yıldan itibaren konuya ilişkin çıkan haberlerde doğrultusal olarak artış gözlemlenmiştir. Bu bağlamda gazetelerin baş sayfalarında konuya ilişkin çıkarmış oldukları haberlerde konuya ve olaya ilişkin haberlerde kişi ya da kurumlar sıklıkla yer almıştır. İncelenen 2011 - 2016 yılları arasındaki baş sayfalarda göç ve mülteci konusunda en fazla haber aktörü barındıran gazetenin *Yeni Şafak* olduğu saptanmıştır. Diğer iki gazetenin ise bu konuya ilişkin daha az haberi baş sayfaya taşıdığı görülmüştür. Gazetenin sahiplik yapısı, ideolojik duruşu haberlerin kimliklerini ve hatta boyutunu dahi etkilemktedir. Fotoğraf aktöründe olduğu gibi haber aktörlerinde de olay yeri ve bölge halkına da yer verilmiştir.

Örneklem olarak seçilen tarihler ve gazetelerin baş sayfasında konuyla ilgili

yer alan haberlerde kullanılan fotoğraf aktörlerinin olayların ilk başladığı tarihten bu yana yoğunlaşarak arttığı görülmüştür. Baş sayfada konuya ilişkin çıkan haberlerde kullanılan fotoğraflarda olay yeri ve bölge halkına geniş yer verilmiştir. Aynı zamanda Arap Baharı'nın başladığı tarihten bu yana artan terör ve buna paralel olarak ortaya çıkan terör grupları olduğu görülmüştür. Bunlardan biri olan Işid'e yapmış olduğu eylemlere ve sebep olmuş olduğu çatışmalara haber metinlerinde ve haberde kullanılan fotoğraflarda geniş yer verilmiştir.

Belirlenen tarihler ve gazetelerin haberlerinde kullanılan fotoğrafların içeriklerinde en fazla çatışma (olay) yerinin bulunduğu saptanmıştır. Fotoğraf haber değeri kapsamında çok önemlidir ve tek bir fotoğraf karesiyle olayın boyutunu gözler önüne serebilme gücüne sahiptir. Arap Baharı süreci ile başlayan ve Suriye'de iç savaşa neden olan olaylar göç ve mülteci sorununa neden olmuştur. Bu süreç içerisinde yaşanan olaylar, yaralanmalar, ölümler, çatışmalar ve savaşlar bir çok gazeteci tarafından fotoğraflanmıştır. Gazeteler de kendi ideolojilerine koşut bir biçimde fotoğrafları kullanma eğilimi göstermiştir. Bu süreç içerisinde örneklem olarak ele alınan gazetelerin baş sayfalarında olaya ilişkin görüntü ve fotoğraflarda en fazla çatışmanın gerçekleştiği olay yerine, şiddete uğrayan insanlara ve şiddeti uygulayanları baş sayfalarına taşıdıkları saptanmıştır. Sayfa tasarım unsurları içerisinde fotoğraf kullanımı ve beyaz leke değerlerinin kullanımlması hem tasarım açısından hem de okurun gazeteyi tercih etmesinde büyük etkendir. Genel çıkarım yapıldığında örneklem olarak ele alınan gazetelerin haber -yorum ilişkisi ve haberde yer alan görüşler konusunda baş sayfaya taşıdıkları haberlerinde yoğunluklu olarak haber üretimine gittiklerini ve bu haberleri destekler nitelikte görüşlere yer verdiği tespit edilmiştir.

Genel tabloya bakıldığında tüm gazetelerin olaya ilişkin çıkan haberleri baş sayfada "tam ortadan" olarak konumlandırdığı tespit edilmiştir. Gazeteler gerek ideolojik yapıları gerek tiraj kaygısından kaynaklı olarak haberlerini baş sayfada manşete ya da sürmanşete taşıyabilmektedir. Bunun dışında gazetelerin baş sayfalarının okuyucu tarafından dikkat çekici özellikte olması gerekmektedir. Gerek seçilen fotoğraflar, gerek haber başlıkları, gerekse haberin baş sayfa üzerinde boyutulandırılışı okuyucu tarafından dikkate alınmakta, gazete tarafından da önemsenmektedir. Konuya ilişkin örneklem olarak alınan gazetelerde konunun

öneminin vurgulanması için en fazla "tam ortadan" aktarılmıştır. Aynı zamanda incelenen üç gazete de konuyla ilgili olan haberlerin ikinci en önemli haber olarak baş sayfada kullanıldığı görülmüştür.

İncelenen 2190 gazete sayfasında konuya ilişkin haber sayısının 662 olduğu tespit edilmiştir. Yıllara göre haber sayılarında farkılılık görülse de örneklem olarak ele alınan 2010 - 2016 yılları arasında olayla ilgili baş sayfada en fazla habere yer veren gazetenin 251 haber ile *Yeni Şafak* gazetesi olduğu saptanmıştır. Onu sırasıyla 206 haber ile *Cumhuriyet* ve 205 haber ile de Hürriyet gazetesi takip etmiştir. *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinin konuya ilişkin baş sayfada yer verdikleri haber sayıları neredeyse aynı fakat *Yeni Şafak* bu konuda iki gazetenin de önüne geçmiş durumdadır. Gazetenin duruşu konuyla ilgili haberleri baş sayfasına daha fazla taşımasına neden olmuştur çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır.

Yapılan çalışma ile yazılı basında çıkan haberler incelenerek konuya ilişkin çıkan haberlere basının yaklaşımı saptanmıştır. Araştırma ile mülteciler ile ilgili yapılan haberlerin özellikleri değerlendirilmiş ve haberde konu edinen olaylara yönelik bulgular ortaya konmuştur. Farklı politik görüşlere sahip gazeteler seçilmesinin nedeni aynı konuya yaklaşımlarının değerlendirilmesinin amç edinilmiş olmasıdır. Çalışmada incelenen sol eğilimli *Cumhuriyet*, muhafazakar eğilimli *Yeni Şafak* ve merkezden tarafsız olarak nitelendirebileceğimiz *Hürriyet* gazeteleri tercih edilmiştir. Konu itibariyle Türkiye'yi yakından ilgilendirmesi, dünya ve Türk kamuoyunda büyük yankı uyandırmış olması etkili olmuştur.

Yapılan çerçeveleme analizi sonucunda üç gazetenin de en fazla çatışma çerçevesi ile haberlerini baş sayfaya taşıdıkları saptanmıştır. Onu insani ilgi, ahlakilik ve sorumluluk takip ederken ekonomik sorunlar çerçevesi ile en az haber yapılmıştır.

KAYNAKÇA

Acun, Can ,Gülşah Neslihan Akkaya*, "Selefilik ve İhvan Ekseninde Körfez Ülkelerinin Mısır Politikası",* Seta Analiz, Sayı. 77, Ankara, (Ocak 2014)

Alver Füsun, Gazetecilik Bilimi ve Kuramları, Kalkedon Yayınları, 2011

Arap Ligi Huzursuzluk Endeksi. BACIK, Gökhan. "Arap Baharı'ndan Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Geleceğine Bakmak" , Çerçeve Dergisi, no. 57 (2011)

Aldairy Ali (2013), "Kuleden Aşağıya İnmek", *Devrimleri Yazmak Tunus'tan Suriye'ye Arap İsyanı'ndan Sesler,* Haz.Layla Al-Zubaıdı, Matthew Cassel ve Nemonie C.Roderick, Çev.Nesrin Demiryontan, Metis Yayınları, İstanbul.

Atacan, Fulya (2014), "Mısır'da Devrim Hikayesi" ve Geçiş Sürecinin Temel Problemleri", *Ortadoğu Konuşmaları, Bölgesel ve Küresel Perspektiften Arap Baharı*, Ed.Zahide Tuba Kor, Küre Yayınları, İstanbul

Arı, Selçuk ve Arslan, Okan. *"Uluslararası İlişkiler ve Din, Tanrı Tarafsız mı?",* Platin Yayıncılık, Ankara, (2005)

Ayhan, Veysel. Arap Baharı İsyanlar, Devrimler ve Değişim. Bursa: AKM Yayınları, 2012

Ataman, Muhittin, Gülşah Neslihan Demir, *"Körfez Ülkelerının Ortadoğu Politıkası ve Arap Baharına Bakışları",* Seta Analiz, Sayı: 52, Ankara, (Ekim 2012)

Başel, Halis (2003), "Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas'tan Đstanbul'a Göç Örneği," (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, S.B.E.), İstanbul.
Buz*,* Sema *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*, SGDD Yayınları, 2004

Bora Köprü; "Türkiye ve Balkanlardaki Yasa DıĞı Göçün Ekonomik Boyutu"; Yüksek Lisans Tezi; Edirne, 2010

Brown, Bryan. «Syria and the ARAB SPRING.» Junior Scholastic, no. 115 (2012)

BMMYK, *Sığınma İkilemi, Dünya Mültecilerinin Durumu*, BMMYK, 1997

Canat Mominkulov, *"Arap Dünyasında Yaşanan Olayların Temel Sebepleri ve Bölgeye Etkisi",* Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Orsam Yay., İstanbul (2012)

Clarion Project. (2014). The Islamic State. November 2014. 28 Kasım 2014 tarihinde http://www.clarionproject.org/sites/default/files/islamic-state-isis-isil-factsheet-1.pdf

Carapico, Sheila (2014), "Yemen", *Arap Baharı'ndan Kesitler Yeni Ortadoğu'yu Anlamak,* Der.Paul Amar ve Vijay Prashad, Çev.Ömer Can Furtun, Seyit Ümmetoğlu ve Yankı Deniz Tan, İntifade Yayınları, İstanbul

Can Acun, Gülşah Neslihan Akkaya*, "Selefîlik ve İhvan Ekseninde Körfez Ülkelerinin Mısır Politikası",* Seta Analiz, Sayı. 77, Ankara, (Ocak 2014)

Cemal Yalçın, *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, Ekim 2004, s.13
Deutsche Bank; Two years of Arab Spring: Where are we now? What's next?, Frankurt, Deutsche Bank Research Series, January 2013

COLEMAN, Cynthia Lou – DYSART Erin V. (2005) "Framing of Kennewick Man Against the Backdrop of a Scientific and Cultural Controversy" Science Communication, Vol. 27, No. 1, September

Dinçer, Osman Bahadır ve Gamze Coşkun (2011), *Tarih Makas Değiştirirken Kuzey Afrika ve Ortadoğuda Değişim Arzusu*, USAK Raporları, Rapor Nu:11-02, USAK Yayınları, Ankara

Dinçer, Osman Bahadır ve Gamze Coşkun (Mayıs 2011), "Tunus'ta Yeni bir Devrim Arzusu", *Tunus ve Mısır'da Sancılı Dönüşüm*, USAK (Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu) Analiz, No:6, Ankara.

Doğan Gürkan ve Durgun, Bülent Arap Baharı ve Libya: Tarihsel Süreç ve Demokratikleşme Kavramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme, Süleyman Demirel ÜniversitesiSosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2012/1, Sayı:15

Erendil, Muzaffer, *Çağdaş Ortadoğu Olayları*, Ankara: Genelkurmay Yayınları, 1992

Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekân*, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1998

Ersoy, Mehmet Akif (2014), "Bir Gazetecinin Gözünden "Arap Baharı": Suriye, Libya ve Yemen İzlenimleri", *Ortadoğu Konuşmaları, Bölgesel ve Küresel Perspektiften Arap Baharı,* Ed.Zahide Tuba KOR, Küre Yayınları, İstanbul

France24, "Neşet ve Tatavvur el-ceyş el-hor", *Basın Bülteni*, 10.08.2012, http://observers.france24.com/ar/contenbt/20120810, (Erişim: 24.11.2016).

Yavuz Güçtürk, *"İnsanlığın Kaybı; Suriye'deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu",*SETA Yay.31, 1.Baskı Ankara (2014)

Gürkan Doğan, Bülent Durgun, *"Arap Baharı ve Libya: Tarihsel Süreç ve Demokratikleşme Kavramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme",* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2012/1, Sayı:15, Isparta (2011)

Güleç C 2015 Avrupa Birliğinin Göç Politikaları ve Türkiye'ye yansımaları TESAM Akademi Dergisi

Goffman, Erving (1974) Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience, New York: Harper & Row

Gök, Alihan (2014), "Arap Baharı Penceresinden Toplumsal Adaleti Yeniden Düşünmek", *Arap Baharı Üzerine Değerlendirmeler*, Der.Armağan Gözakman ve Perihan Aksoy, Detay Yayıncılık, Ankara

HALLAHAN, Kirk (1999) "Seven Models of Framing: Implications for Public Relations", Journal of

Public Relations Research, Vol. 11, No: 3

Hanieh, Adam (2014), "Bahreyn", *Arap Baharı'ndan Kesitler Yeni Ortadoğu'yu Anlamak,* Der.Paul Amar ve Vijay Prashad, Çevirenler: Ömer Can Furtun, Seyit Ümmetoğlu, Yankı Deniz Tan, İntifade Yayınları, İstanbul.

Hoşgör, Şeref (1998), "Türkiye'de Kantitatif Yöntemlerle Dolaylı Göç Tahminleri, Sorunları ve Yaklaşımlar," Konferans: Türkiye'de İçgöç; 6-8 Haziran 1997, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak

Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk,Turhan Kitapevi, Ankara, 2006

Iyengar, Shanto (1997), "Siyasette Erişim Yanlılığı: Televizyon Haberleri ve Kamuoyu", Medya Kültür Siyaset, Ankara: Ark Yayınları

İçduygu, Ahmet ve İbrahim Sirkeci (1999), "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri," 75. Yılda Köylerden Şehirlere, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları

İçduygu, Ahmet "Irregular Migration in Turkey, Research Series No: 12, Geneva: IOM (*International Organizaton For Migration*), 2003

Kırık, Ali Murat; "Arap Baharı Bağlamı'nda Sosyal Medya-Birey Etkileşimi ve Toplumsal Dönüşüm", 21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, cilt.1, sayı.3, 2012/3

KOENIG, Thomas (2004) "On Frames and Framing 'Anti-Semitism as Free Speech: A Case Study'" Methods, Research, Concepts IAMCR Annual Meeting, Porto Alegre,Brazil, July 25

Karadağ, Özge Ve Altıntaş, Kerim Hakan, "Mülteciler ve Sağlık", TAF Preventive Medicien Bulletin, sayı. 9, Yıl. 1, 2010

KÖK. Selcen, TEKEREK. Mehmet; "Sokak Siyasetinden Sosyal Ağlara Yeni Aktivizm: Arap Baharı Deneyimi", II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu, Kahramanmaraş, 1-2 Ekim 2012

KROSNICK, Jon A. – SCHUMAN, Howard (1988) "Attitude Intensity, Importance, andCertainty and Susceptibility to Response Effects" Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 54, No. 6

Köchler, Hans (2014), "Arap Baharı'nda Yeni Sosyal Medya'nın Etkisi", *Ortadoğu Konuşmaları, Bölgesel ve Küresel Perspektiften Arap Baharı,* Ed.Zahide Tuba Kor, Küre Yayınları, İstanbul.

Kıymaz, Ahmet. Arap Baharında Kışın Açan Çiçek Suriye. Ankara: Sarkaç Yayınları, 2012

LAUB, Z. ve MASTERS, J. (2014). Islamic State in Iraq and Greater Syria. *Council on Foreign Relations*. 25 Kasım 2014 tarihinde http://www.cfr.org/iraq/islamic-state-iraq-greater-syria/p14811 Savunma Bilimleri Dergisi

Malik, Adeel; Awadallah, Bassem; "The Economics of Arab Spring", World Development, vol.45, no.1, 2013/1

William H. McNeill, "Human Migration in Historical Perspective", *Population and Development Review*, 1984, Vol.10, No.1, 1-18, p. 1.

Mustafa Sönmez, *Gelir Uçurumu, Türkiye'de Gelirin Adaletsiz Bölüşümü*, Om Yayınevi, İstanbul, 2001

Muhittin Ataman, Gülşah Neslihan Demir, *"Körfez Ülkelerının Ortadoğu Politıkası ve Arap Baharına Bakışları",* Seta Analiz, Sayı: 52, Ankara, (Ekim 2012)

Muzaffer Erendil, *Çağdaş Ortadoğu Olayları*, Ankara: Genelkurmay Yayınları, 1992

http://appsaljazeera.com/interactive/sondurum/ (20.04.2017)

Mültecilerin Korunması: Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi, Parlamenterler için El kitabı Sayı-2,2001

Mültecilerin Korunması: Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi, Parlamenterler için El kitabı Sayı-2, 2001

Oral Sander, Siyasi Tarih 1918- 1994,İmge Kitabevi, 7. Baskı, Ankara, 1998

Oğuzlu, T., (2011), "Arap Baharı Yansımaları", ORSAM. Cilt:3, Sayı: 36

Pan, Z., Kosicki, Gerald M. (1993), "Framing Analysis: An Approach to News Discourse", Political Communication, Vol.10

Pazarcı, Hüseyin, Uluslararası Hukuk, Turhan Kitapevi, Ankara, 2006

Phillips, Christopher. "Syria's Bloody Arab Spring" www.lse.ac.uk. 05 2012. http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR011/FINAL_LSE_IDEAS_ _SyriasBloodyArabSpring_Phillips.pdf (10 05, 2013)

Rasim Bozbuğa, "Suriye Kürtleri: Suriye'nin kuzeyinde etnik yapı ve kürt nüfusu", 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü http://www.21yyte.org/tr/arastirma/orta-dogu-ve-afrika-arastirmalari-merkezi/2015/01/05/7393/suriye-kurtleri-suriyenin- kuzeyinde-etnik-yapi-ve-kurt-nufusu

ROUSSEAU, David L. – LUX, Deborah – MIODOWNIK, Dan (2000) "The Media and Military Intervention: The Relationship Between Media Frames and Individual
Beliefs" The Annual Meeting of the American Political Science Association, August, Washington, DC

Scheufele Dietram A. (1999), "Framing as a Theory of Media Effects", *Journal of Communication*, Vol. 49, Issue 1, Winter.

Sander, Oral *Siyasi Tarih 1918- 1994,*İmge Kitabevi, 7. Baskı, Ankara, 1998

SCHEUFELE, Bertram (2004) "Framing-Effects Approcach: A Theoretical And
Methodological Critique" Communications, Vol. 29

SCHEUFELE, Dietram A. (1999) "Framing as a Theory of Media Effects", Journal of Communication, Winter, Vol. 49, Issue 1.

Simon Tisdall, *"Bahrain Royal Family Welcomes Saudi Troops to Face Down Violent Protests,"* The Guardian, (Mart 2011)

Suriye'de Aktörle; Rejim, Muhalefet, Dini Yapı ve Medya, SETA, Şubat 2012

Suriye'de Aktörle; Rejim, Muhalefet, Dini Yapı ve Medya, SETA, Şubat 2012, www.setav.org

Suriye'de Aktörle; Rejim, Muhalefet, Dini Yapı ve Medya, SETA, Şubat 2012, www.setav.org

"Suriye'de Kürt Hareketleri", *ORSAM*, Rapor No: 127, Ağustos 2012

Sönmez, Mustafa *Gelir Uçurumu, Türkiye'de Gelirin Adaletsiz Bölüşümü*, Om Yayınevi, İstanbul, 2001

Şahin, M. (2011). Ortadoğu'da Değişen Dengeler ve Türkiye'nin Su Politikası: Üç Aşamalı Plan'ın Sürdürülebilirliği? *Stratejik Öngörü*

Taylan Akkayan, *Göç ve Değişme*, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay. , No:2573, İstanbul, 1979; Sunday Üner, *Nüfus Bilim Sözlüğü*, H.Ü. Yayınları, Ankara, 1972

Taylan Akkayan, Göç ve Değişme, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay. , No:2573, İstanbul, 1979; Sunday Üner, Nüfus Bilim Sözlüğü, H.Ü. Yayınları, Ankara, 1972

Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2005

Tekkaya, D., (2009), *Büyük Ortadoğu Projesinin Arka Planı ABD-Türkiye-Ortadoğu Üçgeni.* İmaj Yayıncılık: İstanbul. , s.31

Tekkaya, D., (2009), *Büyük Ortadoğu Projesinin Arka Planı ABD-Türkiye-Ortadoğu Üçgeni.* İmaj Yayıncılık: İstanbul

The Journal of Defense Sciences Mayıs/May 2015, Cilt/Volume 14, Sayı/Issue 1, 5-37. ISSN (Basılı) : 1303-6831 ISSN (Online): 2148-1776

Toroman, İbrahim Arap Baharı ve Suriye Yalova 2015

Simon, Tisdall, *"Bahrain Royal Family Welcomes Saudi Troops to Face Down Violent Protests,"* The Guardian, 14 Mart 2011.

Ulutaş, Ufuk, ve Furkan Torlak. Devrimden Demokrasiye Tunus'un Seçimi. Analiz, Ankara: SETA, 2011

Ulutaş, Ufuk, ve Selin M. Bölme. Suriye'de Aktörler: Rejim, Muhalefet, Dini yapı ve Medya. Ankara: SETA, 2012

Uysal, Ahmet *"Ortadoğu'da Türkiye Algısı: Mısır Örneği",* Stratejik Düşünce Enstitüsü, SDE Rapor, Ankara (2011)

VALKENBURG, Patti M.- SEMETKO Holli A. – DE VREESE, Claes H. (1999) "The Effects of News Frames on Readers' Thoughts and Recall" Communication
Research, Vol. 26, No.5, October, Sage Publications

Yavuz Güçtürk, *"İnsanlığın Kaybı; Suriye'deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu",* SETA Yay.31, 1.Baskı Ankara (2014)

Yıldırım C.(1966). Eğitimde Araştırma Metotları. Ankara: Akyıldız Matbası
DİE. Kalkınma planları(1963-67 Yılları Arası Beş Yıllık Kalkınma Planı Verileri)

William H. McNeill, "Human Migration in Historical Perspective", *Population and Development Review*, 1984, Vol.10, No.1, 1-18, p. 1

Ziadeh, Radwan, Leon Hadar, ve Mark N. Katz. "Crisis in Syria: What Are the U.S. Options?" Middle East Policy, no. 19 (2012)

http://www.aljazeera.com.tr/interaktif/10-soruda-isid Erişim Tarihi: 22.07.2015
Stepan, Alfred; Linz, J. Juan; "Democratization Theory and the Arap Spring", Journal of Democracy, vol.24, no.2, 2013/2

Aljazeera, "Suriye'deki ölenlerin sayısı yükselmesi ile birlikte Türkiye sınırında patlama", 11.02.2013, http://www.aljazeera.net/news/pages/c2f0585c-89e5-48c5-a744-86d32fc0d814, (Erişim Tarihi: 19.092013

www.setav.org Erişim Tarihi:20.04.2017, Erişim Tarihi: 12.03.2017

http://tr.etilaf.org/pekhat/suriye-ulusal-konseyi.html , Erişim Tarihi: 12.03.2017

http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/ozgur-suriye-ordusu, Erişim Tarihi: 03.01.2017

http://www.aljazeera.com.tr/interaktif/ic-savasin-8-kirilma-noktasi , Erişim Tarihi: 26.11.2016

http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/suriye-uzerinden-guc-savasi
Suriye gündemi, **http://www.suriyegundemi.com/wp-content/uploads/2016/01/2016-1.jpg ,** Erişim Tarihi:

http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php# , Erişim Tarihi: 13.02.2017

http://www.hurriyet.com.tr/gundem/28549591.asp , Erişim Tarihi: 01.02.2017

http://www.aljazeera.com.tr/gorus/arap-bahari-ve-goz-ardi-edilen-sonuclari , Erişim Tarihi: 12.02.2017

http://www.aljazeera.com.tr/haber/bm-suriyeli-siginmacilarin-sayisi-5-milyonu-gecti , Erişim Tarihi: 23.04.2017

www.afad.gov.tr, Erişim Tarihi: 01.12.2016

http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf , Erişim Tarihi: 25.03.2017

http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html , Erişim Tarihi: 06.02.2017

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf , Erişim Tarihi: 06.02.2017

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5898ba152817f4.02709914 , Erişim Tarihi: 06.02.2017

https://www.afad.gov.tr/tr/2373/Giris , Erişim Tarihi: 12.02.2017

http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1l%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf , Erişim Tarihi: 14.02.2017

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.590b959b543957.73453668 Erişim Tarihi: 05.04.2017

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.590b95a3b48929.62027847 Erişim Tarihi: 05.04.2017

http://interactive.aljazeera.com/ajt/interactive/SyriaWhatsLeft/index.html
Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 02.03.2017

http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf Erişim Tarihi: 05.04.2017

Tr.Wikipedia.Org, E.T.: 04.04.2017

ÖZGEÇMİŞ

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ – İLETİŞİM FAKÜLTESİ

- SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ -

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI – GAZETECİLİK YÜKSEK LİSANS

1992 yılında İstanbul'da doğdum. İlk, orta ve lise eğitimime İstanbul'da devam ettim. 2010 yılında Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nü kazandım. Bir yıllık hazırlık eğitiminden sonra 2011 yılında bölüm derslerine başladım. 2013 yılı Bahar döneminde Görsel İletişim ve Tasarım Bölmü'nde öğrenci asistanlığına başladım. Bu görevime yüksek lisans eğitimim boyunca da devam ettim. 2015 Haziran ayında bölümü ikicilikle mezun oldum. Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladım.

DERECE	ALAN	OKUL ADI	YIL
LİSE	Sosyal Bilimler	İstinye Lisesi	2006 - 2010
LİSANS	Gazetecilik	Kocaeli Üniversitesi	2010 - 2015
YÜKSEK LİSANS	Gazetecilik	Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2015 - 2017

Yayınlar

- 2. Uluslararası Medya Çalışmaları Kongresi (ICSM) / International Congress On Media Studies - 2016 / Yeni Medya ve Görsel Kültür / New Media and Visual Culture / ISBN NO: 978-605-4483-29-7

- 2011 - 2015 Genel Seçim Afişlerinde Kullanılan Afişlerin Siyasal İletişim

Bağlamında Görsel Analizi

- Geleneksel ve Yeni Medya Haber Yayımcılığının Görsel Tasarımı

Çalışma / Makale

- Analitik Amprizim Kuram Tasarımı Perspektifinde Haberde Önyargı Çalışmaları Şanlıurfa Suruç'ta Yaşanan Canlı Bomba Terör Eyleminin Ulusal Basında Sunumu

- Savaş ve Çatışma Görüntülerinde "Biz" ve "Öteki"

- Eleştirel Kuram Çerçevesinde PK Filminin İçerik ve Söylem Analizi

- Geleneksel ve Yeni Medya'da Haber Yayımcılığının Görsel Tasarımı ve İlk Sayfada Siyasi Haberlerin Sunumu Üzerine Bir Araştırma

- Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet ve Özgecan Arslan Cinayetinin Ulusal Gazete İlk Sayfalarındaki Temsil Biçimi

- Gazete Sayfa Tasarımı: Türkiye'deki Yaygın Süreli Gazetelerin Birinci Sayfaları Üzerine Bir Araştırma

- 11 Eylül 2015 Tarihinde Claus Fisker Tarafından Çekilen, Danimarkalı Polis ile Suriyeli Mülteci Kızın Oynadığı Oyun Karesinin Görsel ve Görsellikte Algı Bağlamında İncelenmesi

- Görsel Medya ve Kimlik Gösterge Bilimsel Açıdan Coca Cola 2014

Ramazan Ayı Reklam Filminin Çözümlemesi